LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS IŠVADA MAŽMENINĖS PREKYBOS ALKOHOLINIAIS GĖRIMAIS LICENCIJŲ IŠDAVIMO PROCESE VILNIAUS MIESTO, KLAIPĖDOS RAJONO, JURBARKO RAJONO, ŠALČININKŲ RAJONO BEI DRUSKININKŲ SAVIVALDYBĖSE IR MAŽMENINĖS PREKYBOS ALKOHOLINIAIS GĖRIMAIS PRIEŽIŪROS BEI KOORDINAVIMO IR STEBĖSENOS PROCESUOSE NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS DEPARTAMENTE

TURINYS

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI 2

2. ĮŽANGA 4

3. KORUPCIJOS RIZIKOS MAŽMENINĖS PREKYBOS ALKOHOLINIAIS GĖRIMAIS LICENCIJŲ IŠDAVIMO PROCESE 6

3.1. Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai kelia nepagrįstų sprendimų išduoti ar atsisakyti išduoti licencijas priėmimo riziką. 6

3.1.1. Nepagrįsti savivaldybių reikalavimai sukuria nelygias sąlygas ir prielaidas korupcijai. 8

3.1.2. Praktikoje gali pasitaikyti nepagrįstų sprendimų išduoti licenciją priėmimo atvejų. 10

3.1.3. Dėl teisinio neaiškumo nėra tinkamai renkami duomenys apie licencijos prašytoją (jo darbuotojus). 14

3.2. Vienkartinių licencijų išdavimo praktika prieštarauja teisės aktų nuostatoms. 15

3.3. Nereglamentuotos arba neišsamiai reglamentuotos savivaldybės turimų teisių įgyvendinimo sąlygos ir tvarka. 22

3.4. Teisinio reguliavimo trūkumai sudaro sąlygas viešojo intereso pažeidimui ir piktnaudžiavimui. 30

4. KORUPCIJOS RIZIKOS MAŽMENINĖS PREKYBOS ALKOHOLINIAIS GĖRIMAIS PRIEŽIŪROS BEI LICENCIJŲ IŠDAVIMO SAVIVALDYBĖSE VEIKSMŲ KOORDINAVIMO IR STEBĖSENOS PROCESUOSE 35

4.1. Fragmentuota priežiūra ir neaiškus prižiūrimų ūkio subjektų ratas kaip silpnos ir neefektyvios kontrolės prielaida. 36

4.2. Tarpinstitucinio duomenų apsikeitimo ir koordinavimo trūkumai sąlygoja kontrolės grandinės pažeidžiamumą bei sudaro galimybę įmonėms išvengti atsakomybės. 42

4.3. Duomenų tvarkymo trūkumai bei informacinės sistemos funkcionalumas mažina skaidrumą ir veiksmų atsekamumą. 50

5. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS) 54

6. REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI 56

7. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ĮVERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA 62

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI

Korupcijos rizikos analizės tikslas – antikorupciniu požiūriu įvertinti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimo[1] procese savivaldybėse bei Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamente (toliau – Departamentas) mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais priežiūros bei koordinavimo ir stebėsenos procesuose, siekiant nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas darbuotojams ar kitiems asmenims padaryti korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus ir pateikti Departamentui bei savivaldybėms rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus, skirtus nustatytai korupcijos rizikai sumažinti ir (ar) korupcijos rizikos veiksniams pašalinti, taip pat šių viešojo sektoriaus subjektų veiklai skaidrinti.

Korupcijos rizikos analizės uždaviniai:

- nustatyti teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidas korupcijai pasireikšti;
- išanalizuoti praktinį procedūrų vykdymą, nustatyti teisės aktų įgyvendinimo problemas, susijusias su korupcija;
- pasiūlyti korupcijos riziką ir (ar) jos veiksnius mažinančias priemones.

Objektas:

Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų išdavimo, mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais priežiūros bei licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmų koordinavimo ir stebėsenos procesai.

Analizuotas 2022-01-01 – 2024-12-01 laikotarpis.

Subjektai:

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, Vilniaus miesto savivaldybės, Klaipėdos rajono savivaldybės, Jurbarko rajono savivaldybės, Šalčininkų rajono savivaldybės bei Druskininkų savivaldybės administracijos.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir dokumentų turinio analizė.
2. Teisės aktų praktinio įgyvendinimo vertinimas.
3. Interviu metodas (analizės subjektų darbuotojams pateikti klausimynai).
4. Viešai skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas.
5. Valstybės registruose ir informacinėse sistemose sukauptos informacijos analizė.

Atliekant korupcijos rizikos analizę išnagrinėta ir (ar) įvertinta:

1. Korupcijos rizikos analizės išvados priede nurodyti teisės aktai.
2. Departamento ir savivaldybių interneto svetainėse ir kita viešai skelbiama informacija, susijusi su analizuojamais procesais.

---

[1] Apima visas licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais rūšis, nurodytas Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 15[1] straipsnio 1 dalies 3-9 punktuose.

3. Subjektų Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai (toliau – STT) pateikti dokumentai ir informacija apie analizuojamus procesus reglamentuojančius teisės aktus ir jų įgyvendinimo praktiką.

4. Kita Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo, patvirtinto STT direktoriaus 2021-11-09 įsakymu Nr. 2-229[2], 15 punkte nurodyta informacija, reikalinga korupcijos rizikos analizei atlikti.

Korupcijos rizikos analizės išvados padarytos remiantis nurodytų dokumentų ir duomenų analize, vertinant:

1. Sociologinių tyrimų duomenis.
2. Galimybę vienam darbuotojui priimti sprendimus.
3. Darbuotojų savarankiškumą priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskreciją (valstybės tarnautojo ar įstaigos teisė spręsti kokį nors klausimą savo nuožiūra).
4. Darbuotojų ir padalinių priežiūros ir kontrolės lygį.
5. Darbuotojų rotacijos lygį.
6. Atliekamos veiklos dokumentavimų reikalavimus.
7. Viešojo sektoriaus subjekto veiklos vidaus ir (ar) išorės audito informaciją.
8. Teisės aktų priėmimo ir vertinimo sistemą.
9. STT turimą informaciją, susijusią su procesu, kuriame atliekama korupcijos rizikos analizė.
10. Kitą informaciją, kurios reikia korupcijos rizikos analizei atlikti.

Jeigu korupcijos rizikos analizės metu prašomi dokumentai ar duomenys nebuvo pateikti, **laikoma, kad jų nėra**.

[2] Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d9032104419b11ecac25bd9c0b3391dc/asr.

2. ĮŽANGA

Alkoholio rinkos reguliavimas ir priežiūra tiesiogiai susiję su visuomenės sveikata, ekonomika ir verslo aplinka, todėl būtina užtikrinti, kad licencijų išdavimo ir priežiūros mechanizmai būtų skaidrūs, nuoseklūs ir vienodai taikomi visiems ūkio subjektams. Remiantis Lietuvos korupcijos žemėlapio 2023/2024 m. duomenimis[3], alkoholinių gėrimų rinka laikoma viena iš sričių, kuriose dažniausiai siekiama daryti įtaką sprendimų priėmimui Lietuvoje. Apklausa parodė, kad iš visų pateiktų problemų, korupcija atsidūrė 7-oje vietoje, po narkotikų vartojimo, sveikatos apsaugos problemų, mažų atlyginimų, didelių kainų, azartinių lošimų ir alkoholizmo.

Alkoholio produktų rinkos reguliavimas pasižymi dinamiškumu – Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas (toliau - AKĮ) nuo jo priėmimo 1995 m. buvo keičiamas 70 kartų[4]. AKĮ yra pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis alkoholinių gėrimų gamybą, prekybą, vartojimą, reklamą ir kitus su alkoholio rinkos reguliavimu susijusius aspektus. Šio įstatymo pagrindinis tikslas – mažinti bendrąjį alkoholio suvartojimą, jo prieinamumą, ypač nepilnamečiams[5], piktnaudžiavimą alkoholiu, jo daromą žalą sveikatai ir ūkiui, nustatyti teisės gaminti, parduoti, įvežti, importuoti ir eksportuoti šiame įstatyme reglamentuojamus alkoholio produktus suteikimo ūkio subjektams teisinius pagrindus.

Nepaisant aiškių AKĮ tikslų, praktikoje gali pasitaikyti atvejų, kai tam tikros teisinės spragos ar nepakankama administracinė priežiūra sudaro prielaidas neskaidriems procesams, piktnaudžiavimui ar reguliavimo apėjimui. Dėl šių priežasčių korupcijos rizikos analizės metu vertinti: licencijų išdavimo procesas (įskaitant jo stebėseną ir koordinavimą); ūkio subjektų priežiūra; viešųjų registrų, duomenų tarp institucijų mainų ir skaidrumo užtikrinimo mechanizmai.

Licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išduoda, papildo, rekvizitus patikslina, apie galimą jų galiojimo sustabdymą ar panaikinimą įspėja, galiojimą sustabdo, galiojimo sustabdymą ar licencijos galiojimą panaikina atitinkamos savivaldybės meras arba jo įgaliota savivaldybės administracija. Valstybės alkoholio kontrolę pagal kompetenciją atlieka ministerijos, Departamentas, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – VMVT), kitos valstybės institucijos, savivaldybių merai arba jų įgaliotos savivaldybių administracijos, policija, sveikatos

---

[3] Prieiga internete: https://www.stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437.

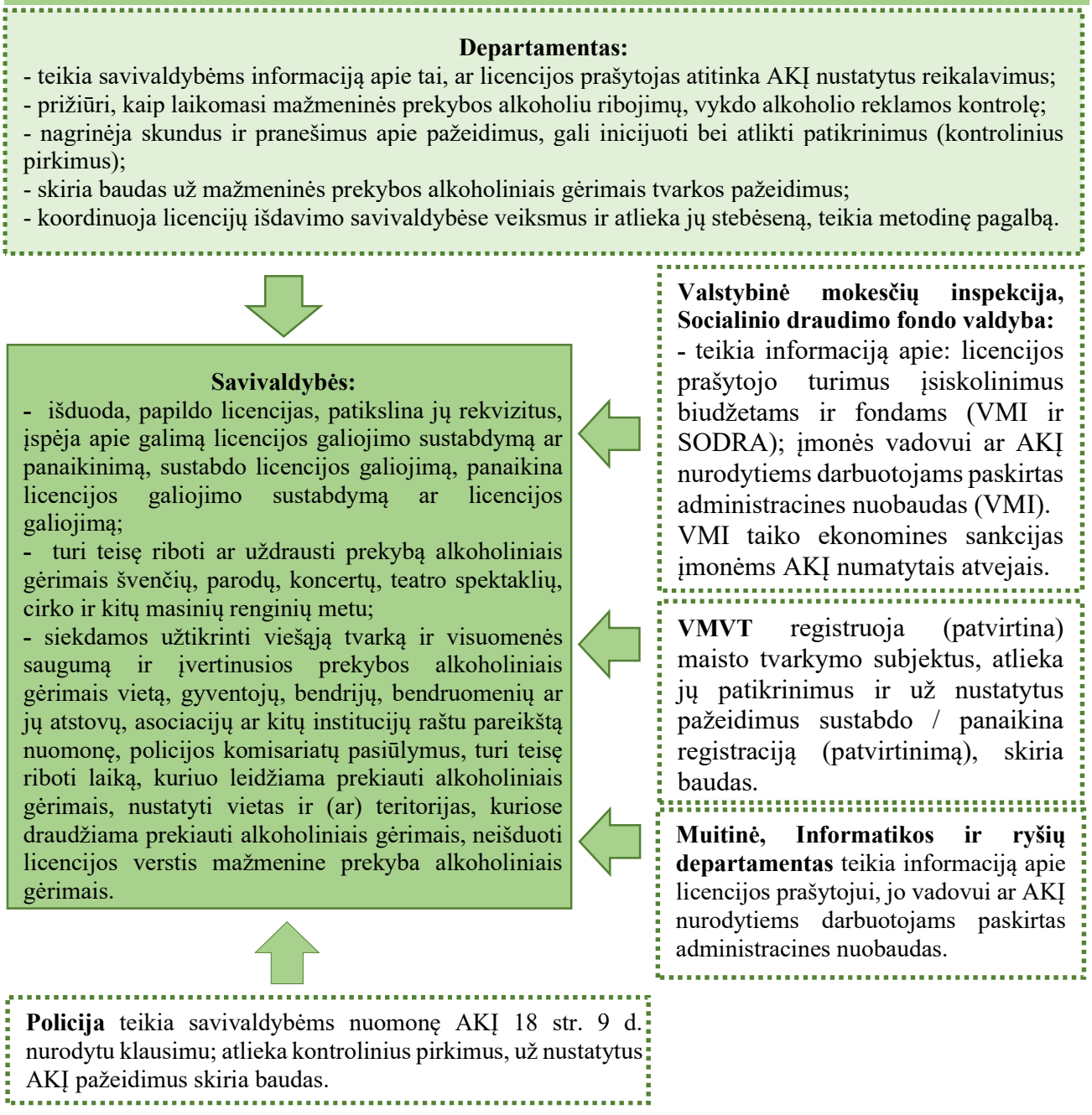
[4] Nuolatiniai pokyčiai sukuria teisinį neapibrėžtumą rinkos dalyviams, o įgyvendinamųjų teisės aktų priėmimo procesas kartais vėluoja. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Seimo 2024-05-09 priimtas Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 1, 2, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 28, 29, 33, 34, 34-1, 38, 39 straipsnių, III skyriaus ketvirtojo skirsnio, priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 15-1 straipsniu įstatymas Nr. XIV-2621 įpareigojo Lietuvos Respublikos Vyriausybę iki 2024-05-31 priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, tačiau tai buvo padaryta pavėluotai – 2024-06-26.

[5] Nors teisės aktuose numatytas draudimas parduoti alkoholinius gėrimus asmenims iki 20 metų amžiaus, šio ribojimo kontrolė nėra pakankama ir šie gaminiai išlieka lengvai prieinami labiausiai pažeidžiamai visuomenės grupei – vaikams ir jaunimui. Arti pusės jauno amžiaus pirkėjų bandymų įsigyti alkoholio – sėkmingi. Tai paaiškėjo Lietuvos sveikatos mokslų universiteto mokslininkų grupei pakartotinai po dvejų metų atlikus slapto pirkėjo tyrimą. Prieiga internete: https://lsmu.lt/slapto-pirkejo-tyrimo-rezultatai-alkoholis-jauniems-pirkejams-vis-dar-pasiekiamas-per-lengvai/.

priežiūros įstaigos. Departamentas taip pat vykdo licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmų koordinavimą ir atlieka šių veiksmų stebėseną.

Žemiau pateikiama schema, parodanti kiekvienos institucijos (įstaigos) vykdomas funkcijas licencijų išdavimo, priežiūros, stebėsenos ir koordinavimo procesuose, vadovaujantis AKĮ.

1 pav. Analizuojamuose procesuose dalyvaujančios institucijos (įstaigos)

Šia korupcijos rizikos analize siekiama įvertinti, ar esamos teisinės ir organizacinės priemonės yra pakankamos skaidrumui užtikrinti ir ar jose nėra spragų, sudarančių sąlygas galimam favoritizmui, teisinio reguliavimo apėjimui ar neskaidrių sprendimų priėmimui, ir nustatyti galimus sisteminius trūkumus, kurie galėtų lemti neteisėtą įtaką sprendimų priėmimui, neefektyvią priežiūrą ar perteklinę administracinę naštą, sudarančią sąlygas galimoms korupcijos apraiškoms.

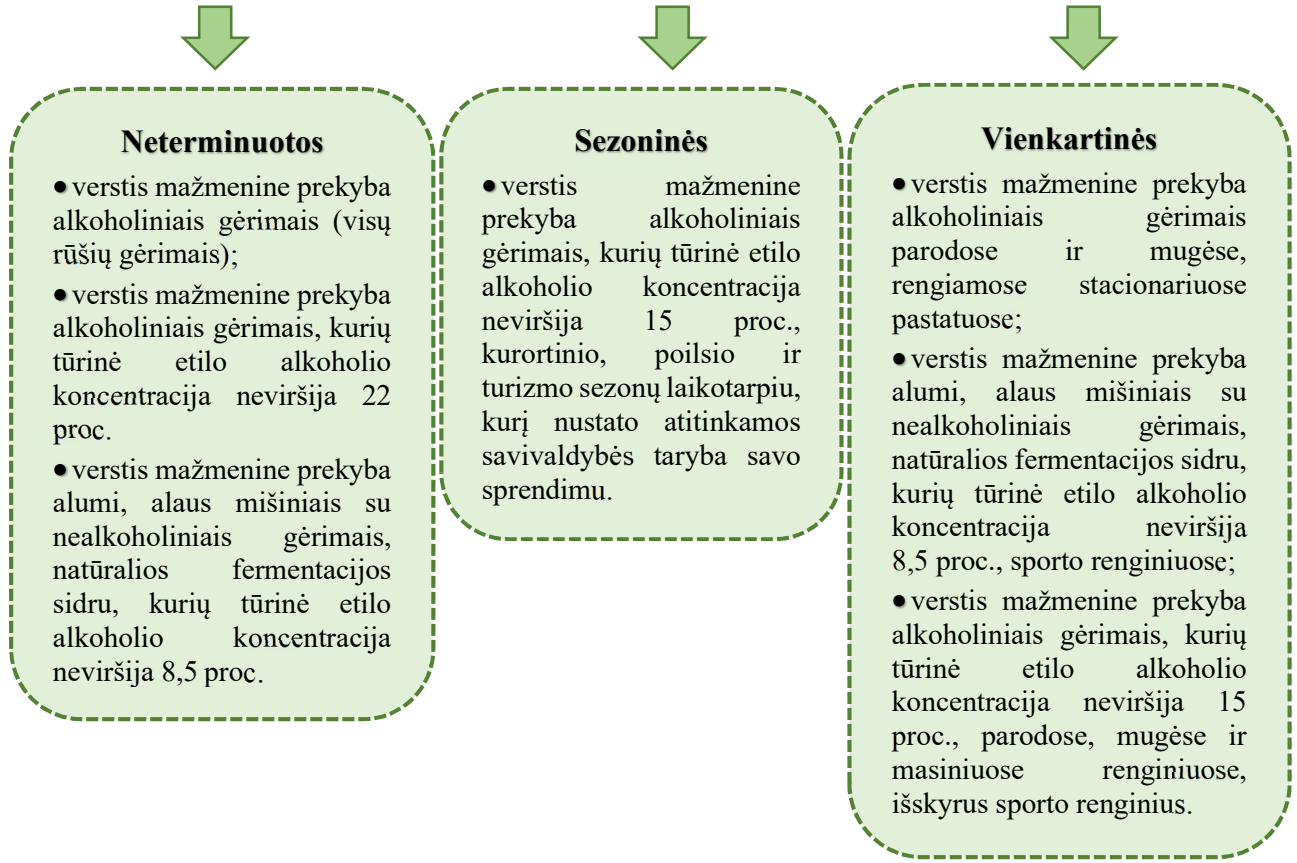
3. KORUPCIJOS RIZIKOS MAŽMENINĖS PREKYBOS ALKOHOLINIAIS GĖRIMAIS LICENCIJŲ IŠDAVIMO PROCESE

Valstybės leidimų sistemos (licencijavimo) nustatymas yra ūkinės veiklos teisinio reguliavimo priemonė, kuria siekiama užtikrinti tam tikrose specifinėse ūkinės veiklos srityse būtiną didesnę valstybės kontrolę. Prekyba alkoholio produktais yra licencijuojama veikla, konstituciškai pagrįsta dėl *inter alia* visiems žinomų neigiamų padarinių, kuriuos žmonių sveikatai, viešajai tvarkai ir visuomenės narių saugumui, kitoms teisės saugomoms ir ginamoms vertybėms gali sukelti alkoholio vartojimas[6]. Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijavimas – tai procesas, kuriame persipina verslo interesai, visuomenės saugumo (viešojo intereso) tikslai ir viešojo administravimo įgaliojimus turinčių subjektų diskrecija, todėl korupcijos prevencijos požiūriu, toks procesas turi būti griežtai reglamentuotas, skaidriai vykdomas ir reguliariai vertinamas.

3.1. Nustatyti korupcijos rizikos veiksniai kelia nepagrįstų sprendimų išduoti ar atsisakyti išduoti licencijas priėmimo riziką.

AKĮ 15[1] straipsnio 1 dalies 3-9 punktai reglamentuoja mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų rūšis. Pagal galiojimo terminus jas galima suskirstyti į 3 grupes (*žr. 2 pav.*).

2 pav. Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų rūšys

[6] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. gegužės 30 d. nutarimas Nr. KT6-N5/2017. Prieiga internete: https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1711/content.

Neterminuotos licencijos suteikia neterminuotą teisę verstis mažmenine prekyba nurodytos tūrinės etilo alkoholio koncentracijos neviršijančiais alkoholiniais gėrimais. Sezoninės licencijos suteikia teisę verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija neviršija 15 procentų, savivaldybių tarybų nustatyto kurortinio, poilsio bei turizmo sezono laikotarpiui. Vienkartinės licencijos išduodamos tik teisę (licenciją) verstis mažmenine prekyba atitinkamų grupių alkoholiniais gėrimais jau turinčioms įmonėms, Europos juridiniams asmenims ir jų filialams ir tik renginio (mugės, parodos, sporto ar kt. renginio) trukmės laikui (AKĮ 16 straipsnio 3 dalis).

Ūkio subjektas siekdamas, kad savivaldybė išduotų licenciją, turi per atstumą, elektroninėmis priemonėmis, elektroninėmis priemonėmis per kontaktinį centrą ar tiesiogiai savivaldybės merui ar jo įgaliotai savivaldybės administracijai pateikti visus prašomus ir teisingai užpildytus dokumentus[7], išvardintus Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklių[8] (toliau – Licencijavimo taisyklės) 23 punkte, sumokėti valstybinę rinkliavą, atitikti AKĮ 18^1 straipsnių reikalavimus bei turi nebūti aplinkybių, išvardintų AKĮ 18^4 straipsnyje („Atsisakymo išduoti licenciją pagrindai“). Licenciją išduodanti institucija ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo paraiškos ir dokumentų gavimo raštu (elektroninėmis priemonėmis (jeigu licencijos prašytojas paraiškoje yra nurodęs savo elektroninio pašto adresą) arba laišku) išsiunčia licencijos prašytojui patvirtinimą[9], kad paraiška ir dokumentai gauti. Licenciją išduodanti institucija, patikrinusi licencijos prašytojo paraišką išduoti licenciją ir nustačiusi trūkumus, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo šios paraiškos ir dokumentų gavimo praneša raštu apie tai licencijos prašytojui ir nustato ne trumpesnį kaip 5 darbo dienų terminą jų pašalinimui. Licencija turi būti išduota ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo visų tinkamai įformintų dokumentų gavimo licencijas išduodančioje institucijoje dienos.

Analizės metu pastebėti atvejai, kai, galimai, nebuvo laikomasi licencijų išdavimo tvarkos sąlygų dėl sekančiuose poskirsniuose išvardintų priežasčių.

---

[7] 1) Motyvuotą paraišką; 2) daugiabučio gyvenamojo namo gyvenamosios paskirties patalpų savininkų ir neprivatizuotų butų nuomininkų daugumos sutikimą, jeigu alkoholiniais gėrimais bus prekiaujama daugiabučiame gyvenamajame name; 3) teisę verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais patvirtinantį dokumentą, išduotą valstybės, kurioje yra licencijos prašytojo buveinė, kompetentingos institucijos (pateikia Europos juridiniai asmenys ar jų filialai, prašantys išduoti vienkartines licencijas); 4) valstybės, kurioje yra įsisteigęs Europos juridinis asmuo ar jo filialas, kompetentingos institucijos išduotą dokumentą, patvirtinantį, kad šis juridinis asmuo ar jo filialas, taip pat jų vadovai ar AKĮ 34 straipsnio 17 dalyje nurodyti darbuotojai atitinka AKĮ 18^1 straipsnio 1 dalies 4–7 punktuose nustatytus reikalavimus, ir jo vertimą į lietuvių kalbą (išskyrus, kai prašoma vienkartinės licencijos); 5) renginio organizatoriaus sutikimą, kai kreipiamasi dėl vienkartinės licencijos išdavimo.

[8] Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.233979.

[9] Patvirtinime nurodoma: terminas, per kurį turi būti išnagrinėta paraiška ir dokumentai, galimos licencijos prašytojo teisių gynimo priemonės, kuriomis jis galėtų pasinaudoti, jeigu kiltų jo ir licenciją išduodančios institucijos ginčų, informacija apie tai, kad jeigu per nustatytą terminą licencija neišduodama ir nepateikiamas motyvuotas rašytinis atsisakymas ją išduoti, **laikoma, kad licencija išduota**.

3.1.1. Nepagrįsti savivaldybių reikalavimai sukuria nelygias sąlygas ir prielaidas korupcijai (kritinė antikorupcinė pastaba).

Įvertinus savivaldybėse taikomą reikalingų pateikti dokumentų vertinimo praktiką nustatyta, kad ji nevienoda, o šiuo pagrindu priimti sprendimai atsisakyti išduoti licencijas, galimai, prieštarauja AKĮ nuostatoms. Pavyzdžiui, Klaipėdos r. sav. tikrina, ar pastatas, kuriame numatoma vykdyti mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais, yra registruotas 100 proc. baigtumu ir, ar patalpų, kuriose bus vykdoma licencijuojama veikla, paskirtis tinkama prekybai ir (ar) viešajam maitinimui. Vadovaujantis Licencijavimo taisyklių 8.2 papunkčiu, savivaldybės turi patikrinti Nekilnojamojo turto registro tvarkytojo interneto svetainėje, ar pastatas, kurio patalpose bus vykdoma mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais, yra įregistruotas šiame registre (tikrinama tais atvejais, kai prašoma licencijos, kuri gali būti išduota prekiauti alkoholiniais gėrimais tik stacionariuose pastatuose įrengtose prekybos ar viešojo maitinimo vietose). Taisyklėse nėra nustatyta savivaldybėms prievolės tikrinti, ar patalpų, kuriose planuojama vykdyti viešąjį maitinimą ar prekybą, paskirtis tinkama vykdomai veiklai, ar statinio statyba užbaigta 100 proc. Kita vertus, Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 47 straipsnio 1 dalies 1 punktas nustato, kad statinių naudotojai privalo naudoti statinį (jo patalpas) pagal paskirtį, išskyrus Vyriausybės nustatytus atvejus ir tvarką. Šio įstatymo 49 straipsnio 1 dalies 3 punktas nurodo, kad statinių naudojimo priežiūra yra priskirta savivaldybių administracijoms, o to paties straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad statinių naudojimo priežiūrą atliekantys viešojo administravimo subjektai tikrina, kaip statinių naudotojai vykdo šio įstatymo ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų bei teisės aktų nustatytus statinių techninės priežiūros ir naudojimo bei statinių saugos reikalavimus.

Remiantis viešoje erdvėje[10] pateikta Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuomone, Statybos įstatymas nuo pat jo priėmimo 1996 m. numatė pareigą naudoti statinius pagal paskirtį. Tas pats įstatymas paveda savivaldybėms vykdyti statinių naudojimo priežiūrą ir skirti baudas už netinkamą statinių naudojimą. Iki Statybos įstatymo pakeitimų[11] buvo dažnai susiduriama su situacijomis, kai statiniai ir jų patalpos buvo naudojami ne pagal paskirtį, nors veiklos vykdytojai turėdavo VMVT išduotus leidimus[12] vykdyti veiklą šiuose pastatuose. Remiantis tame pačiame straipsnyje pateiktu VMVT išaiškinimu, ,,naujoji tvarka galioja tik naujoms kavinėms ar restoranams, o tie, kas veiklą pradėjo iki permainų, – pokyčių nepajus. Jei užsidarytų restoranas, veikęs ne

[10] Prieiga internete: https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2525449/visiskas-verslo-zlugdymas-pasikeite-reikalavimai-klampina-naujai-besikuriancias-kavines.

[11] 2024-10-01 Lietuvos Respublikos statybos įstatymo Nr. I-1240 2, 12, 24, 27, 28, 47, 53 straipsnių ir 1 priedo pakeitimo įstatymas Nr. XIV-2994.

[12] Licencijų prašytojai turi būti VMVT užregistruoti maisto tvarkymo subjektais. Nuo 2024 metų lapkričio mėn., kai įsigaliojo naujasis reikalavimas, iki 2025 metų vasario pabaigos dėl netinkamos patalpų paskirties VMVT atmetė 28 prašymus išduoti leidimus maitinimo veiklai. Per tą patį laikotarpį iš viso buvo išduoti 1475 leidimai maitinimo veiklai vykdyti.

maitinimo paskirties patalpose (pvz., Vilniaus senamiestyje ar Operos ir baleto teatre), nauja maitinimo įstaiga veiklos negalėtų pradėti vykdyti, kol nebus pakeista pastato ar patalpų paskirtis“.

Susiklostė dviprasmiška situacija – viena vertus, Klaipėdos r. sav. administracija siekė vykdyti jai tenkančią prievolę užtikrinti statinių naudojimą pagal paskirtį, kita vertus, prašė pateikti dokumentus ar atlikti veiksmus, nenumatytus Licencijavimo taisyklėse. Žemiau nurodyti keli atvejai, kai Klaipėdos r. sav. administracija atsisakė išduoti licenciją, galimai, nesant tam AKĮ 18^4 straipsnyje nurodyto pagrindo.

3 pav. Priimti sprendimai atsisakyti išduoti licenciją

Įmonė	Atsisakymo priežastis[13]
Tamva, MB	Statinių paskirtis netinka prekybai, skola Sodrai, nesumokėta įmoka
Gėrimų mažmeninė prekyba, UAB	Nepateiktas patikslintas prašymas su pilnu adresu, neregistruota nuoma VĮ Registrų centre, nėra sumokėta įmokos
Senasis duonkepis, UAB	Statinio statyba nėra užbaigta
Nestus LT, MB	Neregistruota nuoma VĮ Registrų centre, nepatikslinta veiklos rūšis, nesumokėta rinkliava
Amelijos batutai, MB	Statinių paskirtis netinka prekybai, neregistruota nuoma VĮ Registrų centre, nesumokėta rinkliava
Alaus mėgėjų kampas, MB	Neteisingas adresas, nenurodyta veiklos rūšis, keisti pastato paskirtį, nesumokėta rinkliava

Dar vienu atveju Klaipėdos r. sav. administracija prašė patikslinti paraišką, kadangi „išnagrinėjus prašymą ir Nekilnojamojo turto registro duomenis, nustatyta, kad minėtu adresu yra registruota daug pastatų, todėl prašyme būtina patikslinti (nurodant pastato unikalų numerį) <..>“[14]. Licencijavimo taisyklių 23.1 papunktis įpareigoja nurodyti prekybos ar viešojo maitinimo vietos adresą ir pavadinimą. Savivaldybės prašymas nurodyti unikalų pastato numerį, galimai, perteklinis (tačiau logiškai pagrįstas).

Tarp paminėtų atsisakymo išduoti licenciją priežasčių, kuri nenumatyta Licencijavimo taisyklėse, – VĮ Registrų centre neregistruotas patalpų nuomos faktas. Toks reikalavimas keliamas ne tik Klaipėdos r. sav., bet ir Jurbarko r. bei Druskininkų sav. Klaipėdos r. sav. administracijos teigimu, „savivaldybė prašo nuomos/panaudos sutartį registruoti VĮ Registrų centre, nes, vadovaujantis teisės aktais, savivaldybė tikrina Nekilnojamojo turto registro išrašą, o ne nuomos/panaudos sutartis[15]. Druskininkų sav. licencijos prašytojai patalpų, kurios nepriklauso jiems nuosavybės teise, nuomos/panaudos sutarties, įregistruotos Nekilnojamojo turto registre, kopiją pateikia kartu su paraiška licencijai gauti. Jurbarko r. sav. taip pat reikalaujama iš licencijos prašytojų, kuriems patalpos nepriklauso nuosavybės teise, pateikti patalpų nuomos / panaudos sutartį. Toks reikalavimas

[13] Nurodyta taip, kaip suformuluota savivaldybės pateiktoje suvestinėje.
[14] 2023-03-28 raštas Nr. (5.1.48 Mr) A5-1863.
[15] 2025-03-31 atsakymai į pateiktą klausimyną.

Vilniaus m. sav. netaikomas, Šalčininkų r. sav. taip pat tokių dokumentų nereikalauja, tačiau kartais licencijos prašytojai juos pateikia savo iniciatyva. Departamento vertinimu, Licencijavimo taisyklėse nėra nustatyta savivaldybėms prievolės tikrinti, ar patalpos priklauso nuosavybės teise prašytojui (arba užregistruota patalpų nuomos sutartis).

Pastaba: Antikorupciniu požiūriu skirtinga savivaldybių praktika taikant papildomus reikalavimus licencijų išdavimui kelia sisteminę riziką dėl netolygios reguliavimo aplinkos ir galimų piktnaudžiavimo atvejų. Nors Klaipėdos r., Druskininkų ir Jurbarko r. sav. administracijų sprendimai reikalauti papildomų dokumentų (pvz., dėl patalpų paskirties, statinio baigtumo ar įregistruotų nuomos sutarčių) gali būti vertinami kaip siekis užtikrinti teisės aktų laikymąsi ir netgi gali būti laikytini *gerąja administravimo praktika*, tačiau formaliai tokie reikalavimai viršija Licencijavimo taisyklių suteiktus įgaliojimus. Toks reguliavimo perviršis nėra vienareikšmiškai neteisėtas, tačiau jis sukuria palankią terpę subjektyvumui, nelygioms konkurencijos sąlygoms ir selektyviam sprendimų taikymui. Tai gali sudaryti prielaidas ne tik korupcinėms praktikoms (pvz., paskatinti verslo atstovus ieškoti neformalių susitarimų), bet ir teisinio neapibrėžtumo rizikai, kurią sunku numatyti verslo subjektams. Todėl tokie atvejai rodo būtinybę centralizuotai peržiūrėti Licencijavimo taisykles bei aiškiai nustatyti, kokie reikalavimai yra privalomi visoms savivaldybėms, o kokie – pertekliniai ir galintys pažeisti teisėtumo bei skaidrumo principus.

Pasiūlymai: siekdami eliminuoti perteklinius ar diskriminacinius reikalavimus bei užtikrinti vieningą licencijavimo praktiką, siūlome:

1. Departamentui, kaip licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmus koordinuojančiai ir jų stebėseną atliekančiai įstaigai, parengti vieningas gaires ar metodiką (rekomendaciją) dėl savivaldybių veiksmų vertinant pateiktus dokumentus ir taikomų reikalavimų atitiktį AKĮ bei Licencijavimo taisyklėms, kurioje, be kita ko, būtų aptarti atvejai, nurodyti šiame bei kt. skirsniuose.

2. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai svarstyti korupcijos rizikos analizės išvados derinimo metu Departamento pateiktą pasiūlymą optimizuoti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijavimo procesą jį perduodant centralizuotai vykdyti Departamentui.

3.1.2. Praktikoje gali pasitaikyti nepagrįstų sprendimų išduoti licenciją priėmimo atvejų (kritinė antikorupcinė pastaba).

Analizės metu įvertinti praktikoje pasitaikę, galimai, selektyvaus ir (ar) nepagrįsto licencijų išdavimo atvejai savivaldybėse:

1) Regionų administraciniame teisme nagrinėtas ginčas tarp UAB (duomenys neskelbtini) ir Vilniaus m. sav. administracijos dėl šios priimto sprendimo atsisakyti išduoti sezoninę licenciją[16],

[16] Regionų administracinio teismo (duomenys neskelbtini) sprendimas administracinėje byloje Nr. (duomenys neskelbtini).

motyvuojant tuo, kad pareiškėja neatitiko AKĮ 18[1] straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų[17]. Iš teismo sprendimo ir Licencijų informacinės sistemos (toliau – LIS) duomenų matyti, kad esant tai pačiai aplinkybei (licencijos prašytojo vadovo atžvilgiu priimtas teismo nuosprendis) AKĮ reikalavimų neatitinkančiai įmonei licencijos buvo išduodamos ir tik paskutinį kartą, po kurio kilo teisminis ginčas, galimai, pagrįstai atsisakyta išduoti licenciją;

2) Vilniaus m. sav. 2023-04-18 išdavė sezoninę licenciją UAB (duomenys neskelbtini)(Nr. (duomenys neskelbtini). 2023-08-02 Departamentas raštu kreipėsi į Vilniaus m. sav. nurodydamas, kad po atlikto neplaninio šios įmonės patikrinimo pradėta teisena dėl įvairių AKĮ pažeidimų. Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad įmonės vadovu nuo 2020-10-26 yra paskirtas (duomenys neskelbiami), kuriam, viešai skelbiamais ir Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro (toliau ir – JAR) duomenimis, teismo sprendimu apribotos teisės penkerius metus (t. y. iki 2027-12-01) eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas ar būti kolegialaus valdymo organo nariu. Nepaisant to, vadovaujantis JAR duomenimis, (duomenys neskelbiami) iki tol ėjo direktoriaus pareigas. JAR nebuvo registruoto fakto apie kito įmonės vadovo paskyrimą. Išnagrinėjęs Vilniaus m. sav. administracijos pateiktus dokumentus, Departamentas nustatė, kad prašymą išduoti licenciją pasirašė „vadovas A.V.“. Duomenų apie įgaliojimą, patvirtinantį šio asmens teisę atstovauti įmonę, tarp savivaldybei pateiktų dokumentų nebuvo. Departamentas prašė atlikti tyrimą dėl licencijos išdavimo teisėtumo ir pagrįstumo. Vilniaus m. sav. nedelsdama panaikino rašte nurodytos licencijos galiojimą[18].

3) Departamento 2024-01-04 nutarime taikyti ekonomines sankcijas MB "Verslo valdymo paslaugos" (Nr. ATK2-1) nurodyta, jog įmonė, jai priklausančioje viešojo maitinimo vietoje, kuri yra įrengta pastate, esančiame ugdymo įstaigos (duomenys neskelbiami) valdomos mokyklos, vykdančios bendrąjį ugdymą, teritorijoje (tame pačiame žemės sklype), vykdo prekybą alkoholiniais gėrimais. Departamentas į klausimą, ar esant tokioms aplinkybėms įmonei licencija buvo išduota nepažeidžiant AKĮ, atsakė, jog Departamento nuomone, Anykščių rajono savivaldybės administracija neturėjo teisės išduoti licencijos, kadangi AKĮ 18 straipsnio 3 dalies 1 punkto nuostata draudžia prekybą alkoholiniais gėrimais <...> ugdymo įstaigose, šių įstaigų <...> teritorijose[19].

---

[17] Pareiškėjos vadovė buvo pripažinta kalta pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 201 straipsnio („Neteisėtas naminių stiprių alkoholinių gėrimų, nedenatūruoto ar denatūruoto etilo alkoholio, jų skiedinių (mišinių) ir aparatų jiems gaminti gaminimas, laikymas, gabenimas ar realizavimas“) 3 dalį. Nepaisant to, kad jos teistumas buvo išnykęs, iki 2024-06-01 galiojusi AKĮ 18[1] straipsnio nuostata, reikalaujanti, kad licencijos prašytojo vadovui nebūtų priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis pagal Baudžiamajame kodekse nustatytas nusikalstamas veikas už alkoholio produktų kontrabandą, neteisėtą disponavimą akcizais apmokestinamomis prekėmis, neteisėtą vertimąsi ūkine komercine veikla, svetimo prekių ženklo naudojimą, kai nusikalstamos veikos yra susijusios su falsifikuotais alkoholio produktais ir **nenumatė išlygų dėl išnykusio ar panaikinto teistumo**, todėl net ir esant šiai aplinkybei, įmonės vadovė iki nurodytų AKĮ pakeitimų, neatitiko minėtos nuostatos sąlygų.

[18] Licencijos panaikinimo pagrindas – AKĮ 34 straipsnio 19 dalies 1 punktas („paaiškėja, kad licencijai gauti įmonė, Europos juridinis asmuo ar jo filialas pateikė neteisingus duomenis“).

[19] Remiantis LIS duomenimis, nutarime nurodytos įmonės šiuo adresu turimos 2023-06-22 licencijos Nr. 413g/vm galiojimas nepanaikintas.

4) Nepagrįstą sprendimą išduoti licenciją gali lemti ir tokia AKĮ neatitinkanti praktika, kai esant papildomų dokumentų poreikiui ar poreikiui patikslinti informaciją paraiškoje, pareiškėjas apie tai informuojamas žodžiu (telefonu). Tokia praktika taikoma Jurbarko r. sav.[20], nors AKĮ ir Licencijavimo taisyklės įpareigoja licenciją išduodančią instituciją apie nustatytus trūkumus pareiškėją informuoti raštu, taip pat raštu nustatyti trūkumų šalinimo terminą. Tokia praktika sudaro prielaidas neteisėtam automatiniam licencijų išdavimui[21], kai trūkumai neįvardijami raštu, nes, formaliai vertinant, tokiu atveju būtų laikoma, kad paraiška yra tinkama ir 30-ies dienų terminas skaičiuojamas nuo pirminio paraiškos bei dokumentų pateikimo. Nesant dokumentinio pagrindo sprendimui – nei savivaldybės, nei trečiosios šalys negali atsekti, ar ir kokių trūkumų buvo, kada jie buvo nurodyti, ar pareiškėjas apie juos buvo tinkamai informuotas.

Kiti galimų nepagrįstų sprendimų priėmimo atvejai pateikiami kituose skirsniuose (pvz., analizuojant vienkartinių licencijų išdavimo praktiką).

Vadovaudamosi Licencijavimo taisyklių 7 punkto nuostatomis, savivaldybės, siekdamos nustatyti, ar licencijos prašytojas atitinka AKĮ 18^1 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytus reikalavimus licencijai gauti, kreipiasi į VMI, SODRA, teritorinę muitinę (kai norima įsigyti licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais neapmuitinamoje parduotuvėje), Informatikos ir ryšių departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos bei VMVT. Šių taisyklių 7^1 punktas numato, kad, esant techninėms galimybėms, licenciją išduodanti institucija 7.1.1–7.1.5, 8.1 papunkčiuose ir 11 punkte nurodytą informaciją gauna iš valstybės informacinių sistemų ir registrų. Praktikoje savivaldybės nurodytą informaciją surenka savarankiškai, naudodamosi joms prieinamais registrais ir informacinėmis sistemomis[22]. Tai sumažina administracinę naštą tiek savivaldybėms, tiek minėtoms institucijoms (įstaigoms) dėl sumažėjusio tarpinės korespondencijos kiekio, formų pildymo, informacijos dubliavimo, o automatizuoti procesai leidžia pasiekti duomenis iš karto, prisidedant prie modernios viešojo administravimo sistemos. Tačiau sprendimas tampa labiau priklausomas nuo konkretaus administracijos darbuotojo veiksmų (ką jis patikrino, kaip interpretavo, ką pasirinko fiksuoti), o tai didina korupcijos tikimybę ir sudaro sąlygas manipuliuoti ar ignoruoti informaciją, jei ji (ne)paranki sprendimo priėmimui. Dabartinė duomenų apie ūkio subjektą rinkimo praktika pasireiškia tuo, kad duomenis savivaldybės gauna savarankiškai, naudodamosi registrais, t.

---

[20] 2025-01-29 raštas Nr. R4-185 (2025-01-29 reg. Nr. 5-01-1207).

[21] Jeigu per nurodytą terminą licenciją išduodanti institucija neišduoda licencijos ir nepateikia motyvuoto rašytinio atsisakymo išduoti licenciją, laikoma, kad licencija išduota. Šiuo atveju licenciją išduodanti institucija privalo per vieną darbo dieną nuo nurodyto termino pabaigos išsiųsti licenciją prašytojui (AKĮ 16 straipsnio 4 dalis).

[22] Vilniaus m. sav. nurodė, kad naudojasi šiais šaltiniais: https://draudejai.sodra.lt/draudeju_viesi_duomenys/; https://www.vmi.lt/evmi/mano-vmi; https://ird.lt/lt/paslaugos/tvarkomu-valdomu-registru-ir-informaciniu-sistemu-paslaugos/itariamuju-kaltinamuju-ir-nuteistuju-registro-iknr-paslaugos/registro-pazymos-ar-israso-uzsakymas-valstybes-ar-savivaldybiu-institucijoms-ir-istaigoms; https://www.ird.lt/lt/tvarkomu-valdomu-registru-ir-informaciniu-sistemu-paslaugos-3/administraciniu-nusizengimu-registro-anr-paslaugos-2/administraciniu-nusizengimu-registras-institucijoms-ir-istaigoms-anr-institucijoms-ir-istaigoms-2/anr-specialiuju-teises-aktu-nustatyta-tvarka-uzfiksuoti-ukio-subjektu-padaryti-teises-pazeidimai-2, išrašus ir pažymas saugo DVS "Avilys".

y. nebesikreipia raštu į institucijas (nėra rašytinio jų atsakymo (dokumento), kuris veiktų kaip oficialus įrodymas), todėl sudėtingiau patikrinti, ar sprendimo pagrindas buvo objektyvus ir ar surinkta informacija buvo teisingai įvertinta[23]. Licencijavimo taisyklėse nėra reglamentuota, ar savivaldybės privalo kaupti (saugoti) savarankiškai, naudojantis registrais, surinktus duomenis[24].

Analizuojamu laikotarpiu nei vienoje iš 5 savivaldybių nebuvo atliktas licencijavimo proceso auditas ar kitu būdu įvertinta licencijavimo praktika. Departamentas, kuris atsakingas už licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmų koordinavimą ir jų stebėseną, pasirinktinai kasmet įvertina 15-os savivaldybių licencijų išdavimo praktiką, paprašydamas pateikti vidutiniškai po 5 atsitiktine tvarka atrinktas licencijas (ir jų gavimui pateiktus dokumentus). Tiek nepagrįsti sprendimai atsisakyti išduoti licencijas, tiek nepagrįstas jų išdavimas gali rodyti nepakankamą proceso kontrolę.

Pastaba: nustatyti nepagrįsti sprendimų išduoti licencijas atvejai leidžia daryti išvadą, kad savivaldybių savarankiškas informacijos apie licencijų prašytojus rinkimas per registrus (informacines sistemas) mažina administracinę naštą savivaldybėms bei institucijoms (įstaigoms), tačiau sudaro sąlygas neteisėtų susitarimų, sprendimų priėmimo nepagrįstumui, diskrecijos rizikai ir sumažina sprendimų atsekamumą bei skaidrumą. Šią riziką didina tai, kad skiriamas nepakankamas dėmesys licencijų išdavimo proceso kontrolei: neatliekamas vidaus auditas, silpnas savivaldybės veiksmų šiame procese koordinavimas.

Pasiūlymai: siekdami mažinti nepagrįstų sprendimų priėmimo riziką ir užtikrinti skaidrų licencijų išdavimo procesą, siūlome:

1. Vilniaus m. sav. administracijai atlikti licencijų išdavimo proceso vertinimą (auditą) (dėl šiame ir kituose skirsniuose nustatytų trūkumų) arba imtis kitų priemonių šio proceso kontrolei stiprinti.

2. Jurbarko r. sav. administracijai atsižvelgti į pastabą dėl dokumentų trūkumų šalinimo ir imtis priemonių užtikrinti, kad apie juos pareiškėjai bus informuojami AKĮ ir Licencijavimo taisyklėse nustatyta tvarka (raštu, nurodant terminą trūkumų pašalinimui).

---

[23] Pavyzdžiui, Vilniaus m. sav. administracija 2024-03-27 rašte Nr. A51-45354/24(2.17.1.21E-LIC) Departamentui paaiškino, kad prie jo prašomų pateikti licencijų išdavimo neprideda NT registro išrašo apie patalpas, kuriose bus vykdoma prekyba/veikla bei išrašo apie įmonę iš Juridinių asmenų registro, kadangi Licencijavimo taisyklėse savivaldybės institucijoms nenustatyta pareiga tikrinti NT registre patalpas, kuriose bus vykdoma prekyba/veikla, o įmonių duomenis (registravimo faktą, įmonės pavadinimą, teisinę formą, kodą, buveinę) patikrina Juridinių asmenų registro tvarkytojo interneto svetainėje. Į SODRA paklausimų nesiunčia (informaciją patikrina viešoje SODRA interneto svetainėje). Į Informatikos ir ryšių departamentą siunčia paklausimus tik tais atvejais, kai IRD registre nėra asmens, dėl kurio registre formuojamas paklausimas, todėl šiuo raštu Departamentui pateikia tik IRD registro išrašus. Iš VMVT negauta atsakymo per 5 darbo dienų terminą.

[24] Nors savivaldybės teigia, jog saugo registrų išrašus savo dokumentų valdymo sistemose, iš Departamentui stebėsenos ir koordinavimo tikslu jų teikiamų dokumentų sąrašo matyti, jog savivaldybių administracijų atsakingi darbuotojai gali pateikti ne visus Departamento prašomus dokumentus / išrašų kopijas.

3. Druskininkų, Jurbarko r., Klaipėdos r. ir Šalčininkų r. sav. administracijoms, atsižvelgiant į šiame ir kituose skirsniuose nustatytus proceso trūkumus, įvertinti poreikį įtraukti licencijų išdavimo proceso vertinimą į vidaus audito planus arba imtis kitų priemonių šio proceso kontrolei stiprinti.

4. Departamentui įvertinti poreikį kreiptis į Anykščių r. sav. administraciją dėl licencijos galiojimo panaikinimo.

5. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai svarstyti poreikį tobulinti teisinį reglamentavimą, įpareigojant fiksuoti ir saugoti informacinių sistemų / registrų duomenis, kurių pagrindu išduota licencija arba ją atsisakyta išduoti. Alternatyva šiam pasiūlymui – sudaryti galimybę LIS skiltyje „Priedai“ kaupti (tvarkyti) su (neterminuotos) licencijos išdavimu susijusius dokumentus, taip didinant proceso skaidrumą bei atsekamumą.

3.1.3. Dėl teisinio neaiškumo nėra tinkamai renkami duomenys apie licencijos prašytoją (jo darbuotojus) (kita antikorupcinė pastaba).

AKĮ 18[1] straipsnio 1 dalies 3, 6 ir 7 punktuose nustatytos sąlygos, kurias, siekiant gauti licenciją, turi atitikti ne tik licencijos prašytojas, jo vadovas, bet ir *kiti darbuotojai*[25]. Šių punktų nuostatose pateikta nuoroda į AKĮ 34 straipsnio 17 dalį, tačiau joje nėra *kitų darbuotojų* apibrėžimo ir vėl teikiama nuoroda į pačią 34 straipsnio 17 dalį: <...> „įmonės, Europos juridinio asmens ar jo filialo vadovui ar *šio Įstatymo 34 straipsnio 17 dalyje nurodytiems darbuotojams* <...>“. Šių straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte[26] nurodyta, kad „AKĮ 37 straipsnio 17 dalyje vartojamą sąvoką „kitiems darbuotojams (jeigu jie veikė įmonės, Europos juridinio asmens ar jo filialo vardu ar dėl jų interesų)“ yra siūloma sukonkretinti ir vartoti sąvoką „vadovo įgaliotiems darbuotojams“. Toks siūlymas grindžiamas tuo, kad kontrolės institucijos, išduodamos licencijas, neturi galimybių patikrinti visų įmonės Europos juridinio asmens ir jo filialo, prašančio išduoti vienos ar kitokios rūšies licenciją, darbuotojų galiojančio teistumo ar jiems pritaikytos administracinės

[25] - licencijos prašytojo vadovai prašymo išduoti licenciją pateikimo metu nėra ir nebuvo įmonių ar Europos juridinių asmenų ar jų filialų, kuriems jų vadovavimo metu buvo panaikintas licencijų galiojimas AKĮ 34 straipsnio 17 dalyje ir (ar) 19 dalies 4 punkte nustatytais atvejais, vadovai ar *kiti AKĮ 34 straipsnio 17 dalyje nurodyti darbuotojai*;

- licencijos prašytojo vadovui *ar AKĮ 34 straipsnio 17 dalyje nurodytiems darbuotojams* per pastaruosius vienus metus iki prašymo išduoti licenciją pateikimo dienos nebuvo paskirta administracinė nuobauda pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksą už alkoholio produktų kontrabandą, neteisėtą disponavimą akcizais apmokestinamomis prekėmis, neteisėtą vertimąsi ūkine komercine veikla, svetimo prekių ženklo naudojimą, kai administraciniai nusižengimai yra susiję su falsifikuotais alkoholio produktais;

- licencijos prašytojo vadovui *ar šio Įstatymo 34 straipsnio 17 dalyje nurodytiems darbuotojams* nėra priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis pagal Baudžiamajame kodekse nustatytas nusikalstamas veikas už alkoholio produktų kontrabandą, neteisėtą disponavimą akcizais apmokestinamomis prekėmis, neteisėtą vertimąsi ūkine komercine veikla, svetimo prekių ženklo naudojimą, kai nusikalstamos veikos yra susijusios su falsifikuotais alkoholio produktais, ir už šias veikas jie neturi neišnykusio ar nepanaikinto teistumo.

[26] Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo Nr. I-857 1, 2, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 18[1], 18[2], 18[3], 18[4], 18[5], 18[6], 28, 29, 33, 34, 34[1], 38, 39 straipsnių, III skyriaus ketvirtojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 15[1] straipsniu įstatymo aiškinamasis raštas. Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/a97faab0ba8f11ee9269b566387cfecb?positionInSearchResults=6&searchModelUUID=17df77d5-eb45-4a06-acd5-725ee435707e.

atsakomybės už alkoholio produktų kontrabandą, alkoholinių gėrimų be banderolių neteisėtą laikymą, gabenimą ar pardavimą, taip pat falsifikuotų alkoholio produktų pardavimą, gabenimą ar laikymą, todėl siūloma įtvirtinti reikalavimą tikrinti teistumą ir administracinę atsakomybę už nurodytas veikas tik tų darbuotojų, kurie yra darbdavio įgalioti (darbdavio įsakymu ar tos funkcijos numatytos pareiginiuose aprašymuose) veikti įmonės, Europos juridinio asmens ar jo filialo vardu ar dėl jų interesų. Anksčiau galiojusi 34 straipsnio 17 dalies nuostata *kitus darbuotojus* apibrėžė kaip darbuotojus, *kurie veikė įmonės, Europos juridinio asmens ar jo filialo vardu ar dėl jų interesų*. Šiuo metu galiojančioje AKĮ redakcijoje apskritai neliko kitų darbuotojų sąvokos (nei *kurie veikė įmonės, Europos juridinio asmens ar jo filialo vardu ar dėl jų interesų,* nei, kaip siūlyta aiškinamajame rašte, - *vadovo įgaliotiems darbuotojams*). Taigi, AKĮ 18^1 straipsnio 1 dalis tiek ūkio subjektams, tiek licencijas išduodančioms institucijoms gali būti neaiški, kadangi nukreipia į 34 straipsnio 17 dalį, kuri nedetalizuoja darbuotojų sąvokos. Praktiniame procedūrų įgyvendinime kyla šios problemos: pirma, kaip minėta aiškinamajame rašte, atsakingi už licencijavimą asmenys neturi galimybių patikrinti visų įmonės Europos juridinio asmens ir jo filialo, prašančio išduoti vienos ar kitokios rūšies licenciją, darbuotojų galiojančio teistumo ar jiems pritaikytos administracinės atsakomybės; antra, ši nuostata neaiški ir praktikoje apskritai yra tikrinama tik ūkio subjekto vadovo atitiktis minėtiems reikalavimams. Įvertinus keliasdešimt skirtingoms savivaldybėms pateiktų užpildytų paraiškų licencijai gauti bei savivaldybių skelbiamas paraiškų pavyzdines formas, matyti, jog paraiškoje prašoma nurodyti tik įmonės vadovo duomenis (vardą, pavardę, asmens kodą). Atkreiptinas dėmesys, kad ir Licencijavimo taisyklių 23.1 papunktyje nurodoma pateikti tik įmonės vadovų vardus, pavardes ir asmens kodus arba gimimo datas.

Pastaba: teisinio reguliavimo neaiškumas ir praktinės kontrolės neįgyvendinamumas gali sudaryti prielaidas selektyviam teisės taikymui ir nepakankamai veiksmingai asmenų, susijusių su licencijuojama veikla, reputacijos kontrolei.

Pasiūlymai: siekdami teisinio aiškumo ir teisės aktų tinkamo veikimo, siūlome Ekonomikos ir inovacijų ministerijai tobulinti esamą reguliavimą, detalizuojant „kitų darbuotojų“ sąvoką arba jos atsisakant, suderinant šio reikalavimo nuostatas su Licencijavimo taisyklių nuostatomis.

3.2. Vienkartinių licencijų išdavimo praktika prieštarauja teisės aktų nuostatoms (kritinė antikorupcinė pastaba).

AKĮ įtvirtintos 3 rūšių vienkartinės licencijos (*žr. 2 pav.*). Jos skiriasi leidžiamų prekiauti alkoholinių gėrimų etilo alkoholio koncentracija (gėrimų rūšimis), kuri tiesiogiai priklauso nuo renginio pobūdžio (ar vietos, kurioje jis organizuojamas). AKĮ išskirti ir pateikti šių renginių apibrėžimai – mugės, parodos ir masinio renginio. Taip pat AKĮ nuostatose minimas ir sporto renginys, tačiau jo sąvoka nepateikiama. Masinis renginys – šventė, festivalis ar kitas didelei žmonių

grupei skirtas renginys, kurį organizuoja valstybės ar savivaldybių institucijos ar įstaigos, fiziniai asmenys, juridiniai asmenys ar juridinio asmens statuso neturinčios organizacijos ar jų filialai, suderinę renginio laiką ir jo organizavimo tvarką su savivaldybių merais ar jų įgaliotomis savivaldybių administracijomis; **mugė** - ne ilgiau kaip 10 kalendorinių dienų trunkantis renginys, kuriame Lietuvos ir (ar) užsienio ūkio subjektai pristato, reklamuoja ir (ar) realizuoja savo gaminius, prekes, paslaugas; **paroda** - ne ilgiau kaip 30 kalendorinių dienų trunkantis renginys, kuriame viešai eksponuojami meno dirbiniai, pramonės gaminiai, mokslo, kultūros ar kitų sričių pasiekimai ir kurio pagrindinė paskirtis yra visuomenės švietimas mokslo, kultūros, meno, pramonės ar kitose srityse.

Vienkartinės licencijos – tai laikinas ir išimties pagrindu išduodamas leidimas, skirtas riboto pobūdžio mažmeninei prekybai alkoholiniais gėrimais konkrečiuose renginiuose ar vietose. Jos neatitinka verslo modelio ilgalaikiškumo, kaip tai daro neterminuotos licencijos, tačiau padeda užtikrinti tam tikrų renginių komercinį gyvybingumą, kartu išlaikant viešojo intereso (pvz., alkoholio vartojimo kontrolės) apsaugą. Šios licencijos padeda suderinti prekybininkų, kultūrinių ar sportinių renginių organizatorių interesus su viešojo saugumo, tvarkos ir sveikatos politikos tikslu riboti alkoholio prieinamumą. Nuo neterminuotų licencijų jos skiriasi tiek pagal savo paskirtį, tiek galiojimo trukmę, taikymo kontekstą ir reguliavimo griežtumą. Esminiai vienkartinių ir neterminuotų licencijų skirtumai pateikiami lentelėje.

4 pav. Vienkartinių ir neterminuotų licencijų skirtumai

	Neterminuotos	**Vienkartinės**
Išdavimo tikslas	Skirta nuolatinei prekybai	Skirta laikinai prekybai alkoholiniais gėrimais renginių metu
Galiojimo trukmė	Išduodama neterminuotai, kol įmonė atitinka reikalavimus ar vykdo veiklą	Išduodama tik konkrečiam renginiui ar laikotarpiui (pvz., mugei, šventei, parodai, koncertui)
Licencijų gavėjai	Verslo subjektai, atitinkantys AKĮ reikalavimus	Verslo subjektai, turintys pagrindinę (neterminuotą ar sezoninę) licenciją ir renginio organizatoriaus sutikimą
Išdavimo procedūra	Ilgesnė, nes apima išsamią reputacijos, teistumo, skolų, kt. vertinimą, gali reikalauti papildomų derinimų (pvz., bendruomenės, daugiabučio namo gyventojų)	Trumpesnė, nes jos susijusios su trumpalaikėmis, riboto masto veiklomis ir neturi ilgalaikio poveikio rinkai, todėl tikrinimo apimtis minimali
Galiojimo pabaiga	Gali būti sustabdyta ar panaikinta AKĮ nustatytais pagrindais	Pasibaigia automatiškai su renginio pabaiga
Rinkliava	Valstybės nustatyto dydžio	Valstybės nustatyto dydžio. Jeigu prekiaujama savivaldybės viešosiose vietose, dar sumokama vietinė rinkliava už leidimo prekiauti (teikti paslaugas) savivaldybės viešosiose vietose išdavimą

Analizės metu, naudojantis viešais LIS duomenimis, įvertinta vienkartinių licencijų išdavimo praktika analizuojamuose subjektuose ir kitose savivaldybėse. Nustatyti šie proceso praktinio įgyvendinimo trūkumai:

1. Tai pačiai įmonei konkrečiai mugei išduodamos kelios vienkartinės licencijos, pvz., trys ar keturios, kurių kiekvienos atskirai galiojimo terminas neviršija 10 kalendorinių dienų, tačiau bendrai sudėjus šiomis licencijomis leidžiamos prekybos laikotarpius matyti, kad savivaldybės, pažeisdamos AKĮ įtvirtintą mugės sąvoką, leidžia prekybą alkoholiniais gėrimais „mugėje“ 30 dienų, o kartais ir ilgiau, nors, AKĮ prasme, mugė gali trukti ne ilgiau kaip 10 kalendorinių dienų. Pavyzdžiui, Druskininkų r. sav. UAB „Joalda“„*Kalėdinei mugei*“ išdavė 3 vienkartines licencijas (2024-11-27 Nr. A-1814; 2024-12-11 Nr. A-1818 ir 2024-12-11 Nr. A-1822), kurių nurodyti galiojimo laikotarpiai: nuo 2024-11-30 iki 2024-12-09, nuo 2024-12-12 iki 2024-12-21 ir nuo 2024-12-22 iki 2024-12-31, prekybos vieta - Pramogų a., vieta schemoje Nr. 5, Druskininkai. Nepertraukiamas prekybos laikotarpis tokioje „mugėje“ truko 20 dienų (nuo gruodžio 12 d. iki 31 d.). Tai pačiai mugei UAB „Egedira“ išduotos 6 licencijos[27] (po 3 kiekvienai prekybos vietai), o UAB „International Restaurant“ - 3 licencijos, kurių galiojimo laikotarpiai analogiški. Be to UAB „Egedira“ 2023 m. lapkričio – gruodžio mėn. laikotarpiu buvo išduotos 8 vienkartinės licencijos verstis mažmenine prekyba natūralios fermentacijos alkoholiniais gėrimais, kurių tūrinė etilo alkoholio koncentracija neviršija 7,5 procento, masiniuose renginiuose ir mugėse, tačiau nei vienoje iš jų nenurodyta nei renginio rūšis, nei pavadinimas, nei vieta. Klaipėdos r. sav. administracija MB „Čikipuki purslai“ 2024-12-06 išdavė vienkartinę licenciją Nr. A1-63 renginiui „Kalėdinės eglutės įžiebimo šventė ir Kalėdinių pramogų ciklas“ 2024-12-06 – 2025-01-06 laikotarpiui (32 k. d.). Toks prekybos laikotarpis viršija tiek maksimalų leistiną prekybai mugėse, tiek ir parodose.

Vilniaus m. sav. Kalėdinėms mugėms *Vilniaus Outlet 2023* ir *Vilnius Outlet 2024* UAB „Itališkas vynas ir skoniai" išdavė 5 vienkartines licencijas,[28] kurios suteikė teisę prekiauti alkoholiniais gėrimais *Vilniaus Outlet 2023* mugėje 24 dienas, o mugėje *Vilniaus Outlet 2024*[29] – 18 dienų. Kitai Kalėdinei mugei (PC „Panorama“) Vilniaus m. sav. UAB „Bar Advisor“ 2023-11-27 išdavė 4 vienkartines licencijas[30], kurios galiojo: 2023-11-24 – 2023-12-03, 2023-12-04 – 2023-12-13, 2023-12-14 – 2023-12-23 bei 2023-12-24 – 2023-12-31. Formaliai vertinant kiekvieną licenciją atskirai, kiekvienos iš jų laikotarpis neviršijo maksimalios mugės trukmės, tačiau akivaizdu, jog visos kartu jos leido įmonei nepertraukiamai toje pačioje vietoje prekiauti alkoholiniais gėrimais 38 dienas. Primintina, jog maksimali mugės trukmė – 10 kalendorinių dienų. Savivaldybės sprendimai išduoti tai pačiai įmonei kelias vienkartines licencijas tai pačiai mugei (netgi tai pačiai prekybos vietai), kai jų bendra trukmė viršija leistiną prekybos alkoholiu renginyje laikotarpį, iškreipia vienkartinės

[27] 2024-11-27 Nr. A-1816, Nr. A-1817, 2024-12-11 Nr. A-1820, Nr. A-1821, Nr. A-1824 ir Nr. A-1825.
[28] 2023-11-28 A444E-317/23(2.17.2.98E-LIC), 2023-12-04 A444E-322/23(2.17.2.98E-LIC), A444E-323/23(2.17.2.98E-LIC) bei 2024-11-29 Nr. A444E-323/24(2.17.2.98E-LIC) ir Nr. A444E-323/24(2.17.2.98E-LIC).
[29] 2024-11-29 licencijoje Nr. A444E-322/24(2.17.2.98E-LIC) skirtingose skiltyse nurodytas skirtingas licencijos galiojimo terminas.
[30] Nr. A444E-304/23(2.17.2.98E-LIC), Nr. A444E-305/23(2.17.2.98E-LIC), Nr. A444E-306/23(2.17.2.98E-LIC), Nr. A444E-307/23(2.17.2.98E-LIC).

licencijos sampratą ir tikslą[31], sudaro prielaidas reglamentavimo apėjimui ir gali būti taikomi selektyviai, o tai kelia korupcijos, interesų protegavimo bei viešojo intereso pažeidimo riziką. Tokiais sprendimais sudaromas precedentas teisinei spragai išnaudoti, dirbtinai prailginant leidžiamą prekybos alkoholiniais gėrimais laikotarpį ir pažeidžiant AKĮ 2 straipsnio 17^2 dalį (su šiuo vertinimu sutinka ir Departamentas)[32]. Atkreiptinas dėmesys, kad tokia ydinga vienkartinių licencijų išdavimo praktika taikoma ne tik analizuojamose savivaldybėse.

2. Sprendimai išduoti „vienkartinę“ licenciją tam pačiam subjektui tam pačiam renginiui, kelia diskrecinio sprendimo priėmimo riziką – tai gali būti taikoma tik pasirinktoms įmonėms, kai kiti verslo subjektai tokios galimybės neturi – ir papildomai sąlygoti protekcijos ar favoritizmo riziką. Peržiūrėjus LIS duomenis, pastebėta, kad skirtingose savivaldybėse dominuoja kelios įmonės, gaunančios (skirtingai nuo kitų įmonių) ne tik kelias licencijas, kurių bendra trukmė viršija maksimalią mugės trukmę, bet ir kelias licencijas tam pačiam renginiui daugiau nei vienai prekybos vietai (pavyzdžiui, Kaziuko mugėje, Joninių ar Jūros šventėse ar kt. pagal lankomumą populiariausiuose renginiuose). Siekdama gauti vienkartinę licenciją, įmonė turi kartu su paraiška pateikti savivaldybei renginio organizatoriaus sutikimą, kuris suteikia konkrečią(-ias) prekybos vietą(-as). Viešojoje erdvėje verslininkai ne kartą išreiškė abejones dėl švenčių (mugių) organizavimo (prekybos vietų paskirstymo ir mokesčių nustatymo) skaidrumo, paviešindami galimą praktiką, kai šie „skatinami“ sumokėti renginio organizatoriui paramos pavidalu, norėdami įgyti teisę prekiauti ar užsitikrinti prekybos vietą kitais būdais[33].

Vienkartinių licencijų prekybai alkoholiniais gėrimais renginių metu išdavimo procesas remiasi dviem pagrindiniais subjektais – savivaldybe ir renginio organizatoriumi, kurių funkcijos, sprendimų galia ir tarpusavio priklausomybė lemia svarbią įtaką verslo subjektų galimybėms vykdyti veiklą renginiuose. Toks dvipakopis sprendimų modelis sukuria specifines korupcijos rizikas, kurios atsiranda dėl galimo sprendimų neobjektyvumo, selektyvumo ir neskaidraus poveikio. Dėl tokio turimų įgaliojimų pasiskirstymo renginio organizatorius faktiškai tampa „vartininku“, kuris nusprendžia, kas gali dalyvauti prekyboje – be jo sutikimo verslininkas negali gauti licencijos. Tai

---

[31] Tai iš esmės sudaro galimybę „pasislėpti“ po trumpalaikės veiklos vėliava, nors vykdoma faktiškai nuolatinė prekyba alkoholiniais gėrimais. Dėl to padidėja alkoholio prieinamumas ne renginio, o faktiškai nuolatinės prekybos pagrindu – o tai prieštarauja valstybės alkoholio kontrolės politikai bei didina rizikas nepilnamečiams, priklausomybę turintiems asmenims ir vietos bendruomenėms. Susidaro sąlygos visuomenei būti klaidinamai – išoriškai tai mugė, o realiai – ilgalaikė prekyba.

[32] Departamento pateikti atsakymai į 2025-03-10 klausimyną.

[33] Jūros šventėje prekiaujantys verslininkai teigė esantys pasiruošę mokėti dvigubai ar neoficialiai „nupirkti“ vietą, nes prekybos vietų paskirstymas nepakankamai skaidrus. Stintų šventės prekeiviai teigė, jog vietoj oficialios savivaldybės nustatytos rinkliavos už prekybos vietas viešame renginyje, prekybininkai buvo raginami mokėti „paramą“ renginio organizatoriui VšĮ „Palangos stinta“, kurios vadovas (direktorius) yra Palangos miesto savivaldybės tarybos narys. Straipsnių prieiga internete: https://www.15min.lt/verslas/naujiena/finansai/pirksiu-vieta-juros-sventes-mugeje-mokesiu-dvigubai-662-1908088; https://kaunas.kasvyksta.lt/2024/10/15/miestas/norintiems-prekiauti-prie-kauno-eglutes-3-tukst-euru-mokestis-ir-griezta-atranka/; https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2193989/mokesciu-vengimas-stintu-sventeje-vietoje-rinkliavos-uz-vieta-prasymas-skirti-parama?srsltid=AfmBOopHla6G-0QJjPpB77Alf-v-0Ig-ZwiVBjmv8zoe3UWdpUBYhK2G.

reiškia, kad sprendimų pagrindimas nėra viešas ar objektyviai patikrinamas, todėl gali būti taikoma selektyvi atranka – pasirenkami „savieji“ ar tie, kurie sutinka mokėti „paramą“. Organizatoriai gali formaliai nereikalauti rinkliavos, bet „pasiūlyti“ verslininkams skirti paramą, kuri tampa faktine prekybos vietos kaina. Dėl tokių sprendimų gali būti ribojama konkurencija ir verslo subjektų teisės, ypač jei savivaldybės išduoda licencijas, bet netikrina prekybos vietų paskirstymo skaidrumo, galimai, to pasėkoje ir išduoda kelias licencijas tam pačiam subjektui (tai pačiai mugei ir (arba) kelioms prekybos vietoms), sukurdamos disproporciją – keli verslai gauna reikšmingą dalį prekybos vietų, o kiti net negauna galimybės dalyvauti. Kartu tokiais veiksmais mažinamas pasitikėjimas savivalda - visuomenė mato „savų“ protegavimą. Dėl, galimai, neskaidraus mugių organizavimo proceso (prekybos vietų skirstymo, „paramos“ mokėjimo, selektyvaus rinkliavos dydžio prekybininkams nustatymo ir kt.) viešojoje erdvėje pastabų sulaukė ir Jurbarko r. sav. administracija[34].

Analizės metu savivaldybių paprašyta atsakyti į klausimą, ar savivaldybių tarybų priimamais teisės aktais reglamentuota vienkartinių licencijų išdavimo tvarka mugių ir masinių renginių metu: maksimalus prekybos vietų, licencijų skaičius (kvotos), ribojimai tos pačios įmonės paraiškų skaičiui, laikotarpis, per kurį galima teikti paraišką ir kt. atvejai., kaip išduodamos vienkartinės licencijos tuo atveju, kai paraiškų gaunama daugiau nei yra numatyta prekybos vietų. Vilniaus m. sav. nurodė, jog Vilniaus m. sav. taryba nėra nustačiusi ribojimų maksimaliam prekybos vietų, licencijų skaičiui, ribojimų tos pačios įmonės paraiškų skaičiui, datai, nuo kurios ir iki kurios galima teikti paraiškas. Savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos grupės pareigūnai atlieka patikrinimus mugių, masinių renginių, organizuojamų viešosiose vietose, metu. Šalčininkų r. sav. paaiškino, kad teisės aktų, reglamentuojančių vienkartinių licencijų išdavimo tvarką mugių, masinių renginių ar parodos metu, nėra priėmusi. Renginio organizatorius organizuodamas muges, masinius renginius ar parodas privalo vykdyti bendruosius renginių organizavimo savivaldybės viešosiose vietose reikalavimus, numatytus Renginių organizavimo Šalčininkų rajono savivaldybės viešosiose vietose tvarkos aprašu, patvirtintu Šalčininkų rajono savivaldybės tarybos 2024-04-26 sprendimu Nr. T-(1.3 E)-281. Renginio organizatorius nustato prekybos vietų skaičių. Licencijų prašytojų paraiškos dėl vienkartinių licencijų išdavimo iš pradžių yra derinamos su renginio organizatoriumi. Vienkartinė licencija yra išduodama tik tuo atveju, jeigu *paraiškoje yra renginio organizatoriaus suderinimas*. Šalčininkų r. sav. nevykdo patikrinimų mugių, masinių renginių ir parodų metu. Klaipėdos r. sav. neturi pasitvirtinusi teisės aktų, kurie reglamentuotų vienkartinių licencijų išdavimą. Prekybos vietų skaičių ir ribojimus planuoja renginio organizatorius. Savivaldybės Viešosios tvarkos skyrius dirbdamas mugių, masinių renginių ar parodų metu mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais

[34] STT 2025-08-05 gautas skundas Nr. 5-01-9948. Skundo argumentai taip pat viešai prieinami Facebook programėlės privataus vartotojo paskyroje (duomenys neskelbtini).

pažeidimų per 5 metų laikotarpį nenustatė. Jurbarko r. sav. tokių patikrinimų neatlieka, tokių teisės aktų nepriimta. Druskininkų sav. teigimu, savivaldybės atsakingi asmenys kiekvienais metais rengiamų švenčių: Druskininkų kurorto, Narcizų žydėjimo, Atsisveikinimo su vasara, Turizmo dienų, ir Joninių mugių metu atlikdami patikrinimus, pasirinktinai patikrina, ar dalyviai alkoholiniais gėrimais prekiauja turėdami licenciją, ar laikosi joje nurodytos prekybos vietos ir laiko. Maksimalus prekybos vietų, licencijų skaičius (kvotos) ar ribojimai tos pačios įmonės paraiškų skaičiui nėra nustatyti. Kai planuojama prekyba ar paslaugų teikimas šventėje, renginyje ar mugėje, vykstančioje savivaldybės teritorijos viešojoje vietoje, renginio organizatorius, gavęs leidimą renginiui organizuoti (kai toks leidimas yra privalomas), savivaldybės administracijai raštu ar el. paštu pateikia asmenų, ketinančių prekiauti ar teikti paslaugas, sąrašą, nurodydamas konkrečias prekybos vietas, asortimentą, sumokėtos rinkliavos dydį, pritaikytas lengvatas bei prekybos ir paslaugų teikimo vietų schemą.

Remiantis STT prieinamais duomenimis, matyti daugkartiniai licencijuotų įmonių paramos teikimo atvejai tiek renginių organizatoriams (viešosioms įstaigoms, asociacijoms, savivaldybei priklausančioms įstaigoms), tiek savivaldybių administracijoms. Skiriamos paramos sumos svyruoja nuo keliasdešimties eurų iki keliolikos tūkstančių[35]. Pagal gautos paramos dydį paminėtini šie 4 organizatoriai: „VšĮ Palangos stinta“, asociacija „Stintų ordinas“ (VšĮ „Palangos stinta“ vadovas yra šios asociacijos narys), VšĮ „Vilniaus festivaliai“ (valdoma Vilniaus m. sav.), kuri susijusi su organizatoriumi VšĮ „Garsovaizdis“. Pastebėta, kad įmonės, kurioms mugėse leidžiama prekiauti keliose prekybos vietose arba kurioms išduodamos kelios vienkartinės licencijos (bendrai viršijančios leidžiamą mugės trukmę – 10 dienų), teikia nuo kelių šimtų iki keliolikos tūkstančių eurų paramą šiems ir kitiems renginių organizatoriams (kultūros centrams ir taip pat savivaldybėms), taip pat nustatyti atvejai, kai įmonė tūkstančius eurų paramos kasmet skiria futbolo klubams, kurie išduoda sutikimus prekiauti alumi ir alaus mišiniais jų rengiamų varžybų metu. Susiklostę ryšiai tarp renginių organizatorių ir įmonių bei tarp renginių organizatorių ir savivaldybių (valdymo, finansiniai, giminystės ar darbo santykiai), esant nepakankamam prekybos vietų skirstymo ir leidimų / licencijų išdavimo skaidrumui ir kontrolei, kelia piktnaudžiavimo ir favoritizmo rizikas bei mažina pasitikėjimą savivalda.

3. Įvertinus savivaldybėms įmonių pateiktus organizatorių sutikimus, pastebėta, kad savivaldybėse taikomi skirtingi reikalavimai organizatoriaus sutikimo turiniui ir formai. Gerosios praktikos pavyzdys – Vilniaus m. sav. patvirtintas pavyzdinės formos renginio organizatoriaus sutikimas[36]. Departamento vertinimu, Licencijavimo taisyklių 23.5 papunktis nustato, kad, be kitų 23

[35] Pavyzdžiui: UAB „Nr.1“ 2022 m. rėmė VšĮ „Vilniaus festivaliai“ 3600 Eur.; UAB „Nr. 2“ 2022 m. rėmė VšĮ (duomenys neskelbtini) 1050 Eur., 2020 m. rėmė VšĮ „Vilniaus festivaliai“ 1600 Eur.; UAB „Nr. 3“ 2022 m. rėmė VšĮ „Vilniaus festivaliai“ 2500 Eur.; IĮ „Nr.4“ 2022 m. rėmė VšĮ „Garsovaizdis“ 15000 Eur., 2020 m. rėmė 11000 Eur.; UAB „Nr.5“ 2022 m. rėmė VšĮ (duomenys neskelbtini) 19063 Eur. ir kt. atvejai.

[36] Prieiga internete: https://paslaugos.vilnius.lt/service/vienkartiniu-licenciju-verstis-mazmenine-prekyba-alkoholiniais-gerimais-isdavimas.

punkte nustatytų dokumentų, licencijos prašytojas turi pateikti renginio (parodos, mugės, masinio renginio, įskaitant sporto renginį) organizatoriaus sutikimą. Vadovaujantis šia nuostata, laikytina, kad tai yra atskiras dokumentas, kuriame, atsižvelgiant į jo pavadinimą, turėtų būti išreikštas organizatoriaus sutikimas licencijos prašytojui prekiauti alkoholiniais gėrimais renginyje. Šalčininkų r. sav. susiformavo galimai ydinga praktika, kai tinkamu organizatoriaus sutikimu laikomas ant įmonės paraiškos įrašytas patvirtinimas ,,sutinku“ su fiziniu parašu ir vardu, pavarde (dažnu atveju, tačiau ne visuomet uždėtas organizatoriaus spaudas). Tokios praktikos pasekmė – neatitikimas tarp oficialiai skelbiamo renginio laiko (pvz., nurodyto renginio nuostatuose), paraiškoje nurodytų prekybos valandų ir licencijoje įrašyto leidžiamo prekybos laiko[37]. Taip pat pastebėti atvejai, kai tam pačiam renginiui įmonėms leidžiamas prekybos laikas skiriasi arba įmonė paraiškoje nurodo pageidaujanti prekiauti trumpiau, tačiau licencijoje nurodytas ilgesnis prekybos laikas. Abejonių dėl vienkartinių licencijų išdavimo skaidrumo šioje savivaldybėje laikymosi tvarkos kelia ir tai, kad kai kurių paraiškų registracijos data žymiai vėlesnė nei nurodyta ant paraiškos[38]. Yra atvejų, kai už licencijos išdavimą rinkliava sumokama anksčiau, nei pateikiama pati paraiška arba atvirkščiai – mero potvarkis priimamas anksčiau nei sumokama rinkliava; teikiama viena paraiška, tačiau iš apmokėjimo patvirtinimo matyti, kad sumokėta už kelių licencijų išdavimą; apskritai nenurodoma prašomos licencijos rūšis, prekybos laikas, tikslus adresas ar kt. rekvizitai, pildomos neaktualios pavyzdinės formos paraiškos. Keliais atvejais paraišką pateikė ne įmonės vadovas, tačiau įmonės vadovo pasirašyto įgaliojimo savivaldybė pateikti neprašė. Galimai, vienai įmonei licencija išduota vėliau nei per 30 kalendorinių dienų nuo visų reikalingų ir tinkamai užpildytų dokumentų gavimo[39], nesilaikoma paraiškų nagrinėjimo eiliškumo, renginio organizatoriai nepakankamai rūpestingai patikrina paraiškoje, kurią tvirtina (išreiškia sutikimą), nurodytą prekybos laiką, o savivaldybė licencijose nurodo prekybos valandas, nesutampančias su renginio laiku, arba selektyviai nustato įmonėms tam pačiam renginiui skirtingą leidžiamą prekybos laiką. Tokia vienkartinių licencijų dokumentų nagrinėjimo praktika savivaldybėje, ypač dėl renginio organizatoriaus sutikimo formos ir

[37] Pavyzdžiui, 2024 m. Joninių šventės renginio laikas: 18.00- 03.00 val. (https://salcininkaikultura.lt/2024/05/24/joniniu-muge-2024/. P. Liaudansko įmonės paraiškoje prašoma prekiauti iki 02.00 val., bet licencijoje nurodytas laikas – 04.00 val. Iki šios valandos savivaldybė leido prekiauti ir UAB ,,Ustukių alus“, o kitų įmonių licencijose nurodyta iki 03.00 val. Savivaldybės privalo tinkamai nustatyti renginio laiką (pagal organizatoriaus skelbiamus renginių nuostatus) ir užtikrinti, kad vienkartinė prekyba vyktų ne ilgiau, nei trunka renginys. Festivalio ,,Daina prie Šančios“ laikas: 11.00-20.00 val., (https://salcininkaikultura.lt/2024/04/17/festivalio-daina-prie-salcios-muge/) Kriaučiūno IĮ paraiškoje nurodytas prekybos laikas ,,renginio laikui“, tačiau licencijoje jam suteikta teisė prekiauti iki 22.00 val., o kelioms įmonėms prekybą leista vykdyti anksčiau už oficialią renginio pradžią – nuo 10.00 val.

[38] UAB ,,Ustukių alus“ paraiškos data 2022-08-08, renginio organizatoriaus sutikimo (paraiškos apačioje) data 2022-08-10, o savivaldybėje registruota 2022-09-12. Siekiant skaidrumo ir veiksmų atsekamumo, rekomenduotina prašyti įmonių tikslinti paraiškas tais atvejais, kai jų pateikimo data žymiai vėlesnė nei nurodytoji.

[39] P. Liaudansko IĮ paraiškos data 2024-07-15, užregistruota 2024-07-16, rinkliava sumokėta 2024-07-29, licencija išduota - 2024-09-11. Kitos šios įmonės paraiškos Joninių šventei data 2022-05-06, užregistruota 2022-05-11, rinkliava sumokėta 2022-05-13, licencija išduota - 2022-06-20. Yra atvejų, kai 2022 m. Joninių šventei licencijos išduodamos per vieną dieną, prieš pat renginio datą, pavyzdžiui, UAB ,,Prima Sort“ ir UAB ,,Rimal“.

turinio, sudaro prielaidas sprendimų priėmimo nepagrįstumui, selektyvumui bei mažina licencijavimo proceso skaidrumą, atsekamumą ir kontrolę.

Pastaba: analizė atskleidė, kad Klaipėdos r., Druskininkų ir Vilniaus m. savivaldybėse vienkartinės licencijos prekybai alkoholiniais gėrimais išduodamos taip, jog praktiškai suteikia galimybę įmonėms ilgą laiką vykdyti prekybą, iš esmės nesilaikant vienkartinių licencijų paskirties ir mugės apibrėžimo. Įmonių teikiamos „paramos“ apimtys organizatoriams ar savivaldybėms (jų įstaigoms) kelia korupcijos ir favoritizmo riziką, o Šalčininkų r. sav. paraiškų ir dokumentų vertinimo praktika neatitinka teisės aktų reikalavimų ir stokoja skaidrumo.

Pasiūlymai: siekdami užtikrinti sąžiningos konkurencijos sąlygas, šalinti favoritizmo ir vienkartinių licencijų išdavimo tvarkos pažeidimų rizikas, siūlome:

1. Klaipėdos r., Druskininkų, Jurbarko r. ir Vilniaus m. sav. administracijoms imtis priemonių užkirsti kelią piktnaudžiavimui vienkartinių licencijų išdavimo procese, griežtinti renginių organizatorių kontrolę tokiu būdu, kad leidimų prekybai išdavimas vyktų skaidriai (pavyzdžiui, prašyti pateikti išsamius prekiautojų sąrašus, informaciją apie surinktą rinkliavą, vykdyti prekiautojų ir kitų asmenų pasitenkinimo organizatorių ir savivaldybės teiktų paslaugų kokybe tyrimus (apklausas) ar kt. būdais).

2. Šalčininkų r. sav. administracijai:

2.1. naudojantis kitų savivaldybių geraja praktika parengti pavyzdinę organizatoriaus sutikimo formą, ją viešai paskelbti;

2.2. griežtinti licencijų išdavimo kontrolę, užtikrinant, kad licencijos būtų išduodamos per AKĮ nustatytus terminus ir tik gavus patvirtinimą apie sumokėtą rinkliavą.

3. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai imtis teisėkūros iniciatyvos tobulinant atsisakymo išduoti licenciją pagrindus, papildant, jog vienkartinės licencijos neišduodamos, kai tam pačiam renginiui tai pačiai įmonei išduotų vienkartinių licencijų bendras prekybos alkoholiu laikotarpis viršytų maksimalią AKĮ apibrėžtą renginio trukmę arba keičiant AKĮ įtvirtintas renginių sąvokas (leidžiamos prekybos alkoholiu jų metu trukmę).

3.3. Nereglamentuotos arba neišsamiai reglamentuotos savivaldybės turimų teisių įgyvendinimo sąlygos ir tvarka (kritinė antikorupcinė pastaba).

Sąžiningos konkurencijos apsauga yra pagrindinis būdas užtikrinti asmens ir visuomenės interesų darną reguliuojant ūkinę veiklą, sukurti ūkio, kaip sistemos, savireguliaciją, skatinančią optimaliai paskirstyti ekonominius išteklius, veiksmingai juos panaudoti, didinti ekonominį augimą ir kelti vartotojų gerovę; nuostata, kad įstatymas saugo sąžiningos konkurencijos laisvę, reiškia įpareigojimą įstatymais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad nebūtų monopolizuojama gamyba ir rinka, būtų užtikrinta sąžiningos konkurencijos laisvė ir būtų numatytos priemonės ir būdai jai

apsaugoti; konstitucinė sąžiningos konkurencijos apsaugos garantija suponuoja draudimą ūkinę veiklą reguliuojančioms valstybės valdžios, savivaldybių institucijoms priimti sprendimus, kuriais yra ar gali būti iškreipiama sąžininga konkurencija, ir įpareigoja valstybės valdžios, savivaldybių institucijas teisinėmis priemonėmis užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę[40].

Ūkio subjektui, siekiančiam gauti licenciją, ir licencijos turėtojui turi būti nustatomi tik tokie reikalavimai, kurių neatitikus atsirastų rizika pažeisti svarbius visuomenės interesus. Nustatomas esminių reikalavimų, kuriuos turi atitikti ūkio subjektas, siekiantis gauti licenciją, ir licencijos turėtojas, sąrašas turi būti baigtinis, tai yra licencijas išduodantiems ir licencijuojamos veiklos sąlygų laikymosi priežiūrą atliekantiems subjektams neturi būti palikta teisė savo nuožiūra nustatyti kokių nors reikalavimų ir (ar) licencijuojamos veiklos sąlygų, be tų, kurie nustatyti veiklos licencijavimą reguliuojančiuose įstatymuose arba licencijavimo taisyklėse[41].

AKĮ 18^4 straipsnyje įtvirtinti atsisakymo išduoti licenciją pagrindai. Vienas iš atvejų, kuomet neišduodama licencija - kai savivaldybės taryba, siekdama užtikrinti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą ir įvertinusi prekybos alkoholiniais gėrimais vietą, gyventojų, bendrijų, bendruomenių ar jų atstovų, asociacijų ar kitų institucijų raštu pareikštą nuomonę, policijos komisariatų pasiūlymus, priima motyvuotą sprendimą neišduoti licencijos (AKĮ 18^4 straipsnio 4 dalies 2 punktas). Dauguma atsisakymo išduoti licenciją pagrindų (pvz., dokumentų nepateikimas, neteisingi duomenys, reikalavimų neatitikimas, nesumokėta rinkliava) yra aiškūs, objektyvūs ir patikrinami. Jie: yra konkrečiai apibrėžti; leidžia priimti faktiniais duomenimis pagrįstą sprendimą; riboja institucijų diskreciją, nes sprendimas priklauso nuo objektyvių kriterijų (ar pateikti dokumentai, ar sumokėta rinkliava, ar tenkinami reputacijos ir kt. reikalavimai). Didžiausia diskrecijos rizika glūdi 18^4 straipsnio 4 dalies 2 punkte, kadangi sąvokos „viešoji tvarka“, „visuomenės saugumas“, „įvertinusi vietą“ paliekamos plačiai interpretacijai, be aiškių standartų, todėl sprendimas gali būti grindžiamas gyventojų ar bendruomenių skundais, kurių pagrįstumas nėra objektyviai vertinamas. Viešojo saugumo ir tvarkos vertinimas nėra standartizuotas, t. y., nėra aiškiai apibrėžta, kokiais kriterijais turėtų būti nustatytas pavojus viešajai tvarkai ar saugumui. Be to, įstatymas nenurodo, kada savivaldybės taryba (ne)privalo, kada gali atsižvelgti į pateiktą informaciją, tad yra potencialas selektyviam sprendimų priėmimui: vieniems subjektams gali būti išduodamos licencijos nepaisant skundų, o kitiems – atsisakoma dėl minimalios kritikos. AKĮ nedetalizuoja minėtų sprendimų priėmimo tvarkos, terminų, sąlygų, kurioms esant jos sprendimai galėtų būti pakeisti, ir kt. Savivaldybių taryboms AKĮ suteikta ne tik teisė neišduoti licencijos, esant minėtoms aplinkybėms,

---

[40] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015-01-15 nutarimas Nr. KT3-N1/2015. Prieiga internete: https://lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta11/content.

[41] Licencijavimo pagrindų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-07-18 nutarimu Nr. 937 „Dėl Licencijavimo pagrindų aprašo ir Licencijų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“, 18.3 papunktis. Prieiga internete: https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.430866/asr.

tačiau ir riboti laiką, kuriuo įmonei leidžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, nustatyti vietas ir (ar) teritorijas, kuriose įmonėms draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais (AKĮ 18 straipsnio 9 dalis).

Dėl anksčiau nurodytų priežasčių vienų savivaldybių politika gali būti griežtesnė ir dažniau atsisakoma išduoti licencijas, remiantis bendruomenių ar policijos nuomonėmis ir (ar) taikant papildomus, pačių priimamuose teisės aktuose numatytus vertinimo kriterijus (nors tai nėra aiškiai įtvirtinta AKĮ), o kitų – gali būti liberalesnė, kai praktiškai nesinaudojama šia diskrecija arba nevertinama (formaliai vertinama) bendruomenių nuomonė ir viešosios tvarkos grėsmė. To pasėkoje tas pats ūkio subjektas vienoje savivaldybėje licenciją gaus be kliūčių, kitoje – bus atsisakyta išduoti, remiantis bendruomenės nepritarimu ar objektyviai nepagrįstais viešosios tvarkos argumentais. Sąlygos veiklai taptų nevienodos ir priklausytų ne nuo objektyvių kriterijų, o nuo subjektyvaus savivaldybės vertinimo, tokiu būdu didėja korupcijos rizika, nes sprendimai gali būti priimami remiantis ne skaidriais kriterijais, o interesų poveikiu.

2020-2023 metų laikotarpiu vyravo tendencija, kai tik pavienės savivaldybės (dvi arba trys) pasinaudojo turimais įgaliojimais riboti prekybos laiką mažmeninės prekybos įmonėms ir (ar) neišduoti licencijos šiai veiklai[42]. AKĮ detaliau šios teisės nereglamentuotos: neaišku, kokia šių sprendimų priėmimo tvarka, terminai; kuriam laikui toks ūkinės veiklos apribojimas gali būti taikomas bei ar pasikeičia licencijos išdavimui pateiktų dokumentų nagrinėjimo terminas, gavus gyventojų, bendrijų, bendruomenių ar jų atstovų, asociacijų ar kitų institucijų raštu pareikštą nuomonę, policijos komisariatų pasiūlymus[43]. Tuo pačiu laikotarpiu tik viena iš analizuojamų savivaldybių administracijų yra neišdavusi licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, atsižvelgdama į gyventojų, visuomeninių organizacijų ar kitų institucijų nuomonę[44] - Vilniaus m. sav. reglamentuota tvarka, kuria remiantis priimami sprendimai atsisakyti išduoti licenciją arba riboti prekybos laiką (žr. Vilniaus m. sav. tarybos 2012-03-21 sprendimu Nr. 1-506 patvirtintos Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo taisyklės[45], toliau – Prekybos ribojimo taisyklės).

---

[42] Departamento 2024-10-07 metinis pranešimas "Psichoaktyviosios medžiagos: tendencijos ir pokyčiai“. Prieiga internete: https://ntakd.lrv.lt/lt/administracine-informacija/metiniai-pranesimai/.

[43] AKĮ nenustato išimčių dėl 30 kalendorinių dienų termino licencijos išdavimui. Taigi, tuo atveju, kai įmonė kreipiasi dėl licencijos išdavimo ir pateikia visus teisingai užpildytus dokumentus, tačiau, pavyzdžiui, bendruomenės kreipiasi su prašymu neišduoti licencijos ir dėl to savivaldybei kyla poreikis inicijuoti šio klausimo svarstymo procedūrą, surinkti reikiamą informaciją ir kt., nėra aišku, kaip priimti teisėtą, argumentuotą ir pagrįstą sprendimą per AKĮ nustatytą 30 dienų terminą. Be to, neaišku, iš kokių šaltinių visuomenės atstovai, gyventojai, bendrijos ir kt. interesų grupės gali žinoti apie konkrečius savivaldybėse gautus svarstyti prašymus dėl licencijų išdavimo, dėl to gali neturėti galimybės pasinaudoti prieštaravimo teise ir tokiu atveju, jau po licencijos įmonei išdavimo, galės kreiptis į savivaldybę nebent dėl prekybos laiko toje vietoje ribojimo arba fiksuoti prekybos pažeidimus tikintis, jog institucijos juos ištirs ir (ar) savivaldybei atsiras teisinis pagrindas licencijos galiojimui panaikinti.

[44] Tai gali būti susiję su tuo, kad gyventojai ir visuomeninės organizacijos nežino apie galimybę kreiptis į savivaldybes šiais klausimais.

[45] Prieiga internete: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/91fb7580eb6d11eaa12ad7c04a383ca0.

Vilniaus m. sav. administracijos Licencijavimo ir leidimų skyrius (toliau – LLS) raštu kreipiasi tarnybinės pagalbos į minėtų taisyklių 5 punkte nurodytas institucijas, gavęs: asmens prašymą dėl prekybos laiko ribojimo; juridinio asmens prašymą išduoti licenciją ir asmens prašymą neišduoti licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais toje vietoje, dėl kurios kreipėsi juridinis asmuo; pavedimą dėl laiko ribojimo ar licencijos neišdavimo[46]; juridinis asmuo pateikia prašymą išduoti licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais toje prekybos vietoje, dėl kurios pradėtos taisyklėse numatytos mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimo procedūros arba kurioje savivaldybės tarybos sprendimu apribotas mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais laikas, o prašymą pateikęs juridinis asmuo nesutinka dirbti savivaldybės tarybos apribotu laiku[47]. LLS taip pat surenka informaciją iš savivaldybės administracijos naudojamų registrų ir duomenų bazių; šių taisyklių 7.3 papunktyje nurodyta, kad siekiama gauti ir informaciją apie <…> juridinio asmens <...> darbuotojų konkrečioje prekybos vietoje padarytas *galbūt netinkamas arba neteisėtas veikas*, *susijusias su juridinio asmens veikla* <…>. Ši nuostata, kaip ir 13.10 papunkčio, neaiški, diskrecinė. Antikorupciniu požiūriu kritikuotinos ir 9 punkto bei 13.1 papunkčio nuostatos. Vadovaujantis 9 punktu, raštu kreipiantis į taisyklių 8 punkte nurodytas organizacijas, siekiama gauti, be kita ko, informaciją apie *prekybos vietoje vykstančią veiklą, kuri turi kultūrinę ir (ar) socialinę vertę miesto gyventojams*. Tai yra vertinamojo pobūdžio aplinkybė, kurios vertinimo kriterijų teisės akte nepateikta, taigi, suteikia savivaldybei plačią diskreciją priimant sprendimus, paveikiančius visuomenės ir verslo interesus.

Komisija nutaria nerengti savivaldybės tarybos sprendimo projekto dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimo ar licencijos neišdavimo, jei: dėl juridinio asmens veiklos, susijusios su mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, nėra nustatyta prekybos alkoholiniais gėrimais tvarkos, triukšmo valdymą reglamentuojančių teisės aktų, nedidelių viešosios tvarkos, viešosios rimties trikdymo pažeidimų, nusikalstamų veikų (viešosios tvarkos pažeidimas[48]), kurių darymas rodo sistemingą ir pasikartojantį teisės aktų reikalavimų nepaisymą (13.7.1 papunktis); negauta pagrįstų skundų, kuriuos nagrinėjant nustatyti įstatymų *ar kitų teisės aktų pažeidimai* (13.7.2 papunktis); bendrijos, bendruomenės ar jų atstovai, visuomeninės organizacijos ar kitos institucijos

[46] Neaišku, kas įgaliotas tokį pavedimą duoti. Vilniaus m. sav. administracijos LLS atstovų teigimu, jų praktikoje tokio pavedimo nebuvo gauta.

[47] LLS nagrinėja asmens prašymą VAĮ nustatyta tvarka, tačiau nevykdo toliau taisyklėse nustatytų procedūrų, jei pagal pavedimą ar asmens prašymą taisyklėse nustatytos procedūros buvo pradėtos ir nuo Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo komisijos (toliau – komisija) nutarimo ar savivaldybės tarybos sprendimo, <…> tuo pačiu klausimu praėjo mažiau kaip 6 mėnesiai. Šios nuostatos išimtis nurodyta taisyklių 13.10 papunktyje: paaiškėjus naujoms aplinkybėms gali nutarti pradėti taisyklėse nustatytas procedūras nepaisant taisyklių 4 punkto nuostatų. 13.10 papunkčio nuostata pernelyg abstrakti, nepaaiškina, kokios tai turėtų būti aplinkybės, be to net ir joms paaiškėjus neįpareigoja pradėti analizuojamos procedūros, tik nurodo, kad LLS *gali* nutarti pradėti taisyklių procedūras.

[48] Prekybos vietose ar jų prieigose pasitaiko smurtinių nusikaltimų (pvz., sveikatos sutrikdymų), taip pat turtinių (pvz., turto sunaikinimas ar sugadinimas, vagystė), todėl vertintinų nusikalstamų veikų, priežastiniu ryšiu susijusių su prekyba alkoholiniais gėrimais, sąrašas neturėtų apsiriboti vienu baudžiamojo kodekso straipsniu.

nesiūlo apriboti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko *dėl kultūrinės ir (ar) socialinės vertės priežasčių ar kitų priežasčių* ar neišduoti licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais arba siūlymai yra bendro pobūdžio, nepagrįsti objektyviais duomenimis (faktais) (13.7.3 papunktis). 13.7.2 papunktis, vertinant formaliai, sudaro prielaidas nepagrįstam prekybos ribojimui ar licencijos neišdavimui, esant bent kokių teisės aktų, įskaitant tų, kurių reguliavimo dalykas nesusijęs su mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais vykdymu, pažeidimams. Neigiamai vertintina ir 13.8 papunktyje nustatyta galimybė komisijai nerengti savivaldybės tarybos sprendimo projekto dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimo, jei nustato, kad asmuo, pateikęs prašymą apriboti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką, *patalpas pastate, kuriame prekiaujama alkoholiniais gėrimais, įsigijo tuo metu, kai įmonės viešai skelbiamu prekybos laiku prekyba alkoholiniais gėrimais jau buvo vykdoma*. Neaiškus šios bei 13.7.1-13.7.3 papunkčių nuostatų tarpusavio ryšys[49].

AKĮ nereglamentuotas minimalus ir (ar) maksimalus ribojimo terminas, taip pat anksčiausias ar vėliausias paros metas, kuriuo savivaldybės gali uždrausti prekiauti alkoholiniais gėrimais, tad Vilniaus m. sav., pasinaudodama turima diskrecija, Prekybos ribojimo taisyklių 15 punkte numatė, kad mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimas gali būti nustatomas laikinai, tam tikram terminui (1, 2, 3 savaitėms, 3, 6, 12 mėnesių *ir panašiai)*.

Nustatant sąlygas gali būti nurodoma, kad tuo atveju, jeigu įmonė gaus butų savininkų daugumos sutikimą, kuriame visi jį pasirašę asmenys bus nurodę prekybos alkoholiniais gėrimais laiką (sutikimus turės būti davę ir su prekybos patalpomis besiribojančių butų savininkai), Savivaldybės taryba, atsižvelgdama į komisijos rekomendacijas, galės pakeisti ar panaikinti prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimą (16 punktas). Neaišku, kokiais pagrindais, net ir turint gyventojų sutikimus, galima tik pakeisti[50] apribojimą, o kokiais atvejais – panaikinti. Nustatant sąlygas gali būti nurodoma konkreti data ar terminas, kuriam pasibaigus savivaldybės tarybos sprendimas dėl prekybos alkoholiniais gėrimais laiko ribojimo netenka galios, jei dėl juridinio asmens veiklos nėra nustatoma pažeidimų, kurie buvo pagrindu nustatyti ribojimą prekiauti alkoholiniais gėrimais[51] (17 punktas). Komisija *savo nuožiūra* gali rekomenduoti nustatyti *kitas sąlygas arba kelias sąlygas* vienu metu (18 punktas).

[49] T. y. jeigu asmuo įsigyja būstą daugiabučiame name, kuriame jau vykdoma prekyba alkoholiniais gėrimais, ir dėl įmonės keliamų nepatogumų, klientų triukšmo, mažmeninės prekybos alkoholiu tvarkos, administracinių teisės ar kitų pažeidimų kreipiasi su prašymu riboti prekybos laiką, ar komisija gali nerengti sprendimo projekto vien tuo pagrindu, kad prekyba pradėta vykdyti prieš atsikraustant gyventi pareiškėjui.

[50] Neaišku, ar žodis „pakeisti“ reiškia pailginti anksčiau sutrumpintas prekybos valandas, ar sutrumpinti apribojimo galiojimo terminą ar kitų sąlygų pakeitimą.

[51] Neaišku, ar nuostata reiškia, kad naujų pažeidimų, kurių pagrindu nebuvo anksčiau priimtas sprendimas dėl ribojimo, nustatymas nėra kliūtis savivaldybės tarybos sprendimui netekti galios. Nereglamentuota, kaip vyks procedūra, ir ar ribojimo terminas gali būti pratęstas, jeigu toliau bus daromi pažeidimai, kurių pagrindu buvo priimtas sprendimas dėl ribojimo.

Prekybos ribojimo taisyklėse neįvardijamos posėdžio dalyvių (įmonių, gyventojų, bendruomenės, asociacijų atstovų) turimos teisės[52], nėra reglamentuota jų kvietimo dalyvauti posėdyje tvarka. Komisijos posėdžio protokoluose išdėstomi nuogąstavimai, jog šiems asmenims apie posėdžio datą ir laiką pranešama per vėlai[53]. Pažymėtina, kad pavėluotas ar selektyvus informavimas apie posėdžius, kuriuose svarstomi licencijų neišdavimo ar veiklos ribojimo klausimai, sudaro prielaidas neskaidriems, vienašališkiems ir diskriminaciniams sprendimams, pažeidžia pareiškėjų teisę į gynybą ir kelia protekcionizmo ar piktnaudžiavimo diskrecija riziką. Antikorupciniu požiūriu neigiamai vertintina tai, kad posėdžių protokoluose neatskleidžiama, kokią informaciją ar nuomonę svarstomu klausimu pateikė institucijos (įstaigos)[54], kokie fiksuoti pažeidimai, nurodoma, kad ne kartą prekybos vietos adresu ar į jos prieigas kviesta policija, tačiau nedetalizuojama, kiek kartų ar dėl kokių priežasčių, taip pat ne visuomet nurodomi komisijos narių pasisakymai, argumentai[55]. Iš komisijos protokolų[56] turinio matyti, kad kai kuriais atvejais iki klausimų svarstymo komisijos posėdyje, Vilniaus m. sav. administracijos Viešosios tvarkos grupės pareigūnai atlieka patikrinimus prekybos vietose, kai kuriais atvejais įmonėms duodamas įspėjimas ir paskiriami įpareigojimai įgyvendinti komisijos pasiūlytas priemones (žr. 2024-01-22 protokolas Nr. A16-71/24(2.1.33E-LIC)), dar kitais atvejais, net komisijos nariui išreiškus pasiūlymą įspėti įmonę dėl pažeidimų ir nustatyti terminą Komisijos nurodytoms prevencinėms priemonėms įgyvendinti, yra nutariama rengti sprendimo dėl prekybos laiko apribojimo projektą (žr. 2024-11-15 protokolas Nr. A16-1572/24(2.1.33E-LIC)). Analizės metu pateikti įvertinti protokolai leidžia daryti išvadą, kad

---

[52] Nepasisakoma, pavyzdžiui, dėl to, ar turi teisę prieš posėdį ar po jo komisijai pateikti nuomonę raštu, susipažinti su institucijų pateikta informacija. Pavyzdžiui, 2024-11-15 protokole Nr. A16-1572/24(2.1.33E-LIC) nurodyta, kad UAB „Miriada“ atstovė prisijungė prie posėdžio, tačiau dėl techninių kliūčių (neveikė mikrofonas ir kamera) pasisakyti nepavyko. Prekybos ribojimo taisyklėse numatyta, kad komisija: sudaro galimybę juridinio asmens atstovams ir prašymą rašiusiam asmeniui ir (ar) jo atstovams, jei jie atvyko į posėdį, pareikšti savo nuomonę (13.4 papunktis); prireikus nustato kito komisijos posėdžio laiką (13.9 papunktis). Šiuo atveju įmonės atstovui dėl techninių kliūčių savo nuomonės pateikti nepavyko, komisija šios teisės tinkamai neužtikrino, priėmė sprendimą rengti sprendimo dėl prekybos laiko apribojimo projektą. Šiame posėdyje taip pat svarstytas licencijos neišdavimo UAB „Jusmira“ klausimas. Posėdyje dalyvauti ir pasisakyti buvo pakviesti namo gyventojų atstovai, tačiau prisijungti prie posėdžio dėl techninių priežasčių jiems nepavyko.

[53] 2022-10-07 protokolas Nr. A16-1491/22(2.1.33E-LIC): „Posėdžio pirmininkas <...> informavo komisijos narius apie tai, kad <...> pareiškėja informavo, kad nedalyvaus posėdyje, kadangi kvietimas į posėdį jai išsiųstas per vėlai, nepateikta institucijų gauta medžiaga susipažinimui“. Šiame posėdyje svarstytas ir UAB „Juta jazz kava“ prekybos alkoholiniais gėrimais laiko apribojimo klausimas. Šios įmonės atstovė teigė kvietimą į posėdį gavusi dieną prieš posėdžio datą.

[54] Priežiūros institucijos sprendimą grindžiant kitais dokumentais, tokie dokumentai taip pat turi būti gana motyvuoti: štai vertinant Kauno miesto savivaldybės tarybos sprendimo, kuriuo nuspręsta apriboti prekybos alkoholiniais gėrimais laiką nuo 14.00 val. iki 10.00 val. konkrečioje Kauno prekybos vietoje, teisėtumą ir pagrįstumą, teismas pažymėjo, kad iš skundžiamo sprendimo turinio negalima daryti pagrįstos ir vienareikšmiškos išvados, jog visi policijos raštuose, kurie buvo vertinti priimant sprendimą, nurodyti policijos pareigūnų iškvietimai yra kaip nors susiję būtent su toje konkrečioje prekybos vietoje vykdoma prekyba alkoholiniais gėrimais ir tuo labiau su konkrečiu laiku nuo 14.00 val. iki 10.00 val. (LVAT 2019-10-10 nutartis administracinėje byloje). Priežiūros institucijos sprendimą motyvuojant kitais dokumentais, turi būti atskleidžiama, kaip institucija vertina kituose dokumentuose nurodytas aplinkybes ir kodėl jos yra reikšmingos (LVAT 2020-04-01 sprendimas administracinėje byloje). Žr. Eimantė Pogužinskė, *Ūkio subjektų veiklos priežiūra Lietuvos viešajame administravime*, daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2023.

[55] Pavyzdžiui, tik nurodoma, kad „Komisijos pirmininko pavaduotojas pristatė institucijų, įstaigų, organizacijų pateiktą informaciją nagrinėjamu klausimu“ (2024-09-27 protokolas Nr. A16-1314/24(2.1.33E-LIC)).

[56] 2024-09-27 protokolas Nr. A16-1314/24(2.1.33E-LIC); 2024-01-22 Nr. A16-71/24(2.1.33E-LIC).

komisijos sprendimai stokoja argumentų ir nuomonių aiškumo, skaidrumo, turi selektyvumo požymių, o sprendimų priėmimą reglamentuojančiame teisės akte nėra aiškiai išskirti įspėjimo taikymo pagrindai, įpareigojimų turinys, atsiskaitymo už jų įgyvendinimą tvarka ir sektini tolimesni komisijos veiksmai.

Atkreiptinas dėmesys, kad Prekybos ribojimo taisyklėse nurodytos aplinkybės, kuriomis remdamasi savivaldybė įgyvendina teisę riboti prekybą, taip pat taikomos ir šiai įgyvendinat teisę neišduoti licenciją. Prekybos ribojimo pagrindai iš esmės susieti su teisės pažeidimų padarymo faktu, tad trūksta kriterijų, kuriais remdamasi savivaldybė gali priimti sprendimą neišduoti licencijos įmonei, kuri anksčiau šios veiklos nevykdė, tad, atitinkamai, konkrečioje prekybos vietoje nėra padariusi jokių teisės aktų pažeidimų, tačiau gyventojai (bendruomenė) prašo neišduoti licencijos. Komisijos 2023-08-03 protokole Nr. A16-1164/23(2.1.33E-LIC) pateikta nuomonė, kad „*negalima kalbėti apie prekybos alkoholiu ribojimus, jeigu nėra nustatyta pažeidimų, susijusių su prekyba alkoholiu. Šiuo atveju nėra jokių pažeidimų nustatyta, tad apie kokius ribojimus galima kalbėti*.". Tačiau nustatytas atvejis, kai komisija nutarė rengti savivaldybės tarybos sprendimo projektą dėl sezoninės licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais neišdavimo, nesant pakankamų argumentų, nenurodant institucijų komisijai pateiktų duomenų ir nuomonių, policijos suvestinių duomenų, nesant įmonės veikloje užfiksuotų teisės aktų pažeidimų[57]. Gyventojams savivaldybės administracijos pateikti atsakymai nepakankamai motyvuoti.[58]

Kaip minėta, Konstitucija reikalauja, kad ūkio subjekto teisė vykdyti veiklą būtų ribojama tik pagal įstatymą. Bet kokie sprendimai, paremti neapibrėžtais arba nekonkrečiais kriterijais, gali būti vertinami kaip konstitucinių garantijų pažeidimai ir kartu korupcijos rizikos veiksniai. Teisinio apibrėžtumo (tikrumo) principas reikalauja, kad ūkio subjektas iš anksto galėtų prognozuoti, ar licencija jam bus išduota, o jos neišdavimo pagrindas nepriklausytų nuo lokalių ir subjektyvių aplinkybių. Tinkamas prekybos ribojimo teisės įgyvendinimas leidžia savivaldybėms suderinti vietos bendruomenės ir verslo interesus, apsaugoti viešąjį interesą. Tačiau abejotina, ar tiek konstituciniu, tiek antikorupciniu požiūriu, atsižvelgiant į visas anksčiau išdėstytas aplinkybes, savivaldybėms

---

[57] 2024-09-26 posėdžio metu komisijos pirmininkė atkreipė dėmesį, kad „*nors neseniai veikiančioje įmonėje nebuvo atliekami patikrinimai ir neužfiksuota jokių pažeidimų, nereiškia, kad veikla vykdoma tvarkingai*" (2024-09-27 protokolas Nr. A16-1314/24(2.1.33E-LIC)).

[58] Pavyzdžiui, Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2023-10-10 sprendimas Nr. 21RE-721(AG-583/04-2023): Komisijos vertinimu, netenkinus pareiškėjų prašymų atsisakyti įmonei išduoti licenciją, jiems turėjo pateikti motyvuotą bei pagrįstą atsakymą. Atsakymas neatitiko esminių motyvavimo kriterijų ir tai yra pagrindas Raštą naikinti bei atsakovę įpareigoti pateikti VAĮ reikalavimus atitinkantį atsakymą į jų pateiktus skundus, iš kurio turinio būtų aišku, kodėl pareiškėjų prašymuose išdėstyti argumentai yra atmesti ir pateikti šiuo aspektu aiškūs argumentai. Informacijos apie Licencijos išdavimą nurodymas, Taisyklių pacitavimas nelaikytinas tinkamu pareiškėjų prašymų nagrinėjimu, pateikiant Raštą, todėl atitinkamai atsakovė turi pateikti aiškų ir motyvuotą atsakymą, iš kurio turinio būtų aiški atsakovės pozicija. Įvertinus tokio paties turinio atsakymus kitiems pareiškėjams (pavyzdžiui, 2022-10-12 atsakymas Nr. A51-150796/22(2.17.1.21E-LIC); 2022-10-12 atsakymas Nr. A51-150797/22(2.17.1.21E-LIC); 2024-11-15 atsakymas Nr. A51-167867/24(2.17.1.21E-LIC)); 2024-11-15 atsakymas Nr. A51-167861/24(2.17.1.21E-LIC)), matyti, kad šis atvejis ne vienintelis, kuomet atsakant apsiribojama teisės akto citavimu.

pagrįstai suteikti įgaliojimai atsisakyti išduoti licenciją, remiantis nereglamentuotais arba esminių trūkumų turinčiais pagrindais.

Kitas klausimų keliantis aspektas – AKĮ 18 straipsnio 9 dalies, Licencijavimo taisyklių 37^1 punkto ir AKĮ licencijų panaikinimo pagrindų santykis. Remiantis AKĮ 18 straipsnio 9 dalimi, savivaldybių tarybos turi teisę nustatyti vietas ir (ar) teritorijas, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais. Licencijavimo taisyklių 37^1 punkto nuostata numato, kad licencijos turėtojas raštu gavęs savivaldybės rašytinį pranešimą, kad savivaldybės taryba, vadovaudamasi AKĮ 18 straipsnio 9 dalimi, uždraudė prekybą alkoholiniais gėrimais vietoje ar teritorijoje, kurioje licencijos turėtojas verčiasi mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, privalo kreiptis į savivaldybę dėl licencijos papildymo (jeigu numato perkelti prekybą alkoholiniais gėrimais į kitą vietą) arba dėl licencijos galiojimo sustabdymo ar panaikinimo. AKĮ, nesant jo nuostatų pažeidimo, nesuteikia savivaldybėms įgaliojimų panaikinti licencijos galiojimą, tačiau tuo atveju, kai savivaldybė nustato draudimą prekiauti vietoje (teritorijoje), kurioje prekyba jau vykdoma, ji *de facto* panaikina toje vietoje išduotų licencijų galiojimą (jeigu įmonė neturi galimybės veiklą perkelti į kitą vietą), tačiau teisinis reglamentavimas įpareigoja įmonę pačiai inicijuoti licencijos sustabdymą ar panaikinimą (kreiptis dėl jo į savivaldybės administraciją), nors pažeidimo ji nepadarė. Tuo pačiu savivaldybės sprendimai gali būti priimami selektyviai, palankiai vieniems verslams (leidžiant tęsti veiklą), o kitiems – ne, bei daromas netiesioginis poveikis konkurencijai – savivaldybė, neturėdama teisės naikinti licencijos, gali tai padaryti *de facto*, uždraudusi prekybą konkrečioje vietoje (teritorijoje). Tai sukuria teisės neapibrėžtumą – nėra aišku, kokios pasekmės kyla verslui nesikreipus į savivaldybę, kaip numatyta Licencijavimo taisyklėse, o tai gali lemti nenuoseklų taikymą. Šie trūkumai lemia poreikį tobulinti teisinį reguliavimą (AKĮ), detalizuojant, kaip turi būti įgyvendinama ši savivaldybės teisė tuo atveju, kai prekyba jau vykdoma ir įvertinant, ar toks *de facto* licencijos galiojimo panaikinimas nekonkuruoja su AKĮ numatytais panaikinimo pagrindais.

Pastaba: Tiek nesant reglamentuotos AKĮ 18 straipsnio 9 dalies ir 18^4 straipsnio 4 dalies 2 punkto nuostatų įgyvendinimo tvarkos, tiek esant reglamentuotai, tačiau esminių trūkumų turinčiai tvarkai, atsiranda piktnaudžiavimo, favoritizmo, nevienodai taikomo reguliavimo, verslo laisvės arba viešojo intereso ir teisėtumo principo pažeidimo rizika. Savivaldybės teisės nustatyti vietas (teritorijas), kuriose draudžiama prekyba, įgyvendinimo reglamentavimas, galimai, konkuruoja su licencijų galiojimo panaikinimo pagrindais.

Pasiūlymai: siekdami viešojo intereso ir verslo laisvės balanso, taip pat sąžiningų konkurencijos sąlygų ir licencijavimo proceso teisėtumo, siūlome:

1. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai tobulinti AKĮ 18 straipsnio 9 dalies nuostatų įgyvendinimo tvarką tokiu būdu, kad esminės sąlygos (kriterijai) dėl ūkio subjektų veiklos ribojimo

ir (ar) draudimo būtų reglamentuotos įstatymo lygmeniu ir nekonkuruotų su kitomis to paties teisės akto nuostatomis.

2. Vilniaus m. sav. administracijai:

2.1. tobulinti teisinį reglamentavimą pagal šiame skirsnyje pateiktas pastabas tokiu būdu, kad savivaldybės turimų įgaliojimų įgyvendinimo tvarka būtų aiški, neprieštaringa, o priimami sprendimai argumentuoti;

2.2. turimomis priemonėmis viešai paskelbti informaciją apie tai, kokias teises turi gyventojai AKĮ kontekste bei kokie yra savivaldybės įgaliojimai (teisės dėl prekybos laiko ribojimo, licencijos neišdavimo ar kt.).

3. Druskininkų, Klaipėdos r., Jurbarko r., Šalčininkų r. sav. administracijoms:

3.1. nustatyti AKĮ 18 straipsnio 9 dalyje nurodytų teisių įgyvendinimo tvarką ir sąlygas;

3.2. turimomis priemonėmis viešai paskelbti informaciją apie tai, kokias teises turi gyventojai AKĮ kontekste (į kokias institucijas kreiptis dėl pažeidimų, dėl nesutikimo išduoti įmonėms licencijas) bei kokie yra savivaldybės įgaliojimai (teisės dėl prekybos laiko ribojimo, licencijos neišdavimo ar kt.).

3.4. Teisinio reguliavimo trūkumai sudaro sąlygas viešojo intereso pažeidimui ir piktnaudžiavimui (kritinė antikorupcinė pastaba).

Daugiabučiuose gyvenamuosiuose namuose planuojamos mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais veiklos atveju teisės aktai įtvirtina gyventojų dalyvavimo mechanizmą, skirtą užtikrinti jų teisę spręsti dėl tokios veiklos tinkamumo gyvenamojoje aplinkoje. Vadovaujantis AKĮ 18^1 straipsnio 4 dalies 5 punktu, licencijos prašytojai privalo pateikti gyvenamosios paskirties patalpų savininkų ir neprivatizuotų butų nuomininkų daugumos sutikimą, kuriame aiškiai nurodomas planuojamas prekybos alkoholiniais gėrimais laikas ir veiklos rūšis. Šis reikalavimas laikytinas svarbia bendruomenės intereso apsaugos priemone, skirta riboti galimus neigiamus alkoholio prekybos padarinius – triukšmą, viešosios tvarkos pažeidimus, priklausomybių skatinimą ir pan.[59]

Teisės akte taip pat įtvirtinta išimtis, kai gyventojų sutikimo pateikti nereikia, jei tose pačiose patalpose anksčiau veikęs kitas licencijos turėtojas turėjo galiojančią licenciją, kurios galiojimo metu nebuvo gauta skundų, dėl kurių paskirtos galiojančios administracinės nuobaudos, ir nesikeičia nei veiklos rūšis, nei prekybos laikas. Ši nuostata (išimtis) netaikoma, jeigu iki paraiškos gauti naują licenciją pateikimo alkoholiniais gėrimais nebuvo prekiaujama ilgiau kaip vienerius metus. Tokia išimtis, nors ir supaprastina administracinį procesą, kelia abejonių antikorupciniu požiūriu – tiek dėl

[59] Primintina, jog, vadovaujantis AKĮ 3 straipsniu, valstybės alkoholio kontrolės politikos principai, be kita ko, yra: riboti alkoholinių gėrimų pardavimo ir vartojimo skatinimą; didinti visuomenės informuotumą alkoholio vartojimo daromos socialinės ir ekonominės žalos sveikatai ir ūkiui klausimais; **remti laisvos nuo alkoholio gyvenamosios aplinkos planavimą; skatinti socialinės aplinkos be alkoholio kūrimą**.

galimų duomenų apie skundus ar nuobaudas nepakankamo tikrinimo, tiek dėl gyventojų faktinio eliminavimo iš sprendimų priėmimo proceso, kai įmonių veikla formaliai „atnaujinama“, bei ignoruojant tai, kad gyvenamoji aplinka, gyventojų sudėtis ar veiklos intensyvumas per tam tikrą laikotarpį galėjo pasikeisti.

Atsižvelgiant į tai, būtina įvertinti, ar ši išimtis nesudaro prielaidų diskreciniam teisės normos taikymui, gyventojų interesų ignoravimui, ir ar nėra taikoma neproporcingai ūkio subjektų naudai, pažeidžiant viešojo intereso prioritetą. Be to, procedūrinės spragos, susijusios su skundų registravimo, nuobaudų skyrimo tvarka, gali sudaryti nepakankamos kontrolės ir korupcinių susitarimų prielaidas. Mažmeninė prekyba alkoholiniais gėrimais daugiabučiuose namuose, jei nėra tinkamai prižiūrima ar derinama su gyventojais, gali turėti tiesioginį neigiamą poveikį jų gerovei, gyvenimo kokybei ir turtui[60]. Ši rizika ypač aktuali, kai nėra gyventojų įtraukimo, sprendimų motyvavimo ir veiksmingų viešosios tvarkos užtikrinimo mechanizmų.

Korupcijos rizikos analizės metu įvertinti teisinio reguliavimo ir praktinio šios nuostatos įgyvendinimo aspektai rodo, kad:

1. Praktikoje nėra aiškių mechanizmų, leidžiančių objektyviai patikrinti, ar prekyba alkoholiu faktiškai buvo vykdoma (nėra objektyvaus fiksavimo ar kontrolės mechanizmo), ar ši veikla nebuvo nutraukta ilgesniam nei vieneri metai laikotarpiui, dėl ko gyventojų teisė į apsaugą nuo nepageidaujamos veiklos gali būti apeinama. Patys licencijavimo specialistai pripažįsta neturintys galimybių įrodyti, kad, tarkim, ilgiau nei metus parduotuvė nevykdė veiklos: LIS yra, pavyzdžiui, 5 ar dar daugiau įmonių, turinčių licenciją tuo pačiu adresu, nors realiai ten veiklą vykdo tik viena (arba nė vienos – STT pastaba), taigi akivaizdu, kad skundo atveju pagalba gyventojams yra limituota[61]. Dėl šios nuostatos įgyvendinimo STT yra sulaukusi skundo[62]. Taip pat toks atvejis nagrinėtas ir Vilniaus m. sav. administracijos LLS[63], į kurį kreipėsi viena daugiabučio gyvenamojo namo bendrija, nesutikdama su Vilniaus m. sav. administracijos sprendimu išduoti licenciją UAB (duomenys neskelbtini) prekybai alkoholiniais gėrimais. Skundas grindžiamas tuo, kad įmonė nepateikė gyventojų sutikimo, kaip reikalaujama AKĮ, nors ankstesnė įmonė realiai nevykdė prekybos ilgiau nei metus, todėl turėjo būti pateiktas naujas daugiabučio gyventojų sutikimas. Pareiškėjos nuomone,

---

[60] Gyventojų suvokiamas saugumas, triukšmo lygis ir aplinkos kokybė yra vieni pagrindinių veiksnių, lemiančių būsto vertę. Prekyba gali sąlygoti dažnesnius konfliktus, triukšmą vakarais, muštynes ar alkoholiu piktnaudžiaujančių asmenų buvimą laiptinėse, kiemuose ar prie įėjimų. Gali būti dažnesni administraciniai nusižengimai, didesnis policijos iškvietimų dažnis. Be to, tokia veikla netiesiogiai prisideda prie alkoholio normalizavimo kasdienėje aplinkoje, kur gyvena šeimos, nepilnamečiai, senjorai. Ilgas darbo laikas, garsai iš kavinių ar prekybos vietų tiesiogiai veikia naktinį poilsį. Būsto pirkėjai dažnai vengia objektų virš ar greta alkoholiu prekiaujančių vietų, ypač jei vieta pasižymi neigiama reputacija. Galimi dažnesni laiptinių, kiemų valymo, vaizdo stebėjimo įrengimo poreikiai dėl netvarkos ar vandalizmo.

[61] I. Tamutienė, „Alkoholio mažmeninės prekybos priežiūra ir kontrolė Lietuvoje: į problemų sprendimą orientuotos kontrolės link“, *Viešoji politika ir administravimas*, t. 13, Nr. 3 (2014): p. 483-496.

[62] 2024-11-18, reg. Nr. 5-01-13299.

[63] Vėliau - Lietuvos administracinių ginčų komisijoje (duomenys neskelbtini) ir Regionų apygardos teisme (duomenys neskelbtini).

licencijos išdavimas šiai įmonei neteisėtas, kadangi savivaldybė neįsitikino faktiniu veiklos tęstinumu ir nesilaikė įstatymo reikalavimo dėl gyventojų interesų apsaugos. Prieš UAB (duomenys neskelbtini) tuo pačiu adresu veiklą vykdė UAB (duomenys neskelbtini), kuri savo veiklos tęstinumą (nepertraukiamumą) grindė pateikdama 3 kasos kvitus (2024-06-25 dienos, suma 9, 23 ir 3 Eur., mokėjimai atlikti grynaisiais). Savivaldybės (ir teismo) vertinimu, atsižvelgiant į tai, kad buvo pateiktas dokumentas, patvirtinantis, kad prieš tai tose patalpose licenciją turinti įmonė nenutraukė veiklos ilgiau nei metus, Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato duomenimis negauta daugiabučio gyvenamojo namo gyventojų skundų, pagal kuriuos paskirta galiojančių administracinių nuobaudų, nesikeitė nei prekybos alkoholiniais gėrimais laikas, nei veiklos rūšis, daugiabučio gyvenamojo namo gyvenamosios paskirties patalpų savininkų ir neprivatizuotų butų nuomininkų daugumos sutikimų pateikti nereikėjo. Nekvestionuojant teismo sprendimo pagrįstumo, verta atkreipti dėmesį į pareiškėjo ir liudytojo paaiškinimus, kad nuo 2021-11-20 iki 2024-01- 31 kavinės vietoje veikė šviestuvų salonas ir jokia prekyba alkoholiu jame nevyko, be to, remiantis viešais duomenimis (taip pat JAR duomenimis – STT pastaba), UAB (duomenys neskelbtini) pardavimo pajamos 2020-2023 m. buvo nulinės. Šie duomenys savivaldybei turėjo būti žinomi ir sukelti pagrįstų abejonių dėl įmonės veiklos faktinio vykdymo. AKĮ nuostata, numatanti, kad naujas gyventojų sutikimas įmonei, kuri veiklą vykdys vietoje, kurioje anksčiau veiklą vykdė kitas licencijos turėtojas, reikalingas, tik jei pastarojo veikla buvo nutraukta ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui, yra sunkiai pagrindžiama įrodymais. Tai sukuria galimybes manipuliuoti veiklos laikotarpiu, o savivaldybės gali skirtingai traktuoti faktus, kas leidžia priimti nenuoseklius sprendimus dėl licencijų išdavimo. Atsižvelgiant į tai, kad faktinis veiklos nutraukimo laikotarpis sunkiai įrodomas, be to, šių įrodymų šaltiniai teisės aktuose nėra detalizuojami, įmonės gali gauti licenciją remdamosi „silpnais“ ar abejotinais įrodymais[64]. Įvertinus prekybos vietos Google Street View[65] duomenis, matyti, kad nuotraukos (2022 m. birželio mėn., 2023 m. balandžio mėn. ir 2024 m. gegužės mėn.) patvirtina pareiškėjo teiginius, jog šiuo adresu anksčiau veikė drabužių parduotuvė, vėliau jos vietoje – šviestuvų salonas.

---

[64] Vilniaus m. sav. administracijos LLS, pateikdamas atsakymą į Klausimyno 9 klausimą, nurodė: „*AKĮ nenustatyta pareiga licencijų išdavimo institucijoms periodiškai tikrinti, ar įmonė realiai vykdo veiklą. Išdavę licenciją gyvenamajame daugiabučiame name, kai reikalavimas pateikti sutikimą nebuvo taikytas dėl AKĮ 18(1) str. 4 d. 5 p. išlygos, patikriname, ar įmonės, turinčios licencijas tuo adresu, vis dar turi galiojantį maisto tvarkymo subjekto registravimą*“. Atkreiptinas dėmesys, kad tai nėra patikimas būdas nustatyti veiklos faktą, nes, pavyzdžiui, UAB „Gėrimų importas, VMVT svetainės duomenimis, turi maisto tvarkymo subjekto galiojančią registraciją, tačiau įmonė yra bankrutavusi.

[65] Prieiga internete: https://www.google.com/maps/@54.6799718,25.2770887,3a,75y,201.55h,87.97t/data=!3m8!1e1!3m6!1siETYULDPWm8Cgdx33Egnyw!2e0!5s20240501T000000!6shttps:%2F%2Fstreetviewpixels-pa.googleapis.com%2Fv1%2Fthumbnail%3Fcb_client%3Dmaps_sv.tactile%26w%3D900%26h%3D600%26pitch%3D2.030961546332037%26panoid%3DiETYULDPWm8Cgdx33Egnyw%26yaw%3D201.5541864354205!7i16384!8i8192?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDUxMy4xIKXMDSoASAFQAw%3D%3D.

5 pav. Prekybos vieta 2024-05, 2023-04, 2022-06, 2019-07

Šie duomenys, vertinant kartu su pareiškėjo ir liudytojo parodymais, nuotraukomis bei įmonės finansinės atskaitomybės (pardavimo pajamų) duomenimis, leidžia abejoti, ar šiuo konkrečiu atveju pagrįstai buvo pritaikyta minėta AKĮ nuostata dėl daugiabučio gyvenamojo namo gyventojų sutikimo, taigi toks nuostatos praktinis taikymas, nesant objektyvių įrodymų vertinimo standarto, sudaro prielaidas neformaliems susitarimams ir (ar) pažeisti gyventojų dalyvavimo ir apsaugos mechanizmą. Patalpos gali būti sąmoningai laikomos kaip formaliai naudojamos prekybai alkoholiu (pvz., su viena nedidele transakcija per metus), kad būtų išlaikytas „nepertraukiamos prekybos“ statusas ir išvengta gyventojų sutikimų rinkimo[66].

AKĮ 18[1] straipsnio 4 dalies 5 punkto nuostata nepakankamai išsami: teisinė norma numato, kad sutikimas, be kita ko, nereikalingas, jei *licencijos galiojimo metu negauta daugiabučio gyvenamojo namo gyventojų skundų, pagal kuriuos paskirta galiojančių administracinių nuobaudų.* Visų pirma, pavyzdžiui, į policiją kreiptis gali nebūtinai konkretaus daugiabučio gyvenamo namo gyventojai, tačiau kiti asmenys (klientai, gretimo namo gyventojai, asmenys nukentėję dėl neblaivių

[66] Analizės metu viešoje erdvėje panagrinėjus komercinės paskirties patalpų pardavimo ar nuomos skelbimus pastebėta, kad įmonės skelbimuose akcentuoja, kad konkrečiu adresu (veiklai siūlomoje patalpoje) yra išduota galiojanti licencija. Teisės aktai draudžia perduoti licenciją (jos suteikiamas teises), kadangi ši išduodama tik konkrečioje prekybos vietoje veikiančiai konkrečiai įmonei, tačiau AKĮ numato daugiabučio gyvenamojo namo gyventojų sutikimo „perleidimo“ galimybę.
Skelbimų prieiga internete: https://www.alio.lt/paieska/patalp%C5%B3-su-alkoholio-licencija-nuoma/; https://www.alio.lt/skelbimai/isnuomojamos-viesajam-maitinimui-pritaikytos-patalpos-su-galiojancia-alkoholio-licencija./ID67538155.html.

asmenų, aptarnautų tos įmonės, ir kt.). Be to, nėra aišku, kurios institucijos paskirtos administracinės nuobaudos ir už kokius administracinius pažeidimus, turi įtakos šios nuostatos taikymui. Abejotina, ar su prekybos alkoholiniais gėrimais tvarkos pažeidimais nesusiję administraciniai pažeidimai, pagrįstai gali būti pagrindu reikalauti naujo gyventojų sutikimo. Pavyzdžiui, Vilniaus m. sav. administracijos LLS, nagrinėdamas minėtą atvejį, akcentavo, kad, Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato duomenimis, negauta daugiabučio gyvenamojo namo gyventojų skundų, pagal kuriuos paskirta galiojančių administracinių nuobaudų, tačiau nepasisako, ar nėra kitų institucijų (VMVT, Departamento, muitinės, VMI ar kt.) paskirtų administracinių nuobaudų[67]. Analizuojama nuostata ydinga tuo, kad nepagrįstai eliminuoja kitus asmenis iš galimų pareiškėjų rato, tačiau kartu nesieja administracinės atsakomybės tik su mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais tvarkos pažeidimais, kurie pagrįstai galėtų pažeisti gyvenamojo namo gyventojų teises.

2. Sudaroma galimybė konkrečioje vietoje pradedančiai veikti įmonei automatiniam sutikimo (duoto anksčiau toje vietoje veikusiai įmonei) „perėmimui“, o gyventojai netenka teisės pareikšti nuomonę (prieštarauti). Nauja, veiklą pradedanti, įmonė gali neteikti gyventojų sutikimo, net jei bendruomenės, gyventojai ar institucijos turėtų prieštaravimų. Faktinė veikla gali būti visiškai nauja (kiti savininkai, kitas personalas, kita reputacija, arba, pavyzdžiui, naujoji įmonė ten, kur anksčiau veikė kavinė ar restoranas, nori atidaryti barą), tačiau ankstesnės įmonės „gera reputacija“ tarsi automatiškai perkeliama kitai įmonei[68]. Įmonėms keičiantis viena po kitos, pirminis gyventojų sutikimas tampa „neatšaukiamu ir neterminuotu“, net tuo atveju, kai ne vienerius įmonių veiklos metus pasikeičia namo gyventojų sudėtis ir (arba) savininkai nebepageidauja, kad jų daugiabučiame name būtų vykdoma prekybos ar viešojo maitinimo veikla. Tokiu būdu įmonė įgyja teisines privilegijas vien dėl to, kad anksčiau veikęs subjektas turėjo „gerą reputaciją“ arba nesulaukė poveikio priemonių taikymo, ir gali pradėti veiklą be papildomų sąlygų; tuo tarpu kitu atveju – veiklą pradedanti įmonė, privalės surinkti gyventojų sutikimus, jei dėl ankstesnio veiklos vykdytojo buvo gautas bent vienas pagrįstas skundas (net jei tai įvyko prieš kelerius metus). Ši sąlyga atima iš gyventojų realią galimybę spręsti dėl naujo ūkio subjekto veiklos tinkamumo, o iš verslo – suteikia konkurencinį pranašumą sutikimo „perėmimo“ pagrindu, kuris priklauso nuo ankstesnės įmonės veiklos istorijos.

---

[67] Praktikoje pripažįstama (žr. Vilniaus m. sav. administracijos komisijos posėdžių protokolus), kad ne kiekvienas teisės pažeidimo atvejis, dėl tam tikrų priežasčių, patenka į policijos suvestines, ar sulaukia teisinių pasekmių. Neretai gyventojams tenka kreiptis į institucijas su skundais, tačiau jų pagrindu nėra taikomos poveikio priemonės, nepaisant to, tai nepaneigia paties problemos egzistavimo fakto. Galima situacija, kai gyventojai skundėsi, bet institucijos nereagavo, o naujai įmonei suteikiama teisė vykdyti veiklą, nesant gyventojų pritarimo, ignoruojant realius konfliktus.

[68] Net jei ankstesnė įmonė nesukėlė gyventojams problemų, nėra garantijos, kad nauja įmonė veiks atsakingai. Tačiau įstatymas numato, kad naujam ūkio subjektui nereikia net gauti gyventojų ar bendruomenės sutikimo, jei tenkinamos formalios sąlygos. Tokiu būdu gyventojai netenka teisės pareikšti pozicijos, vietos bendruomenė neturi galimybės būti laiku įtraukta į sprendimų priėmimą, net jei situacija pasikeitė (pvz., padidėjęs triukšmas, kiti nauji faktai, nuogąstavimai dėl veiklos pobūdžio), ir apie tai, kad veiklą siekia pradėti kita įmonė gali kurį laiką nežinoti.

Pastaba: Neaiškiai reglamentuota išimties dėl daugiabučio namo gyventojų sutikimo taikymo tvarka, nesant objektyvių įmonių faktinės veiklos tęstinumo ir sutikimo galiojimo tikrinimo mechanizmų, sudaro prielaidas ūkio subjektams piktnaudžiauti gyventojų sutikimų „perėmimu“, apeinant pastarųjų valią. Toks reguliavimas neužtikrina skaidraus proceso, sudaro prielaidas neskaidriems susitarimams ir kartu apsunkina gyventojų galimybes įgyvendinti savo teises.

Pasiūlymai: siekdami teisinio aiškumo, piktnaudžiavimo galimybių šalinimo ir vienodų konkurencijos sąlygų, siūlome Ekonomikos ir inovacijų ministerijai inicijuoti teisinio reglamentavimo tobulinimą, atsisakant AKĮ 18[1] straipsnio 4 dalies 5 punkte numatytos išimties dėl sutikimo gavimo (arba įteisinant objektyvaus veiklos tęstinumo įrodymo pareigą ir kriterijus (pvz., patalpų nuomos, darbuotojų, pajamų duomenys)) bei apribojant galimybę gauti licenciją keliems juridiniams asmenims tuo pačiu adresu be aiškaus veiklos atskyrimo požymių (įrodymų, kad tuo pat metu veiklą vykdo abi įmonės).

4. KORUPCIJOS RIZIKOS MAŽMENINĖS PREKYBOS ALKOHOLINIAIS GĖRIMAIS PRIEŽIŪROS BEI LICENCIJŲ IŠDAVIMO SAVIVALDYBĖSE VEIKSMŲ KOORDINAVIMO IR STEBĖSENOS PROCESUOSE

Valstybės alkoholio kontrolę pagal kompetenciją atlieka ministerijos, Departamentas, VMVT, kitos valstybės institucijos, savivaldybių merai arba jų įgaliotos savivaldybių administracijos, policija, sveikatos priežiūros įstaigos. Kaip licencijų turėtojai laikosi licencijuojamos veiklos sąlygų, pagal kompetenciją prižiūri Departamentas, savivaldybių administracijos, Valstybinė mokesčių inspekcija, muitinė, policija[69], Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, kitos valstybinės priežiūros ir teisėsaugos institucijos (Licencijavimo taisyklių 50 punktas). Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių apraše[70] paminėtos pagrindinės priežiūros institucijų veiklos nuostatos. Atsižvelgiant į jas bei vertinant subjektų pateiktus duomenis, išanalizuoti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais priežiūros, taip pat savivaldybės veiksmų koordinavimo ir stebėsenos procesai, kuriuose nustatytos korupcijos rizikos, atskleidžiamos 4.1 – 4.3 skirsniuose.

---

[69] Atkreiptinas dėmesys, kad policija nėra priskiriama prie priežiūrą atliekančių institucijų, nors jai yra suteikti tam tikri įgaliojimai tikrinti ūkio subjektų veiklą (pvz., vykdyti kontrolinius pirkimus ir tikrinti, ar nedaromi prekybos alkoholiniais gėrimais ir licencijų verstis mažmenine prekyba taisyklių pažeidimai, vykdant prekybą alkoholiniais gėrimais prekybos vietose, skirti baudas). LVAT yra konstatavęs, jog „policijos įstaiga (jos pareigūnai) veikia ne kaip ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekanti institucija, o kaip administracinių nusižengimų prevenciją, taip pat atskleidimą ir tyrimą vykdantis subjektas, kuris savo veikloje vadovaujasi ANK, o ne VAĮ nuostatomis. Policijos pareigūnai atlieka tik (ne)planinius ūkio subjektų veiklos patikrinimus, o ne tokių subjektų veiklos priežiūrą.“ (LVAT 2019 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje; taip pat žr. 2018 m. lapkričio 15 d. nutartį administracinėje byloje, kurioje nurodyta, kad policija, atlikdama kontrolinius patikrinimus, neatlieka viešojo administravimo). Žr. Eimantė Pogužinskė, *Ūkio subjektų veiklos priežiūra Lietuvos viešajame administravime*, daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2023.

[70] Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-05-04 nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“. Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.371566/asr.

4.1. Fragmentuota priežiūra ir neaiškus prižiūrimų ūkio subjektų ratas kaip silpnos ir neefektyvios kontrolės prielaida (kita antikorupcinė pastaba).

AKĮ, Licencijavimo taisyklėse bei kituose teisės aktuose nėra aiškiai apibrėžtos Departamento bei savivaldybių administracijų funkcijos (įgaliojimai) priežiūros srityje[71], o praktinė alkoholio kontrolėje dalyvaujančių institucijų / įstaigų veikla bei tarpusavio sąveika gali skirtis nuo teisinio reguliavimo.. Siekiant įvertinti, kaip praktikoje pasiskirsto analizės subjektų ir kitų institucijų / įstaigų turimi įgaliojimai, analizuoti pastarųjų veiklą reglamentuojantys teisės aktai ir pateikti duomenys (atsakymai į klausimyną).

Vadovaujantis Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholio produktais, tabaku, tabako gaminiais ir su jais susijusiais gaminiais, įskaitant pluoštinių kanapių tabako gaminius ir su tabako gaminiais susijusius gaminius, patikrinimų atlikimo taisyklių[72] (toliau – Patikrinimų taisyklės) nuostatomis, Departamentas organizuoja ir **vykdo planinius** ir neplaninius patikrinimus (2 punktas). Neplaninio ūkio subjekto veiklos patikrinimo metu, vadovaujantis Departamento atliekamų kontrolinių pirkimų tvarkos aprašu, valstybės tarnautojai turi teisęs atlikti kontrolinius pirkimus (13.8 papunktis). Planiniai patikrinimai atliekami vadovaujantis metiniu ūkio subjektų planinių patikrinimų planu (Patikrinimų taisyklių 21 punktas). Šie planai sudaromi, vadovaujantis patvirtintomis prioritetinėmis ūkio subjektų veiklos priežiūros sritimis ir **Ūkio subjektų veiklos vertinimo pagal rizikos kriterijus metodika**[73] (22 punktas). Planinių **ir neplaninių patikrinimų metu pildomi kontroliniai klausimynai** (14 punktas). Tačiau praktikoje dalis šių paminėtų Departamento turimų funkcijų nevykdomos: Departamentas neatlieka ūkio subjektų, vykdančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais rizikingumo vertinimo, nesudaro tokių ūkio subjektų planinių patikrinimų planų ir neatlieka planinių patikrinimų, kadangi „*laikosi nuomonės, kad ūkio subjektų, vykdančių mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais veiklos sąlygų laikymosi priežiūros lyginamasis svoris visame mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais kontekste būtent savivaldybėse ir turi būti didžiausias. Departamentas yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaiga, neturinti teritorinių padalinių bei labai ribotus resursus[74], todėl objektyviai negali prižiūrėti visų ūkio subjektų, vykdančių*

[71] Savivaldybės nėra įtrauktos į Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-05-04 nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“. Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.371566/asr.

[72] Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholio produktais, tabaku, tabako gaminiais ir su jais susijusiais gaminiais, įskaitant pluoštinių kanapių tabako gaminius ir su tabako gaminiais susijusius gaminius, patikrinimų atlikimo taisyklės, patvirtintos Departamento direktoriaus 2013-01-18 įsakymu Nr. T1-25. Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.442002/asr.

[73] Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholio produktais, tabaku, tabako gaminiais su jais susijusiais gaminiais, įskantant pluoštinių kanapių tabako gaminius ir su tabako gaminiais susijusius gaminius, vertinimo pagal rizikos kriterijus metodika, patvirtinta Departamento direktoriaus 2022-03-08 įsakymu Nr. T1-28. Prieiga internete: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e5b433609ea411ec966fd5047f7e7091/asr.

[74] Tabako ir alkoholio kontrolės skyriuje dirba 4 valstybės tarnautojai (įskaitant skyriaus vedėją).

mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais veiklos ir dėl šių priežasčių nekelia sau tokio tikslo, o savo strateginiuose veiklos planuose nenumato su tuo susijusių priemonių ir veiksmų[75]“. Departamentas atlieka tik neplaninius mažmeninės prekybos alkoholiu vietos patikrinimus, po pažeidimo nustatymo grįžtamosios kontrolės nevykdo, tačiau esant Licencijavimo taisyklėse nustatytiems pagrindams[76], apie juos raštu informuoja atitinkamą licenciją išdavusią savivaldybės administraciją. Be to, priešingai nei nurodoma Patikrinimų taisyklėse, praktikoje neplaninių patikrinimų metu patikrinimų klausimynai nepildomi. Darytina išvada, kad, nors teisės aktai įpareigoja atlikti ir planinius patikrinimus (be kita ko, atlikti ūkio subjektų rizikingumo vertinimą), šiuo metu ši funkcija Departamente nėra įgyvendinama. Atsižvelgiant į jo ribotus resursus bei organizacinę struktūrą, toks pasirinkimas suprantamas. Vis dėlto, siekiant visapusiško priežiūros sistemos efektyvumo ir rizikų valdymo, turi būti svarstoma: kaip užtikrinti planinių patikrinimų atlikimą bei prižiūrimų ūkio subjektų rizikos vertinimą (atsižvelgiant į realius įstaigos pajėgumus) arba šią funkciją paskirstyti tarp kitų institucijų, turinčių panašias kompetencijas.

Analizės metu nustatyti, be kita ko, šie Departamento vykdomos priežiūros trūkumai: Patikrinimų taisyklėse nenustatyta, per kiek laiko nuo skundo (žodžiu, telefonu, (el.) paštu,) gavimo Departamente turi būti priimtas sprendimas dėl neplaninio patikrinimo (ne)pradėjimo. Atskirai svarbu paminėti tai, kad dėl turimų ribotų finansinių ir žmogiškųjų išteklių Departamentas negali atlikti patikrinimų dėl kiekvieno gaunamo skundo[77]. Remiantis naujausiais Ekonomikos ir inovacijų ministerijos duomenimis[78], vis daugiau priežiūros institucijų atsisako ydingos praktikos inicijuoti neplaninį patikrinimą po kiekvieno gauto skundo ir vertina, kad neplaninio patikrinimo atlikimas gali būti nepagrįstas dėl mažo rizikingumo.[79] Dėl šių priežasčių siūlytina patvirtinti rizika pagrįstą skundų nagrinėjimo tvarką, kurioje būtų nustatyti: aiškūs kriterijai skundo aplinkybėms vertinti – orientuoti į galimos žalos mastą ir tikimybę bei papildomi kriterijai, padedantys vertinti skundo turinį ir informacijos tikslumą; kriterijų svoriai (balai) pagal jų reikšmingumą; apibrėžtas rizikos apskaičiavimo algoritmas bei reagavimo veiksmai ir terminai, priklausomai nuo nustatyto rizikos

[75] 2025-01-15 raštas Nr. S-44 (reg. 2025-01-15 Nr. 5-01-549).

[76] Licencijavimo taisyklių 51 punktas: Taisyklių 50 punkte nurodytos valstybinės priežiūros institucijos, įsigaliojus pagal kompetenciją jų priimtiems nutarimams dėl nuobaudų skyrimo arba teismo nutarimams, nutartims dėl baudų už nustatytus AKĮ 17 straipsnio 1 dalies 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10 punktų, 2 dalies 2, 3, 4, 6, 7, 8 punktų, 5–7 ir 9–11 dalių, 18 straipsnio 4 dalies 3 punkto, Taisyklių 36 punkto reikalavimų pažeidimus licencijų turėtojams skyrimo, taip pat AKĮ 34 straipsnio 17 dalyje nurodytais atvejais privalo ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų apie tai raštu informuoti licenciją išdavusią instituciją“.

[77] Netikslinga dėl kiekvieno skundo pradėti neplaninį patikrinimą, tačiau tokiais atvejais (vadovaujantis kitų priežiūros institucijų gerąja praktika) turėtų būti aiškus mechanizmas - objektyviais kriterijais pagrįsta atrankos neplaniniams patikrinimams sistema. VAĮ 33 straipsnio 2 dalies 2 punktas numato, kad ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekantis subjektas tvirtina neplaninių patikrinimų tvarkos aprašą ir trukmę, atrankos neplaniniam patikrinimui kriterijus įtvirtinančias taisykles.

[78] Priežiūros institucijų pažangos vertinimo tyrimo ataskaitos. Prieiga internete: https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/verslo-prieziuros-politika/svieslente/.

[79] Žr. Eimantė Pogužinskė, *Ūkio subjektų veiklos priežiūra Lietuvos viešajame administravime*, daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2023.

lygio. Atkreiptinas dėmesys, kad tiek VAĮ 33 straipsnio 13 dalies, tiek Patikrinimų taisyklių 33 punkto nuostatos reikalauja, kad institucijų prašymai (siūlymai) dėl neplaninio patikrinimo atlikimo būtų rašytiniai ir motyvuoti. Analizės metu įvertinti Departamento pavedimai patikrinti ir juose nurodyti pagrindai (policijos raštai) ir nustatyta, kad el. laišku policijos padaliniai Departamentui pateikia sąrašą įmonių, kuriose, jų vertinimu, reikėtų atlikti patikrinimus, tačiau nėra pagrindžiamos tokio prašymo priežastys (siūlymo argumentai), taip pat nedetalizuojama, kodėl tam tikrų įmonių atžvilgiu siūlo neplaninio patikrinimo metu atlikti būtent kontrolinius pirkimus. Motyvuotų argumentų dėl neplaninio patikrinimo inicijavimo stoka mažina šio proceso skaidrumą.

Pažymėtina, kad savivaldybėse turimi įgaliojimai priežiūros srityje suprantami ir įgyvendinami skirtingai: Vilniaus m. sav. administracijos Viešosios tvarkos grupė (toliau – VTG), gavusi asmenų skundų dėl galimai daromų AKĮ pažeidimų, atlieka patikrinimus. VTG ekonominių sankcijų įmonei taikyti neįgaliota (išskyrus dėl išorinės reklamos draudimo pažeidimų). Savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos grupė gali surašyti administracinių nusižengimų protokolus už LR ANK 168 straipsnio („Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais tvarkos ar kitų alkoholinių gėrimų pardavimo, laikymo ir gabenimo reikalavimų pažeidimas“) pažeidimus. Šalčininkų r. sav. nurodė[80], kad „*Savivaldybės atsakingi darbuotojai nevykdė prekybos ir viešojo maitinimo vietų, kuriose verčiamasi mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, patikrinimų. Mūsų žiniomis, prekybos ir viešojo maitinimo vietų, kuriose verčiamasi mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, patikrinimus vykdo Departamentas ir policija*“. Klaipėdos r. sav. administracijos Viešosios tvarkos skyriaus darbuotojai prekybos vietų patikrinimų neatlieka[81]. Jurbarko r. sav. administracijos darbuotojai nevykdo prekybos ir viešojo maitinimo vietų, kuriose verčiamasi mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, patikrinimų[82]. Druskininkų sav. nurodė[83], kad analizuojamu laikotarpiu nebuvo vykdyti įmonių, prekiaujančių alkoholiu, patikrinimai. Taigi, mažmeninės prekybos alkoholiu priežiūra, analizuojamų subjektų vykdoma fragmentiškai[84]. Departamento veikloje ji remiasi neplaninių patikrinimų atlikimu ir metodinės pagalbos (konsultacijų) ūkio subjektams teikimu. Manytina, kad konsultavimas neturi pakankamos drausminės ar prevencinės galios tais atvejais, kai subjektai jau sąmoningai ar pakartotinai pažeidinėja teisės aktus. Neatlikus planinių patikrinimų, gali likti neužfiksuoti sisteminiai pažeidimai, o veiklos rizikos nepilnai įvertintos, be to, neužtikrinama rizikomis grįsta priežiūra, kadangi būtent planiniai patikrinimai pirmiausia orientuoti į metodinės pagalbos ūkio subjektui teikimą[85]. Neplaniniai patikrinimai dažnai inicijuojami pagal

[80] 2025-01-20 raštas Nr. S-(5.17 E)-327 (reg. 2025-01-20 Nr. 5-01-759).
[81] 2025-01-15 raštas Nr. (5.1.23 Mr) A5-337 (reg. 2025-01-15 Nr. 5-01-543).
[82] 2025-01-29 raštas Nr. R4-185 (reg. 2025-01-29 Nr. 5-01-1207).
[83] 2025-01-15 raštas Nr. S12-255 (reg. 2025-01-15 Nr. 5-01-557).
[84] VMVT priežiūros kompetencijos prekybos alkoholiu kontekste bei visų šių institucijų / įstaigų sąveikos klausimai detaliau atskleidžiami sekančiame skirsnyje.
[85] Vadovaujantis VAĮ 33 straipsnio 1 dalimi, planinių patikrinimų pirminis tikslas – informacijos apie ūkio subjektą vertinimas ir metodinės pagalbos ūkio subjektui teikimas.

asmenų skundus arba institucijos iniciatyva, turint pagrįstų įtarimų, kad veikla gali kelti žalą. Tokio pobūdžio kontrolė gali būti lengvai paveikiama (pvz., skundai gali būti dirbtinai inicijuojami konkurentų arba ignoruojami esant interesų konfliktui). Atsisakius planinių patikrinimų, priežiūra tampa reaktyvi, o ne proaktyvi, todėl vietoje kelio pažeidimams užkirtimo belieka reaguoti į padarinius.

Dėl Departamento nedidelio alkoholio kontrolę vykdančių darbuotojų skaičiaus, nėra galimybės užtikrinti rotacijos principo laikymosi organizuojant patikrinimus. Be to, tie patys Departamento Tabako ir alkoholio kontrolės pareigūnai rengia pavedimus dėl patikrinimų atlikimo, dalyvauja juos atliekant, rengia nutarimo, kuriuo taikomos poveikio priemonės, projektą bei koordinuoja prekybos alkoholio produktais licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmus ir atlieka jų stebėseną[86].

Mažmeninės prekybos alkoholiu kontrolės efektyvumą silpnina tai, kad teisės aktuose nėra įtvirtinta pareiga priežiūros institucijoms ar savivaldybėms periodiškai savo iniciatyva ir prieinamomis priemonėmis patikrinti, ar jų išduodamas licencijas turinčios įmonės faktiškai tebevykdo licencijuojamą veiklą. Departamento nuomone, atsižvelgiant į tai, kad AKĮ licencijų galiojimo sustabdymo ir panaikinimo pareigas priskiria savivaldybėms, būtent pastarosioms tenka prievolė laiku nustatyti poreikį sustabdyti ar panaikinti licencijos galiojimą: „*Departamentas, vertindamas savivaldybių išduotų licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais <...> skaičiaus kitimo tendencijas, pastebėjo, kad tik kai kurių miestų savivaldybės panaikina licencijų galiojimą, kai įmonė likviduota ar išregistruota iš JAR. Todėl rekomendavo visoms savivaldybėms peržiūrėti išduotas licencijas, įvertinti jas pagal VĮ Registrų centro duomenis – ar licencijos turėtojas nėra išregistruotas iš JAR, paaiškėjus, kad išregistruotas, naikinti licencijos galiojimą, taip pat įvertinti, ar licencijos turėtojas realiai vykdo licencijuojamą veiklą*[87], o paaiškėjus, kad veikla nėra vykdoma, pasinaudoti teisės aktuose nustatyta galimybe sustabdyti licencijos galiojimą. Tai leistų žinoti faktiškai mažmeninę prekybą alkoholiu vykdančių įmonių ir aktualių licencijų skaičių Lietuvoje“[88]. Departamento vertinimu, „*rekomenduotini atvejai, kokiu būdu licenciją išdavusi institucija galėtų gauti informaciją apie tai, kad licencijos turėtojas veiklos nevykdo, jeigu licencijos*

[86] Atkreiptinas dėmesys, kad šio skyriaus valstybės tarnautojas K. S. nėra pateikęs privačių interesų deklaracijos, o skyriaus vedėjas, pradėjęs eiti šias pareigas, atnaujintą deklaraciją pateikė pavėluotai (2025-05-02).

[87] Remiantis Alkoholinių gėrimų, tabako gaminių ir su tabako gaminiais susijusių gaminių mažmeninės prekybos vietų išsidėstymo pagal savivaldybių išduotas licencijas 2023 metų tyrimo duomenimis, savivaldybės sprendimu, kai įmonės nevykdo veikos, visoje šalyje per 2023 m. sustabdytas 17 licencijų galiojimas, dar 25 licencijų galiojimas sustabdymas pačių įmonių prašymu. Lyginant su 2020 m., stebimas ženklus atvejų sumažėjimas – 2020 m. tiek savivaldybės iniciatyva, tiek įmonių prašymų pagrindu sustabdytas 458 licencijų galiojimas. Prieiga internete: https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/23%20Tyrimas%20alkoholis%20tabakas%20doc.pdf.
Atkreiptinas dėmesys, kad AKĮ leidžia neribotam laikotarpiui sustabdyti licencijos galiojimą, todėl LIS esama licencijų, kurių galiojimas sustabdytas, pvz., nuo 1997 m.

[88] Ten pat.

turėtojas pats apie tai nepraneša yra šie[89]*: a) kitai įmonei pateikus prašymą išduoti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licenciją toje pačioje vietoje, kurioje jau yra išduota įmonei mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencija*[90]*; b) gavus informaciją, kad licencijos turėtojas nėra registruotas kaip maisto tvarkymo subjektas (duomenys prieinami LIS); c) įsigaliojus AKĮ draudimams prekiauti alkoholiniais gėrimais tam tikrose prekybos vietose (pavyzdžiui, degalinėse, kioskuose ir kt.); d) kitais būdais gavus informaciją, kad licencijos turėtojas licencijoje nurodytos veiklos nevykdo (pavyzdžiui, gavus informaciją iš valstybės institucijų, juridinių ar fizinių asmenų ir pan.)*[91]. Kaip minėta, teisės aktuose nenumatyta aiški šios funkcijos vykdymo pareiga ir periodiškumas, o stebima savivaldybių iniciatyvos stoka lemia tai, kad:

1. LIS fiksuojamas didelis mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų skaičius, tačiau dalis jų iš esmės yra nebeaktualios – dėl įmonių veiklos pasikeitimų, veiklos sustabdymo ar nutraukimo, taip pat dėl pasikeitusio teisinio reguliavimo[92]. Tai reiškia, kad valstybė neturi tikslių duomenų visumos apie faktinį prekybos alkoholiniais gėrimais mastą, atitinkamai – apie prižiūrimų ūkio subjektų skaičių. Analizės metu, remiantis viešai prieinamais duomenimis, nustatytas ne vienas įmonių likvidavimo ar galimo veiklos nevykdymo atvejis, tačiau tokių įmonių licencijų galiojimas nėra stabdomas ir (ar) naikinamas. 2017 m. vienos konsultacinės bendrovės atliktas tyrimas parodė, kad „*naujos licencijos išduodamos nuolatos, bet dalyje vietų, kur veikla nevykdoma, licencijos nėra sustabdomos. Tokių prekybos vietų tikslus skaičius nėra žinomas, nes nevedama jų apskaita. Prievolė apie sustabdytą įmonės veiklą pranešti licenciją išdavusiai institucijai atsirado tik 2015 m. lapkritį, tačiau ji realiai nėra įgyvendinama. <...> Įmonės atstovams atlikus visoje Lietuvoje veikiančių alkoholio licencijų analizę, buvo padaryta išvada, kad realus veikiančių prekybos alkoholiniais gėrimais „taškų“ skaičius galėtų svyruoti tarp 7000–9000. Tai yra du kartus mažiau nei galiojančių licencijų skaičius, kuriuo remdamasis Departamentas vertina mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais vietų išsidėstymo tankumą*“[93].

2. Departamentas kasmet atlieka tyrimą ir analizuoja alkoholinių gėrimų prieinamumo kitimo tendencijas pagal vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais tenkantį

---

[89] Licenciją išdavusios institucijos veiksmai, (ne)gavus iš licencijos turėtojo informacijos apie licencijoje verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais nurodytos veiklos sustabdymą ar nutraukimą. Prieiga internete: https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1733923657/1216/Del%20veiklos%20sustabdymo%20ar%20nutraukimo.pdf.

[90] Neretai šis požymis ignoruojamas ir licencijos išduodamos kelioms įmonėms toje pačioje prekybos vietoje.

[91] Vienas iš prieinamų šaltinių yra www.rekvizitai.vz.lt arba panašaus turinio tinklapiai, kuriuose skelbiami duomenys apie įmonės darbuotojų skaičių, pardavimo pajamas, statusą (likviduojamas, bankrutuojantis) ir kt.

[92] Pavyzdžiui, LIS duomenimis, pagal paieškos kriterijų „Kalvarijų g. 74-14“ Vilniuje rasta galiojanti 2005-11-04 išduota licencija Nr. 214V, išduota UAB „Eija“ (akivaizdu, kad veiklos nevykdo, nes daugybę metų negauna pardavimo pajamų), maisto tvarkymo subjekto pažymėjimo LIS nerasta, o VMVT svetainėje minėtu adresu nurodyta, kad pažymėjimą turi kita įmonė - UAB „Kartpos“.

[93] Prieiga internete: https://www.bernardinai.lt/2017-01-11-lietuvoje-alkoholiu-prekiauja-perpus-maziau-tasku-nei-skelbiama/.

gyventojų skaičių[94], tačiau šie skaičiavimai yra pagrįsti LIS duomenimis, kurie, kaip rodo analizės duomenys, gali būti neaktualūs. Jeigu informacinėje sistemoje nurodytos „aktyvios“ licencijos yra faktiškai nebeaktualios, tai sudaro terpę:

- dirbtinai didinti konkurenciją – kai dalis įmonių nebeteikia paslaugų, tačiau kitiems tai nėra žinoma. Kartu tai leidžia didinti rinkliavas už licencijos išdavimą, argumentuojant išaugusiu poreikiu riboti alkoholio prieinamumą;
- savivaldybėms ar kitoms institucijos, remiantis netiksliu aktualių licencijų skaičiumi, nepagrįstai planuoti kontrolės pajėgas bei socialinių paslaugų ir žalos mažinimo priemonių poreikį, taip švaistant turimus išteklius;
- statistikos pagrindu kuriamas priemones (pvz., švietimo, sveikatos, socialinių paslaugų) ir valstybės alkoholio kontrolės politiką[95] nukreipti netinkama kryptimi, be kita ko, nepagrįstai suvaržyti verslą, nesant realios būtinybės;
- nepagrįstai išduoti vienkartines licencijas prekybai mugėse, parodose, sporto ir kt. renginiuose visoje Lietuvoje: įmonė dirbtinai išsaugo neterminuotą licenciją tik tam, kad naudotų ją kaip „teisę“, suteikiančią renginiuose prekiauti alkoholiu (t. y. gauti vienkartinę licenciją laikinai prekybai bet kurioje savivaldybėje), nepatirdama nuolatinės veiklos kontrolės, išvengdama realių investicijų ir įsipareigojimų, kuriuos prisiima kitos įmonės, vykdančios ilgalaikę prekybą konkrečiose licencijose nurodytose vietose (patalpose). Be to, „laikomos“ licencijos gali būti išnaudotos nesąžiningai konkurencijai ir licencijų nuomai arba kitokiam perleidimui.

Pastaba: fragmentuota mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais kontrolė, neaiškiai pasiskirstę priežiūros įgaliojimai tarp Departamento ir savivaldybių, taip pat faktiškai nevykdomi planiniai patikrinimai, sudaro sąlygas neefektyviai priežiūrai, selektyviam pažeidimų vertinimui ir silpnai atskaitomybei. Realių veiklos duomenų trūkumas LIS sistemoje ir neaktualių licencijų nenaikinimas iškraipo prekybos alkoholiniais gėrimais masto vertinimą, sudarydamas prielaidas tiek neskaidriai konkurencijai, tiek nepagrįstiems sprendimams viešosios politikos srityje.

---

[94] Departamentas, surinkęs informaciją apie išduotas galiojančias licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, įvertino gyventojų skaičių, tenkantį vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais. Jo teigimu, alkoholinių gėrimų prieinamumas 2023 m. padidėjo. Jeigu 2021 m. vienai licencijai teko 174 gyventojai, 2022 m. – 171 gyventojas, tai 2023 m. – 163 gyventojai“. Prieiga internete: https://ntakd.lrv.lt/uploads/ntakd/documents/files/23%20Tyrimas%20alkoholis%20tabakas%20doc.pdf.

[95] Pavyzdžiui, Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2023-05-23 nutarimu Nr. XIV-1982, 57 punkte pabrėžiama, kad „viena aktualiausių problemų Lietuvoje išlieka didelis alkoholio <...> fizinis ir ekonominis prieinamumas. <...> Vertinant vidutinį alkoholinių gėrimų prieinamumą pagal gyventojų skaičių, tenkantį vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, rajonuose, pastebima, kad vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais tenka 186 gyventojai, Lietuvoje apskritai – 173. Nepakankamai įgyvendinamos įrodymais grindžiamos alkoholio <...> kontrolės politikos priemonės bei vykdoma akcizų politika, nesusieta su infliacija ir neužkertanti kelio atskirų alkoholinių gėrimų grupių apmokestinimo išlygoms. Taip pat nepakankamai įgyvendinamos pardavimo vietų tankumo reguliavimo, pirkėjų amžiaus ir įsigijimo būdų kontrolės bei kainas lemiančios priemonės, neužtikrinamas jų veiksmingumas.

Pasiūlymai: siekdami skaidrios, efektyvios ir korupcijos rizikoms atsparios ūkio subjektų priežiūros bei objektyviais duomenimis paremtos rinkos kontrolės, siūlome:

1. Departamentui:

1.1. tobulinti teisinį reguliavimą, įtvirtinant rizika pagrįstą skundų nagrinėjimo tvarką, kurioje būtų nustatyti aiškūs kriterijai skundo aplinkybėms vertinti – orientuoti į galimos žalos mastą ir tikimybę, papildomi kriterijai, padedantys vertinti skundo turinį ir informacijos tikslumą; nustatyti kriterijų svoriai (balai) pagal jų reikšmingumą; apibrėžtas rizikos apskaičiavimo algoritmas bei nurodyti reagavimo veiksmai ir terminai, priklausomai nuo nustatyto rizikos lygio bei numatant aiškius terminus dėl sprendimo atlikti neplaninį patikrinimą priėmimo gavus skundą;

1.2. tobulinti bendradarbiavimo su policijos pareigūnais susitarimo sąlygas, akcentuojant būtinybę pastariesiems tarnybiniuose dokumentuose motyvuoti (argumentuoti) konkrečių ūkio subjektų veiklos neplaninių patikrinimų (ypač dėl kontrolinių pirkimų) atlikimo poreikį;

1.3. stiprinti viešųjų ir privačių interesų derinimo kontrolę.

2. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai inicijuoti kompleksinius sprendimus:

2.1. svarstyti veiksmingos tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir duomenų apsikeitimo platformos, kurioje institucijos (Departamentas, savivaldybės, policija, VMVT ir kt.) galėtų operatyviai keistis informacija ir vertinti ūkio subjektų veiklos riziką, sukūrimo galimybę ir (ar) užtikrinti tokį LIS funkcionalumo lygį, kuris užtikrintų skirtingų institucijų išduodamų licencijų (jų statuso pasikeitimų) tarpusavio sąveiką ir leistų automatizuotai priimti sprendimus, automatiškai informuojant apie juos suinteresuotus subjektus (priežiūros institucijas, įmones ir kt.);

2.2. atlikti sisteminį vertinimą dėl priežiūros funkcijų perskirstymo tarp institucijų arba, alternatyviai, Departamento žmogiškųjų ir finansinių pajėgumų didinimą, kad šis galėtų užtikrinti visavertį rizikomis grįstos kontrolės mechanizmą (įskaitant planinių patikrinimų organizavimą);

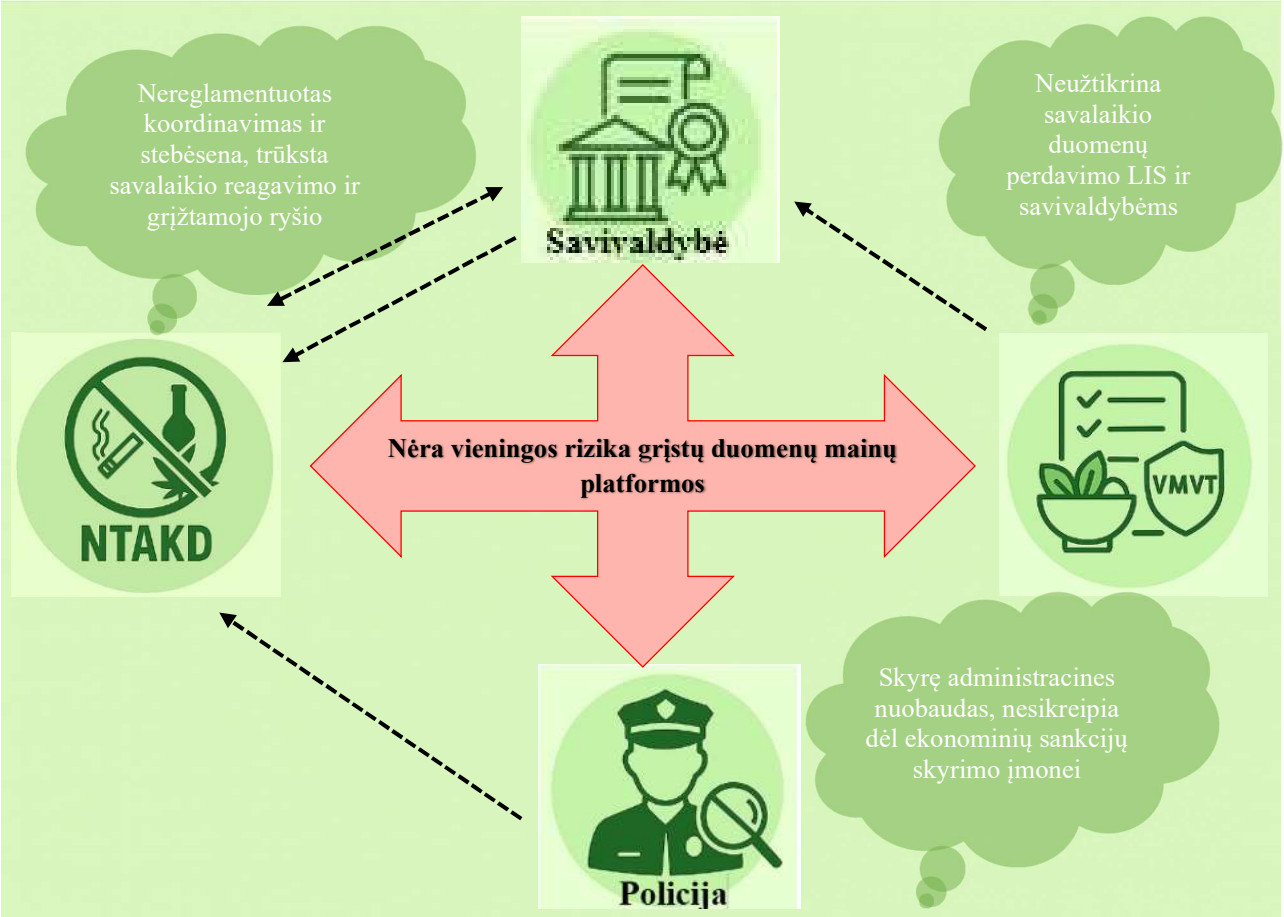
2.3. teisinio reglamentavimo tobulinimą, įtvirtinant aiškią pareigą licenciją išduodančiai institucijai periodiškai vertinti licencijų aktualumą ir tikrinti jų pagrindu vykdomos veiklos realumą. Esant techninei galimybei užtikrinti LIS turimų integracinių sąsajų su JAR tinkamą veikimą ir reglamentuoti, kad licencija automatiškai netenka galios, pasibaigus juridiniam asmeniui (pasibaigus juridiniam asmeniui licencija būtų automatiškai archyvuojama LIS, o apie šį faktą automatiškai informuojama licenciją išdavusi institucija ir ūkio subjektas).

4.2. Tarpinstitucinio duomenų apsikeitimo ir koordinavimo trūkumai sąlygoja kontrolės grandinės pažeidžiamumą bei sudaro galimybę įmonėms išvengti atsakomybės (kritinė antikorupcinė pastaba).

Siekiant korupcijai atsparios alkoholio kontrolės, visos šioje srityje veikiančios institucijos, turėtų sudaryti grandinę, kurioje: a) kiekviena turi aiškiai apibrėžtas funkcijas; b) sklandžiai vyksta

duomenų mainai realiuoju laiku; c) vienos institucijos atliekami veiksmai sulaukia kitos institucijos atgalinio ryšio (veiksmų); d) veiksmai koordinuojami tarpusavyje, dalinamasi apibendrinta informacija apie patikrinimus, nustatytus pažeidimus ar kt. aktualiais klausimais; e) į ūkio subjektų priežiūrą žiūrimą proaktyviai, teikiant licenciją išdavusiai institucijai informaciją (įžvalgas), o ūkio subjektams konsultacijas, siekiant išvengti atvejų, dėl kurių kyla poreikis taikyti griežčiausias poveikio priemones. Pagrindinis tarpinstitucinio bendradarbiavimo įrankis Lietuvoje yra tarpinstitucinių programų, veiklos planų rengimas ir įgyvendinimas, be to, horizontalieji klausimai yra koordinuojami naudojant ir teisėkūros procesą, tarpinstitucinius susitarimus, sprendimų priėmimą tarpinstitucinėse darbo grupėse, komisijose ir kituose dariniuose[96]. Įvertinus pagrindinių analizuojamus procesus reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, subjektų veiklos dokumentaciją ir pateiktus atsakymus, išryškėjo korupcijos riziką keliantys veiksniai, susiję su nesavalaikiu informacijos apsikeitimu ir tarpusavio veiksmų koordinavimo trūkumu.

6 pav. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo modelio trūkumai

1. Savivaldybių administracijos padaliniai, atsakingi už viešosios tvarkos užtikrinimą ir patikrinimų atlikimą, įgalioti taikyti administracines nuobaudas pažeidimus (ANK 168 straipsnis)

[96] Prieiga internete: https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/43726393-3b91-4d07-a001-a75de70f099e/content.

padariusiems asmenims, tačiau nėra įgalioti priimti sprendimus dėl ekonominių sankcijų skyrimo įmonėms[97]. Siekiant, kad už pažeidimus įmonės sulauktų teisinių pasekmių, savivaldybės[98], taip pat policija, skyrę administracines nuobaudas fiziniams asmenims, turėtų surinkti pažeidimo medžiagą ir kreiptis į Departamentą dėl ekonominių sankcijų skyrimo įmonei, tačiau, kaip nurodo Departamentas policijai ir Vilniaus m. sav. administracijoms, tokios prievolės teisės aktai nenumato. Licencijavimo taisyklių 51 punkte reglamentuota prievolė 50 punkte nurodytoms valstybinės priežiūros institucijoms, įsigaliojus pagal kompetenciją jų priimtiems nutarimams dėl nuobaudų skyrimo arba teismo nutarimams, nutartims dėl baudų už išvardintus AKĮ reikalavimų pažeidimus licencijų turėtojams skyrimo (t. y. įmonėms), taip pat AKĮ 34 straipsnio 17 dalyje nurodytais atvejais privalo ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų apie tai raštu informuoti licenciją išdavusią instituciją. Taigi tuo atveju, kai minėtos institucijos administracinėn atsakomybėn patraukia tik įmonėje dirbančius asmenis (pardavėjus, barmenus, administratorius ar pan.), tačiau nesikreipia į Departamentą dėl ekonominių sankcijų taikymo įmonei, nėra teisinio pagrindo apriboti prekybos laiką/ sustabdyti/ panaikinti licencijos galiojimą ar taikyti kitas poveikio priemones įmonei. Tokiu būdu dalis įmonių, kurių veiklą patikrino ne Departamentas, o kitos institucijos ir apie jų rezultatus neinformavo Departamento[99], gali išvengti teisinės atsakomybės ir joms nepagrįstai būtų sudaromos palankesnės konkurencinės sąlygos.

2. VMVT, kaip jau minėta, mažmeninės prekybos alkoholiu kontrolės srityje priimami sprendimai turi tiesioginę įtaką licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiu gavimui ir vėlesniam jų išsaugojimui. AKĮ numato, kad neturint VMVT išduodamo maisto tvarkymo subjekto pažymėjimo, negali būti išduodama licencija, o tuo atveju, kai dėl nustatytų maisto ir veterinarijos pažeidimų sustabdoma ir (ar) panaikinama maisto tvarkymo subjekto registracija, atitinkamai kyla pagrindas sustabdyti ir (ar) panaikinti turimos mažmeninės prekybos alkoholiu licencijos galiojimą (34 straipsnio 19 dalies 6 punktas ir 34^1 straipsnio 4 dalies 2 punktas). Tad šiuo atveju svarbu, kaip VMVT laikosi įpareigojimo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas apie šį faktą informuoti Departamentą

---

[97] LVAT 2021-06-02 nutartyje a. b. Nr. eA-1385-789/2021 pažymėjo, kad „AKĮ įtvirtintas draudimas parduoti alkoholinius gėrimus asmenims, jaunesniems kaip 20 metų. Teismo vertinimu, šis draudimas yra absoliutus ir adresuotas visiems ūkio subjektams, kurie verčiasi alkoholinių gėrimų pardavimu, tarp jų ir juridiniams asmenims, kurie pagal atitinkamą licenciją savo ūkio veikloje verčiasi prekyba šiais gėrimais. Teisinė atsakomybė kyla už kavinės (baro) darbuotojų veiksmus (paslaugų suteikimą), kurie Įstatymo požiūriu laikytini šio ūkio subjekto veiksmais, t. y. nėra svarbu alkoholinius gėrimus pardavusio asmens tapatybė. Bendrovės teisinė atsakomybė neatskiriama nuo jo darbuotojų veiksmų“.

[98] Vilniaus m. sav. nurodė, kad VTG darbuotojai neprivalo dėl to informuoti Departamento (žr. 2025-05-14 el. laiškas).

[99] Pavyzdžiui, Klaipėdos AVPK, nustačius prekybos alkoholiu pažeidimus, kreipiamasi į Departamentą dėl ekonominių sankcijų skyrimo įmonei, nors policijai teisė taikyti ekonomines sankcijai įmonėms suteikta AKĮ 34 straipsnio 11 dalyje. Taigi neaišku, ar vieninga praktika taikoma visuose policijos padaliniuose tais atvejais, kai mažmeninės prekybos alkoholiu pažeidimus nustato policijos pareigūnai neplaninių patikrinimų metu. Prieiga internete: https://www.etaplius.lt/naujiena/policija-klaipedoje-ir-palangoje-nustate-pazeidimu-susijusiu-su-prekyba-alkoholiu-ir-tabako-gaminiais-360266; https://www.etaplius.lt/naujiena/policija-klaipedos-ir-kretingos-rajonuose-nustate-15-prekybos-alkoholiu-pazeidimu-352924.

ir atitinkamos savivaldybės merą ar jo įgaliotą savivaldybės administraciją[100]. Apklausus analizės subjektus nustatyta, kad Departamentas analizuojamu laikotarpiu (t. y. per 3 metus) nėra gavęs pranešimų iš VMVT, 4 savivaldybės taip pat nurodė tokių pranešimų negaunančios, o Vilniaus m. sav. nurodė gavusi 2 pranešimus. Atkreiptinas dėmesys, kad VMVT prižiūri apie 117 tūkstančių ūkio subjektų, kasmet VMVT atlieka virš 20 tūkst. fizinių patikrinimų, ištiria apie 4 tūkst. skundų (2023 m. duomenimis)[101]. Esant tokioms veiklos apimtims ir trūkstant efektyvių duomenų mainų įrankių, kyla rizika, kad dėl neinformavimo apie VMVT sprendimų rezultatus ūkio subjektai išvengs poveikio priemonių taikymo. VMVT svetainėje (skiltyje „Sprendimai apie įmonių veiklos apribojimą“) yra skelbiami ir nuolat atnaujinami duomenys apie priimtus sprendimus dėl įmonių veiklos apribojimo.[102] Palyginus svetainėje skelbiamus aktualiausius duomenis su LIS esančiais VMVT tvarkomais duomenims, nustatyti neatitikimai: į LIS suvedami duomenys apie sustabdytą ar panaikintą maisto tvarkymo subjekto registracijos galiojimą nesutampa su duomenimis, skelbimais VMVT puslapyje. Pavyzdžiui: VMVT svetainėje nurodyta, kad UAB „Inžita“ veikla (viešojo maitinimo paslaugų teikimo vieta Lvivo g. 13-6, Vilnius) dėl maisto saugos ir higienos pažeidimų sustabdyta 2025-01-15. 2025-05-29 duomenimis, įmonės veikla nėra atnaujinta, tačiau LIS nėra duomenų nei apie šiuo adresu išduoto maisto tvarkymo subjekto pažymėjimo būsenos pasikeitimą (pvz., „sustabdytas“), nei apie licencijos galiojimo sustabdymą; MB D. Bakanavičiaus (veiklos adresas Ukmergės g. 369, Vilnius) 2024-12-09 sustabdyta veikla, atnaujinta 2025-03-17, tačiau LIS nėra duomenų apie išduoto pažymėjimo Nr. 69M2-3275 galiojimo būsenos pasikeitimus). UAB „Niz zh trans“ (veiklos adresas Varėnos sen., Varėna, Vytauto g. prie 1 tvenkinio) 2024-04-16 – 2024-06-26 laikotarpiu veiklos statusas „sustabdymo“, tačiau LIS apie tai duomenų ar priimtų sprendimų nėra; UAB „Arenem“ (VMVT puslapyje klaidingai nurodyta „Erenem“) sprendimas dėl veiklos sustabdymo priimtas 2025-06-13, 2025-06-23 duomenimis, LIS nėra duomenų apie tai, kad šiai įmonei būtų sustabdytas licencijos galiojimas, be to, LIS apskritai nėra duomenų, kad jai būtų išduotas maisto tvarkymo subjekto pažymėjimas. V. Lukjanovo prekybos įmonės veiklos sustabdymo laikotarpis 2024-06-17 – 2024-08-07, tačiau LIS maisto tvarkymo subjekto pažymėjimo galiojimo būsenos pasikeitimų fiksuota nebuvo. Tokia pati situacija ir dėl UAB „Sultan maistas“ ir UAB „Nirodena“ bei kt[103]. Savivaldybėms, galimai, nėra žinoma apie VMVT sprendimus, turinčius įtakos savivaldybių

[100] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-05-20 nutarimo Nr. 618 2.1 papunktis. Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.233979/asr.
[101] Prieiga internete: https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Product/24152/valstybine-maisto-ir-veterinarine-kontrole; https://ukininkopatarejas.lt/naujienos/maisto-ir-veterinarine-kontrole-lietuvoje-audito-isvados-ant-stalo/.
[102] Prieiga internete: https://vmvt.lrv.lt/lt/pranesimai-apie-sustabdytas-imoniu-veiklas/.
[103] Kitos įmonės, kurios nesiverčia mažmenine prekyba alkoholiu, ir kurių veikla dėl maisto saugos pažeidimų sustabdyta, remiantis VMVT puslapio duomenimis: MB „Insanum“ (nuo 2024-06-14, veiklos adresas Jogailos g. 5-3, pažymėjimo Nr. 1276). LIS nefiksuota pažymėjimo galiojimo būsenos pasikeitimų. Ta pati situacija stebima ir dėl UAB „Bassam food, kuriai 2024-07-26 įsakymu veikla sustabdyta, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad įmonė piktybiškai tęsė veiklą, nuo 2024-10-17 veiklą uždrausta vykdyti. LIS nefiksuojama maisto tvarkymo subjekto registravimo būsenos pasikeitimų.

išduodamų licencijų galiojimui, kadangi, remiantis LIS duomenimis, kai kurių vertintų licencijų galiojimas, esant AKĮ pagrindams, nėra stabdomas ar naikinamas. Pavyzdžiui, UAB „Neragauta Azija“ adresu Stuokos- Gucevičiaus g. 1, Vilnius turi išduotą licenciją Nr. A425E-17/20(2.17.2.99E-LIC), tačiau nei LIS, nei VMVT interneto svetainėje ši įmonė neturi galiojančios maisto tvarkytojo registracijos. Šiuo adresu galioja dar viena licencija, išduota UAB „Šventaragio slėnis“, kuris, remiantis tiek LIS, tiek VMVT viešai skelbiamais duomenimis, neturi galiojančio maisto tvarkymo subjekto pažymėjimo. Kitas atvejis – UAB „Alroma“ (galimai nebevykdo licencijuojamos veiklos, kadangi 2023-2024 m. pardavimo pajamų negavo). Ši įmonė turi galiojančią licenciją kavinėje adresu Šeškinės g. 22A, Vilnius, tačiau LIS nurodytas maisto tvarkytojo registracijos (Nr. 130005451) adresas - Statybininkų g. 5, Vilnius. Pažymėtina, kad, be kita ko, maisto tvarkymo subjektų registracijos būsenos pasikeitimas, šio pasikeitimo data ir keitimo priėmimo pagrindimas, vadovaujantis Licencijų informacinės sistemos nuostatų[104] 15.6 papunkčiu, tvarkomi LIS, tačiau iš LIS esančių VMVT tvarkomų duomenų dažnai nėra galimybės nustatyti aktualios registracijos galiojimo statuso pasikeitimo būsenos (nurodoma tik „patikslinta“) ir jos pagrindimo (sprendimo duomenų arba teisės akto konkrečios nuostatos), kas mažina skaidrumą ir veiksmų atsekamumą.

3. AKĮ 16 straipsnio 5 dalis numato, kad licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmus koordinuoja ir jų stebėseną atlieka Departamentas. Tačiau teisės aktuose nėra detalizuojama, kaip apskritai turėtų būti suprantami ir įgyvendinami šie procesai. Analizuojamu laikotarpiu, iki 2024 m., licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmų koordinavimas ir jų stebėsena Departamente buvo suprantami kaip dokumentų, kurių pagrindu savivaldybės išdavė licencijas įvertinimas ir rašytinių rekomendacijų joms pateikimas (konkretūs ūkio subjektai buvo parenkami atsitiktinės atrankos būdu[105]), mokymai savivaldybių administracijų darbuotojams aktualiais klausimais, susijusiais su alkoholio priežiūros sritimi, taip pat kas metus vykdomos visų 60 savivaldybių apklausos. Pastebėti aspektai, turintys įtakos kontrolės efektyvumui, pavyzdžiui: Vilniaus m. sav. informuoja Departamentą apie priimtus sprendimus dėl prekybos alkoholiu laiko ribojimo įmonėms, tačiau Departamentas nekontroliuoja, kaip laikomasi nustatyto prekybos laiko apribojimo, jo nuomone, savivaldybės nustatyto prekybos laiko apribojimo priežiūros pareiga tenka savivaldybei. Taip pat Departamentas turi pareigą informuoti savivaldybę apie nustatytus pažeidimus, kurių pagrindu pastarosioms atsiranda pagrindas sustabdyti ir (ar) panaikinti licencijos galiojimą, tačiau neturi kontroliuoti (įsitikinti), ar savivaldybės gautos informacijos pagrindu atliko AKĮ nustatytus veiksmus ir (ar) atliko juos per nustatytus terminus, o tai didina piktnaudžiavimo riziką. Pavyzdžiui, 2024-10-

[104] Licencijų informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-07-18 nutarimu Nr. 937 „Dėl Licencijavimo pagrindų aprašo ir Licencijų informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“. Prieiga internete: https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.430866/asr.

[105] Departamentas kreipiasi raštu į savivaldybę ir prašo pateikti licencijų išdavimui vidutiniškai 5 konkrečias licencijas ir jų gavimui įmonių pateiktus dokumentus.

28 Departamentas raštu Nr. S-1958 informuoja Vilniaus m. sav. administraciją apie UAB „Termolainas“ padarytus pažeidimus, už kuriuos įmonei turėtų būti panaikintas licencijos galiojimas[106], tačiau LIS duomenimis, prekybos vietos, kurioje padarytas pažeidimas, adresu išduotos licencijos Nr. A427-16(2.17.2.14-TR3) galiojimas nėra panaikintas (žiūrėta 2025-06-02). 2025-02-11 raštu Nr. S-179 Departamentas informavo Vilniaus m. sav. administraciją apie pagrindą panaikinti licenciją Nr. 180V IĮ „Jūratės Buivydienės personalinė įmonė“, tačiau LIS (2025-06-04 duomenimis) licencija tebegalioja[107]. Nesilaikant AKĮ terminų licencijos Nr. A425-201(2.17.2.20-TR3) galiojimas panaikintas UAB „Četana“ (Departamento raštas gautas 2022-08-11, įsakymas dėl licencijos panaikinimo priimtas 2022-08-23, kai AKĮ įpareigoja tai padaryti per 3 d. d.). Taip pat, galimai, Departamentas, nesilaikydamas Licencijavimo taisyklių 51 punkto reikalavimo, Vilniaus m. sav. apie pagrindą panaikinti UAB „Hedonista“ turimą licenciją Nr. A427E-10/22(2.17.2.100E-LIC) informavo praėjus daugiau nei 30 k. d.: nutarimas dėl ekonominių sankcijų skyrimo įsigaliojo 2023-12-16, savivaldybė raštu informuota 2024-03-05).

Licenciją išdavusios institucijos vidaus kontrolės trūkumas ir formalus tarpinstitucinis bendradarbiavimas gali lemti netinkamų ar nesavalaikių sprendimų priėmimą. Atkreiptinas dėmesys, kad licencijavimo taisyklės Departamentą įpareigoja informuoti savivaldybes apie tuos pažeidimus, dėl kurių kyla pagrindas sustabdyti ar panaikinti licencijos galiojimą, Departamentas nėra įpareigotas pranešti apie kiekvieną, kad ir pakartotinai padarytą pažeidimą. Pavyzdžiui, tuo atveju, kai įmonė pakartotinai yra ne vieną kartą traukiama atsakomybėm už kitus nei Licencijavimo taisyklių 51 punkte nurodytus pažeidimus, apie tai informuoti savivaldybių administracijas nėra pagrindo, taigi, savivaldybės gali nesiimti jokių jiems AKĮ nustatytų veiksmų (pavyzdžiui, riboti prekybos laiką, patikrinti prekybos vietą ar kt.). Departamentas nė karto nėra kreipęsis į savivaldybes su siūlymais dėl prekybos laiko ribojimo, tačiau kartą per mėnesį savo interneto svetainės naujienų skiltyje skelbia informaciją apie įmonių padarytus pažeidimus[108]. Savivaldybės galėtų laiku vertinti poreikį imtis teisės aktuose numatytų veiksmų, nelaukdamos gyventojų skundų, tačiau tam Departamentui siūlytina skelbti vietos, kurioje padarytas pažeidimas, adresą arba licencijos numerį, kad būtų aišku, kurios savivaldybės veikimo teritorijoje jis padarytas, o savivaldybėms imtis proaktyvių veiksmų.

4. Analizės metu identifikuoti atvejai, kuriais, formaliai vertinant, nepažeidžiamos AKĮ nuostatos, tačiau jie leidžia ūkio subjektams išvengti atsakomybės: įmonei už pažeidimus netekus

[106] Departamento interneto svetainėje skelbiama, kad UAB „Termolainas“ pakartotinį pažeidimą (alkoholio pardavimą nepilnamečiui) padarė toje pačioje prekybos vietoje, už ką, vadovaujantis AKĮ, turi būti panaikintas licencijos galiojimas. Prieiga internete: https://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/ntakd-informuoja-apie-rugsejo-menesi-skirtas-ekonomines-sankcijas/.
[107] Departamento interneto svetainėje pateikta informacija apie 2024 m. gruodžio mėn. nustatytus pažeidimus, tarp kurių Jūratės Buivydienės personalinės įmonės pakartotinis pažeidimas (alkoholinių gėrimų pardavimas asmenims, jaunesniems kaip 20 metų). Prieiga internete: https://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/ntakd-informuoja-apie-gruodzio-menesi-taikytas-poveikio-priemones/. Departamentas patikino, kad šiai įmonei turėjo būti panaikintas licencijos galiojimas.
[108] Prieiga internete: https://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/ntakd-informuoja-apie-balandzio-menesi-taikytas-poveikio-priemones/.

licencijos, jos savininkai įsteigia naują juridinį asmenį (paskirdami vadovais artimus giminaičius, ankstesnėje įmonėje dirbusius asmenis), siekdami toliau toje pačioje vietoje tęsti mažmeninės prekybos veiklą, tai pačiai prekybos vietai gauna licenciją ir taip apeina AKĮ nuostatas, kurios draudžia tam tikrą laikotarpį po licencijos galiojimo panaikinimo kreiptis dėl naujos licencijos išdavimo[109]. Be to, tokioms įmonėms suteikiamas naujoko statusas[110]. Verslo naujokas – tai naujai įsisteigusios įmonės. Naujoko statusas trunka 12 mėnesių nuo įregistravimo į registrą dienos arba nuo veiklos pradžios. Priežiūros institucijos yra pasirašiusios Deklaraciją dėl pirmųjų verslo metų, kuri akcentuoja, kad pirmus veiklos metus poveikio priemonės turėtų būti taikomos tik išimtiniais atvejais, koncentruojant priežiūrą į metodinę pagalbą ir konsultavimą. Naujoko statusas vertintinas kaip gerosios praktikos pavyzdys, tačiau nesąžiningos įmonės gali prisidengti šiuo statusu siekdamos išvengti atsakomybės, iškreipti konkurenciją bei mažinti prevencinių priemonių efektyvumą. Šiuo klausimu turėtų būti glaudus ir koordinuotas paminėtų institucijų bendradarbiavimas, leidžiantis identifikuoti tokius atvejus (pavyzdžiui tapatinant licencijų žurnalų ir JAR duomenis) ir kryptingai planuoti prevencines priemones ar patikrinimus.

5. Departamentas atkreipė dėmesį, kad „vykdant mažmeninės prekybos alkoholiu kontrolę, Departamentas, savivaldybės ir kitos priežiūros institucijos naudojasi valstybės registrais ir informacinėmis sistemomis, pvz.: LIS, Administracinių nusižengimų registras, JAR, Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalas e.teismas.lt ir t.t., tačiau valstybės registrai ir informacinės sistemos skirtos registruoti atitinkamus objektus, rinkti, kaupti, apdoroti, sisteminti, saugoti, tvarkyti ir teikti duomenis, bet ne tarpinstituciniam bendradarbiavimui užtikrinti. Šiuo atveju, nors valstybės registrai ir sistemos padeda stebėti ir kontroliuoti alkoholio mažmeninę prekybą, visgi, atsižvelgiant į šiandienos technologijų pažangą, Departamento nuomone, vykdant mažmeninės prekybos alkoholiu kontrolę dėl jo vartojimu daromos žalos sveikatai ir ūkiui, pasigendama bendros valstybės „skaitmeninės platformos“, kurioje kiekviena priežiūros institucija turėtų galimybę operatyviai įvertinti visus su konkrečiu ūkio subjektu susijusius rizikos faktorius. Tai leistų užtikrinti ne tik realaus laiko duomenų atnaujinimą, tikslumą, analizę ir apsikeitimą, bet ir visapusiškai įvertinti ūkio subjektų veiklos rizikos pasireiškimo tikimybę bei su tuo susijusios visuomenei svarbių vertybių apsaugos užtikrinimą ir potencialios žalos masto valdymą. Šiai dienai, nesant bendros valstybės

[109] Pavyzdžiui AKĮ 34 straipsnio 18 dalyje nurodyta, kad: „Licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais turinčioms įmonėms, <...> per trejus metus nuo šio straipsnio 4 dalyje nustatytos baudos už šio Įstatymo 18 straipsnio 4 dalies 3 punkto reikalavimo pažeidimą pirmą kartą paskyrimo ir pažeidusiems šį reikalavimą toje pačioje prekybos vietoje pakartotinai, panaikinamas licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais toje prekybos vietoje, kurioje nustatyti pažeidimai, galiojimas ir nauja licencija neišduodama vienus metus nuo licencijos galiojimo panaikinimo dienos“. Šį draudimą, galimai, apėjo: UAB (duomenys neskelbtini) (jos veiklą tęsė UAB (duomenys neskelbtini). Vėliau, atsižvelgdama į bendruomenės skundus, Vilniaus m. sav. administracija priėmė sprendimą šiuo adresu jokiai įmonei neišduoti sezoninių licencijų); (Duomenys neskelbtini) įmonė (jos veiklą tęsė UAB (duomenys neskelbtini)); UAB (duomenys neskelbtini) (jos veiklą tęsė UAB (duomenys neskelbtini).

[110] Prieiga internete: https://ntakd.lrv.lt/lt/administracine-informacija/nuorodos/alkoholio-ir-tabako-kontrole/naudinga-informacija-verslo-naujokams/.

„skaitmeninės platformos“, priežiūros institucijos ūkio subjektų veiklos rizikingumą vertina „lokaliai“, individualiai kuria ir tobulina savo „vidinius informacinių technologijų įrankius“, atitinkamai tam skiria valstybės biudžeto asignavimus ir tai yra reikšmingas veiksnys, dėl ko dalis ūkio subjektų patenka į taip vadinamąją „pilkąją zoną“, o sistemingo rizikingumo įvertinimo nebuvimas sudaro palankias sąlygas korupcijos apraiškoms atsirasti“. Taip pat akcentavo, kad VAĮ 33 straipsnio 7 dalis nustato, jog „*ūkio subjekto veiklos patikrinimas atliekamas po to, kai užregistruojamas Priežiūrą atliekančių institucijų informacinėje sistemoje (PAIIS). Neužregistruoto patikrinimo metu nustatytos aplinkybės negali būti pagrindas ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančio subjekto sprendimui*.“ Tačiau PAIIS, kurios tikslas[111] ir buvo priežiūros institucijoms suteikti inovatyvią ir funkcionalią priemonę koordinuotai ūkio subjektų veiklos priežiūrai vykdyti, sudaryti sąlygas automatizuoti ūkio subjektų priežiūros procesus – rizikos vertinimą, patikrinimų planavimą ir vykdymą, poveikio priemonių kontrolę bei leisti priežiūros institucijoms greičiau, tiksliau ir patogiau atlikti ūkio subjektų priežiūros funkcijas, sukūrimas buvo nutrauktas, todėl, Departamento (ir STT vertinimu), tokia situacija ir sprendimai antikorupciniu požiūriu vertintini neigiamai“[112].

Pastaba: neefektyvus tarpinstitucinis bendradarbiavimas, nenuoseklus duomenų mainų mechanizmas ir aiškaus teisinio reguliavimo dėl institucijų informavimo pareigų trūkumas sudaro palankias sąlygas skirtingai interpretacijai, veiklos fragmentacijai bei selektyviam sprendimų taikymui. Informacijos apie pažeidimus ir jų padarinius neperdavimas tarp VMVT, savivaldybių, policijos ir Departamento, taip pat sistemingai neatnaujinami ar neišsamūs duomenys LIS mažina sprendimų atsekamumą, kontrolės efektyvumą ir skaidrumą. Esant tokiai situacijai, ūkio subjektai gali išvengti atsakomybės, kas kelia nesąžiningos konkurencijos riziką. Ši rizika dar labiau sustiprėja nesant centralizuoto skaitmeninio sprendimo, leidžiančio visoms priežiūros institucijoms laiku identifikuoti rizikingus subjektus, koordinuoti kontrolę ir keistis informacija realiu laiku.

Pasiūlymai: siekdami mažinti priežiūros selektyvumo riziką bei stiprinti licencijavimo veiksmų koordinavimą, siūlome:

1. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai:

1.1. tobulinti teisinį reguliavimą, numatant:

1.1.1. esminius koordinavimo ir stebėsenos proceso (AKĮ 16 straipsnio 5 dalis) principus, šalių teises ir pareigas, funkcijas;

---

[111] Deklaruota, kad optimizavus procesus, jie taps aiškesni ir suprantamesni ūkio subjektams (verslui), sumažins ūkio subjektams tenkančią naštą tiek dėl pakartotinio duomenų teikimo priežiūros institucijoms, tiek dėl subalansuoto planuojamų patikrinimų grafiko. Priežiūros institucijos naudos PAIIS planuodamos ir vykdydamos patikrinimus, rengdamos patikrinimams reikalingus dokumentus, siųsdamos pranešimus bei priminimus ūkio subjektams ir bendraudamos su kitomis priežiūros institucijomis.
Prieiga internete: https://2014.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/paraiskos_ir_projektai/prieziura-atliekanciu-instituciju-informacines-sistemos-paiis-sukurimas-ir-idiegimas.

[112] 2025-01-15 raštas Nr. S-44 (2025-01-15 reg. Nr. 5-01-549).

1.1.2. pareigą institucijoms ir įstaigoms informuoti Departamentą apie administracinės atsakomybės taikymo fiziniams asmenims atvejus, siekiant, kad šis įvertintų pagrindą dėl ekonominių sankcijų taikymo įmonei;

1.1.3. pareigą savivaldybėms informuoti Departamentą ir VMVT apie šių pateiktos informacijos pagrindu priimtus sprendimus.

1.2. tobulinti teisinį reguliavimą, panaikinant teisės aktų nuostatas, kurios neaktualios dėl neįdiegtos PAIIS (pvz., PAIIS nuostatai, VAĮ 33 straipsnio 7 dalis ar kt.).

2. Vilniaus m. sav. administracijai atkreipti dėmesį į nustatytus galimus trūkumus ir įvertinti pagrindus nurodytų licencijų galiojimui panaikinti.

3. Departamentui (bendradarbiaujant su Lietuvos savivaldybių asociacija), VMVT inicijuoti tarpinstitucinį dialogą, sprendžiant duomenų mainų galimus efektyvius būdus, kurie užtikrintų savalaikį informacijos gavimą ir grįžtamąjį ryšį.

4.3. Duomenų tvarkymo trūkumai bei informacinės sistemos funkcionalumas mažina skaidrumą ir veiksmų atsekamumą (kritinė antikorupcinė pastaba).

Analizės metu įvertinta, ar su licencijuojama veikla susiję duomenys, kuriuos teisės aktai įpareigoja tinkamai tvarkyti (rinkti, kaupti, saugoti, skelbti ir kt.), atitinka esminius antikorupcinius skaidrumo kriterijus: duomenų vientisumo ir nuoseklumo; sprendimų atsekamumo ir jų priėmimo skaidrumo; informacijos visuomenei prieinamumo. Pastebėti keli esminiai trūkumai, kurie kelia korupcijos rizikas ir apsunkina ūkio subjektų priežiūrą.

1. Efektyvus ir skaidrus viešojo administravimo veiklos organizavimas neatsiejamas nuo nuoseklaus, išsamiai dokumentuoto ir viešai prieinamo duomenų tvarkymo. Situacijos, kai tie patys duomenys apie administracinius sprendimus yra tvarkomi keliose skirtingose sistemose ar skelbiami skirtinguose šaltiniuose (pvz., informacinėje sistemoje ir viešai prieinamoje interneto svetainėje), jeigu šie duomenys pateikiami neišsamiai arba nesutampa, kelia rizikų ne tik informacijos patikimumui, bet ir viešosios veiklos atskaitomybei bei sprendimų atsekamumui. Tokios praktikos gali būti išnaudojamos veiklos skaidrumui mažinti ar teisėtumo iliuzijai kurti. Analizės metu nustatyta, kad to paties pobūdžio duomenys apie administracinius sprendimus (pvz., licencijų išdavimą, sustabdymą ar panaikinimą, maisto tvarkymo subjekto registravimą, registracijos galiojimo sustabdymą ar panaikinimą) yra tvarkoma tiek informacinėje sistemoje (LIS), numatytoje teisės aktuose, tiek papildomai viešai skelbiami kai kurių institucijų interneto svetainėje. Tokia dvigubo skelbimo praktika, nesant aiškiai reglamentuotam duomenų suderinimo mechanizmui, sudaro sąlygas informacijai skirtis, o tai kelia riziką suinteresuotoms šalims pateikti klaidinančią ar selektyviai parinktą informaciją. Pavyzdžiui, VMVT su išduodamais maisto tvarkymo subjekto registracijos

pažymėjimais susijusius duomenis tvarko: a) viename interneto puslapyje[113] skelbia Maisto tvarkymo subjektų sąrašą (tik aktualūs duomenys apie galiojančius pažymėjimus, tačiau čia neskelbiami duomenys apie įmonių turimų pažymėjimų galiojimo sustabdymą ar panaikinimą, taip pat anksčiau galiojusių pažymėjimų duomenis (istoriją); b) kitame interneto puslapyje[114] skelbia Įmonių, kurių veikla uždaroma arba apribojama, sąrašą, kuriame pateikti duomenys tik apie tas įmones, kurioms nurodyta maisto tvarkymo veiklą sustabdyti ar nutraukti; c) LIS, kuriame esantys duomenys gali būti nebeaktualūs arba neišsamūs dėl anksčiau nurodytų priežasčių ir skirtis nuo kitų dviejų minėtų šaltinių[115]. Vilniaus m. sav. analizuojamu laikotarpiu duomenis tvarkė LIS ir interneto svetainėje https://eleidimai.vilnius.lt/, tarp kurių duomenų taip pat rasta neatitikimų (skirtingos licencijos galiojimo būsenos, veiklos vietos adresų skirtumai).

2. Analizuojant LIS, nustatyti esminiai jos funkcionalumo trūkumai[116]:

• Sistema veikia nestabiliai, dažnai stringa ar lėtai įkelia rezultatus, o tai riboja efektyvų duomenų naudojimą tiek išorės vartotojams (pvz., verslui, visuomenei), tiek institucijų darbuotojams.

• Paieškos rezultatai skiriasi priklausomai nuo naudojamų kriterijų – tai reiškia, kad tas pats subjektas gali būti rastas taikant vieną filtrą, bet nerandamas taikant kitą, kas rodo duomenų struktūros ir indeksavimo problemas[117]. Dėl šio veiklos trūkumo susirūpinimą išreiškia ir gyventojai[118], kuriems apsunkinamos galimybės patikrinti jų gyvenamojoje aplinkoje prekybą vykdančių įmonių licencijų duomenis.

• Nėra galimybės suinteresuotiems asmenims atlikti paieškos pagal tokius kriterijus kaip: licencijos galiojimo būsena (galiojantis, sustabdytas); licencijos išdavimo data arba laikotarpis

---

[113] Prieiga internete: https://vmvt.lt/opendata/mtsr/index.php.

[114] Prieiga internete: https://vmvt.lrv.lt/lt/pranesimai-apie-sustabdytas-imoniu-veiklas/.

[115] Pavyzdžiui, LIS nėra duomenų apie maisto tvarkymo subjekto registraciją (adresas Šv. Stepono 33-131, UAB „Spricas“, tačiau VMVT svetainėje skelbiama, kad tokia registracija yra. Skirtumas šių duomenų šaltinių tas, kad VMVT svetainėje rodomi tik šiuo metu aktualūs duomenys, o LIS leidžia pamatyti dokumentų istoriją, tad nesuvedus duomenų į LIS, VMVT panaikinus pažymėjimo galiojimą (interneto puslapyje jo neberodytų), atliekant paiešką LIS susidarytų įspūdis, kad toks pažymėjimas apskritai nebuvo išduotas.

[116] 2024 m. sausio – 2026 m. balandžio mėn. numatytas licencijavimo proceso modernizavimas ir standartizavimas. Projekto tikslas - padėti verslui greitai ir paprastai surasti informacijos apie reikalingas licencijas ir kuo daugiau paslaugų perkelti į elektroninę erdvę. Skelbiama, kad tai leis efektyviai vykdyti licencijų užsakymo, išdavimo ir kitus su licencijomis susijusius procesus. Įgyvendinant projektą kartu su Susisiekimo ministerija ir kitais 22 partneriais, bus skaitmenizuota 92 licencijų išdavimo paslaugų, patobulinti Paslaugų ir gaminių kontaktinio centro informacinės sistemos vedliai, suvienodinama licencijų paieškos ir išduotų licencijų peržiūros aplinka, sukurtas vieningas portalas, skirtas visai informacijai apie licencijas. Tikimasi, kad šie pokyčiai padės išspręsti licencijavimo proceso ir paraiškų pateikimo elektroniniu būdu problemas bei sumažins administracinę naštą institucijoms bei verslui. Prieiga internete: https://sumin.lrv.lt/lt/es-investicijos/es-investicijos-2021-2027-m/licencijavimo-proceso-modernizavimas-ir-standartizavimas/.

[117] Korupcijos rizikos analizę apsunkino tai, kad norint gauti patikimus duomenis, reikia kelis kartus tikrinti informaciją pagal skirtingus paieškos kriterijus, tarkime, atlikti paiešką pagal įmonės pavadinimą, tuomet pasitikslinti pagal juridinio asmens kodą, tuomet pasitikslinti pagal labai tiksliai (iki patalpos Nr.) nurodytą adresą. Pavyzdžiui, Jurbarko r. sav. nurodė, kiek ir kokios rūšies licencijų yra išdavusi analizuojamu laikotarpiu, tačiau atliekant paiešką pagal išdavusią instituciją ir licencijos rūšį, LIS rezultatas - „Viso surasta: 0“. Kitas atvejis – norint pamatyti visas konkrečios savivaldybės išduotas tam tikros rūšies vienkartines licencijas (kurių yra keli šimtai), paieškos rezultate nurodoma „Viso surasta: 8“ arba „Viso surasta: 4“, kas neatitinka tikrovės.

[118] STT 2024 m. yra sulaukusi pranešimo, kuriame, be kita ko, nurodoma, jog paieškos rezultatai skiriasi, priklausomai nuo to, pagal kurį paieškos kriterijų yra vykdoma licencijų paieška.

(„nuo“–„iki“); ūkio subjekto veiklos rūšis (pvz., viešasis maitinimas ar prekyba). Taip pat analizės atlikimo metu kai kurias licencijas, kurių galiojimas panaikintas, buvo galimybė rasti LIS, nors licencijų (duomenų) saugojimo laikotarpis yra nustatytas teisės aktuose[119] ir turi būti visų licencijų atžvilgiu vienodas.

Toks ribotas funkcionalumas mažina sistemos vertę kaip skaidrumą ir atskaitomybę užtikrinančio įrankio ir apsunkina veiksmingą viešąją bei institucinę priežiūrą.

3. Informacinėje sistemoje kai kuriais atvejais pateikiami ne visi būtini duomenys apie licenciją – neįrašomi tam tikri licencijos kortelės laukai, o pasikeitus licencijos statusui(pvz., sustabdžius ar panaikinus) ne visada nurodoma aiški jo pasikeitimo priežastis ar teisinis pagrindas. Dėl to nėra užtikrinamas sprendimų priėmimo proceso atsekamumas, kas apsunkina tiek vidinę, tiek išorinę veiklos priežiūrą, didina riziką, kad sprendimai gali būti priimami / keičiami be tinkamo pagrindo. Įvertinus kelis šimtus LIS esančių licencijų duomenis, matyti, kad ne visuomet pateikiama informacija, kurią įpareigoja nurodyti Licencijavimo taisyklių 13 punktas, pavyzdžiui, nurodomas netikslus adresas, nenurodomi sandėliai. Praktinėje veikloje Departamentui sulaukus skundo ir rengiant pavedimo patikrinti projektą sudėtinga tiksliai suplanuoti patikrinimą, kadangi neretai gyventojai žino kavinės, baro ar parduotuvės pavadinimą, tačiau nežino įmonės, kaip juridinio asmens, pavadinimo arba tikslaus adreso (žino tik pastato Nr., bet ne patalpos Nr.). Todėl neretai tenka pavedime patikrinti nurodyti „*X adresu esančias įmones*“ arba „*kaljanų barą „X adresu*“. Tokiais atvejais dėl tikslių duomenų trūkumo tenka tikrinti kelis ūkio subjektus, įskaitant ir tuos, dėl kurių veiklos skundų negauta ir (ar) tikslinti / rengti naują pavedimą patikrinti. Išanalizavus Departamento pavedimus patikrinti, matyti, kad kai kurie neplaniniai patikrinimai trunka 15 min. Per šį laiką Departamento valstybės tarnautojai turi atlikti patikrinimo veiksmus, įsitikinti, ar konkrečioje vietoje veiklą vykdo ta įmonė, kuriai išduota licencija ir surašyti patikrinimo dokumentus bei įteikti kopiją įmonės atsakingam asmeniui. Iš dalies kontrolę palengvinti galėtų ne tik įmonės pavadinimo nurodymas licencijoje, tačiau ir ūkinės veiklos vietos pavadinimas[120]. Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformoje Elektroninių valdžios vartų portale pateikta informacija apie administracinę arba viešąją paslaugą laiku neatnaujinama, dėl ko licencijų prašytojams pateikiami klaidingi paslaugos suteikimo terminai, neaktualios paraiškų pavyzdinės formos ir pan.[121]. LIS rastos ir licencijos, kurias nurodoma, kad išdavė VĮ Registrų centras (RC). RC neturi įgaliojimų išduoti

---

[119] Licencijų informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-07-18 nutarimu Nr. 937. Prieiga internete: https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.430866/asr.

[120] Licencijų taisyklių 23.1 papunktyje numatyta, kad paraiškoje licencijai gauti turi būti nurodytas komercinės ūkinės veiklos pavadinimas, tačiau taisyklės nereikalauja jo nurodyti pačioje licencijoje. Vienos savivaldybės nurodo prekybos ar viešojo maitinimo vietos pavadinimą licencijoje, kitos ne.

[121] Prieiga internete: https://www.epaslaugos.lt/portal/service/42523/23560?searchId=cc57e93f-3912-42d7-bd3e-98fb79520b8d; https://klaipedos-r.lt/ufaq/3-ka-tureciau-padaryti-kad-gauciau-licencija-alkoholio-prekybai-kiek-tai-kainuoja-ir-kiek-trunka/, https://www.epaslaugos.lt/portal/service/136859/24000?searchId=2ed3caae-fd0b-492f-8605-2fc6ba2d9aa5l.

mažmeninės prekybos alkoholiu licencijas, kas reiškia, kad arba fiksuota techninė sistemos klaida, arba LIS funkcionalumas neužkardo galimybės kitiems subjektams (institucijoms) „ne savo vardu“ sugeneruoti licencijas, taip pat šios licencijos gali būti nerastos, jeigu paieškos kriterijumi bus pasirinkta konkreti savivaldybė, kadangi nė viena iš jų minėtų licencijų neišdavė.

Minėtos aplinkybės vertintinos kaip sisteminio pobūdžio informacijos valdymo trūkumai, kurie, nors ir ne visais atvejais pažeidžia konkrečias teisės aktų nuostatas, tačiau neatitinka gero viešojo administravimo, skaidrumo ir atskaitomybės principų. Šios praktikos gali būti išnaudojamos selektyviam duomenų viešinimui ar nepagrįstų sprendimų priėmimui, o tai kelia korupcijos rizikas.

Pastaba: nepakankamai tikslus, vientisas ir nuoseklus su licencijų išdavimu susijusių duomenų valdymas, taip pat nepakankamas informacinių sistemų funkcionalumas bei duomenų neatitikimai tarp viešų šaltinių sudaro prielaidas selektyviam sprendimų viešinimui, nepakankamai užtikrina sprendimų atsekamumą ir sudaro sąlygas korupcijos rizikoms pasireikšti.

Pasiūlymai: siekdami skaidraus licencijavimo duomenų tvarkymo, jų prieinamumo didinimo ir aiškumo, siūlome:

1. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai:

1.1. tobulinti teisinį reguliavimą, detalizuojant, iš kokių registrų (kitų šaltinių) savivaldybės turi surinkti licencijų išdavimui, jų galiojimo sustabdymui ir (ar) panaikinimui aktualius duomenis;

1.2. pagal pateiktas pastabas tobulinti LIS funkcionalumą (tinkamą duomenų pateikimą, sklandų veikimą, apriboti galimybę išsaugoti licenciją nesuvedus visų būtinų užpildyti laukelių ir t.t.).

2. VMVT imtis kontrolės priemonių, užtikrinant, kad:

2.1. LIS būtų laiku suvedami ir atnaujinami duomenys, aktualūs licencijos išdavimui, jos galiojimo sustabdymui ar panaikinimui;

2.2. apie bet kokius maisto tvarkymo subjektų registravimo būsenos pasikeitimus būtų laiku informuotos savivaldybės ir Departamentas, o LIS nurodytas šių pasikeitimų teisinis pagrindas (sprendimo Nr., data ir (ar) teisės akto nuostata).

3. Departamentui rekomendacijose akcentuoti prekybos vietos pavadinimo nurodymo licencijose svarbą.

4. Vilniaus m., Druskininkų, Jurbarko r., Šalčininkų r., Klaipėdos r. sav. administracijoms peržiūrėti Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformoje Elektroninių valdžios vartų portale pateiktą informaciją apie licencijų išdavimą (papildymą, pakeitimą, galiojimo sustabdymą, panaikinimą): nurodytus paslaugos suteikimo terminus, paraiškų ir kitų dokumentų pavyzdines formas, rinkliavos dydį ir kt.).

5. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS)

Įvertinę mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijavimą, priežiūrą bei licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmų koordinavimą ir stebėseną, teikiame žemiau nurodytas motyvuotas išvadas (pastabas).

Kritinės antikorupcinės pastabos:

1. Antikorupciniu požiūriu skirtinga savivaldybių praktika taikant papildomus reikalavimus licencijų išdavimui kelia riziką dėl nelygių konkurencijos sąlygų, sprendimų selektyvumo ir teisinio neapibrėžtumo. Nors tokie veiksmai gali būti grindžiami siekiu užtikrinti teisėtumą, formaliai jie viršija Licencijavimo taisyklių ribas ir sudaro prielaidas korupcinėms praktikoms (*žr. 3.1.1 poskirsnio argumentus*).

2. Savarankiškas duomenų rinkimas per registrus mažina administracinę naštą savivaldybėms, tačiau didina nepagrįstų sprendimų, neteisėtų susitarimų ir diskrecijos riziką bei mažina atsekamumą, ypač nesant kontrolės mechanizmų, vidaus audito ir tinkamo koordinavimo (*žr. 3.1.2 poskirsnio argumentus*).

3. Klaipėdos r., Druskininkų ir Vilniaus m. savivaldybėse vienkartinės licencijos prekybai alkoholiniais gėrimais išduodamos taip, jog praktiškai suteikia galimybę įmonėms ilgą laiką vykdyti prekybą, iš esmės nesilaikant vienkartinių licencijų paskirties ir mugės apibrėžimo. Įmonių teikiamos „paramos“ apimtys organizatoriams ar savivaldybėms (jų įstaigoms) kelia korupcijos ir favoritizmo riziką, o Šalčininkų r. sav. paraiškų ir dokumentų vertinimo praktika neatitinka teisės aktų reikalavimų ir stokoja skaidrumo (*žr. 3.2 skirsnio argumentus*).

4. Tiek nesant reglamentuotos AKĮ 18 straipsnio 9 dalies ir 18^4 straipsnio 4 dalies 2 punkto nuostatų įgyvendinimo tvarkos, tiek esant reglamentuotai, tačiau esminių trūkumų turinčiai tvarkai, atsiranda piktnaudžiavimo, favoritizmo, nevienodai taikomo reguliavimo, verslo laisvės arba viešojo intereso ir teisėtumo principo pažeidimo rizika. Savivaldybės teisės nustatyti vietas (teritorijas), kuriose draudžiama prekyba, įgyvendinimo reglamentavimas, galimai, konkuruoja su licencijų galiojimo panaikinimo pagrindais (*žr. 3.3 skirsnio argumentus*).

5. Neaiškiai reglamentuota išimties dėl daugiabučio namo gyventojų sutikimo taikymo tvarka, nesant objektyvių įmonių faktinės veiklos tęstinumo ir sutikimo galiojimo tikrinimo mechanizmų, sudaro prielaidas ūkio subjektams piktnaudžiauti gyventojų sutikimų „perėmimu“, apeinant pastarųjų valią. Toks reguliavimas neužtikrina skaidraus proceso, sudaro prielaidas neskaidriems susitarimams ir kartu apsunkina gyventojų galimybes įgyvendinti savo teises (*žr. 3.4 skirsnio argumentus*).

6. Neefektyvus tarpinstitucinis bendradarbiavimas, nenuoseklus duomenų mainų mechanizmas ir aiškaus teisinio reguliavimo dėl institucijų informavimo pareigų trūkumas sudaro palankias sąlygas skirtingai interpretacijai, veiklos fragmentacijai bei selektyviam sprendimų

taikymui. Informacijos apie pažeidimus ir jų padarinius neperdavimas tarp VMVT, savivaldybių, policijos ir Departamento, taip pat sistemingai neatnaujinami ar neišsamūs duomenys LIS mažina sprendimų atsekamumą, kontrolės efektyvumą ir skaidrumą. Esant tokiai situacijai, ūkio subjektai gali išvengti atsakomybės, kas kelia nesąžiningos konkurencijos riziką. Ši rizika dar labiau sustiprėja nesant centralizuoto skaitmeninio sprendimo, leidžiančio visoms priežiūros institucijoms laiku identifikuoti rizikingus subjektus, koordinuoti kontrolę ir keistis informacija realiu laiku (*žr. 4.2 skirsnio argumentus*).

7. Nepakankamai tikslus, vientisas ir nuoseklus su licencijų išdavimu susijusių duomenų valdymas, taip pat nepakankamas informacinių sistemų funkcionalumas bei duomenų neatitikimai tarp viešų šaltinių sudaro prielaidas selektyviam sprendimų viešinimui, nepakankamai užtikrina sprendimų atsekamumą ir sudaro sąlygas korupcijos rizikoms pasireikšti (*žr. 4.3 skirsnio argumentus*).

Kitos antikorupcinės pastabos:

8. Teisinio reguliavimo neaiškumas ir praktinės kontrolės neįgyvendinamumas gali sudaryti prielaidas selektyviam teisės taikymui ir nepakankamai veiksmingai asmenų, susijusių su licencijuojama veikla, reputacijos kontrolei (*žr. 3.1.3 poskirsnio argumentus*).

9. Fragmentuota mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais kontrolė, neaiškiai pasiskirstę priežiūros įgaliojimai tarp Departamento ir savivaldybių, taip pat faktiškai nevykdomi planiniai patikrinimai, sudaro sąlygas neefektyviai priežiūrai, selektyviam pažeidimų vertinimui ir silpnai atskaitomybei. Realių veiklos duomenų trūkumas LIS sistemoje ir neaktualių licencijų nenaikinimas iškraipo prekybos alkoholiniais gėrimais masto vertinimą, sudarydamas prielaidas tiek neskaidriai konkurencijai, tiek nepagrįstiems sprendimams viešosios politikos srityje (*žr. 4.1 skirsnio argumentus*).

Kitų pastabų neteikiame.

6. REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI

	REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI
KRITINĖS ANTIKORUPCINĖS PASTABOS:	
1. Antikorupciniu požiūriu skirtinga savivaldybių praktika taikant papildomus reikalavimus licencijų išdavimui kelia riziką dėl nelygių konkurencijos sąlygų, sprendimų selektyvumo ir teisinio neapibrėžtumo. Nors tokie veiksmai gali būti grindžiami siekiu užtikrinti teisėtumą, formaliai jie viršija Licencijavimo taisyklių ribas ir sudaro prielaidas korupcinėms praktikoms (žr. 3.1.1 poskirsnio argumentus) (*žr. 3.1.1 poskirsnio argumentus*).	Siekdami eliminuoti perteklinius ar diskriminacinius reikalavimus bei užtikrinti vieningą licencijavimo praktiką, siūlome: 1. **Departamentui**, kaip licencijų išdavimo savivaldybėse veiksmus koordinuojančiai ir jų stebėseną atliekančiai įstaigai, parengti vieningas gaires ar metodiką (rekomendaciją) dėl savivaldybių veiksmų vertinant pateiktus dokumentus ir taikomų reikalavimų atitiktį AKĮ bei Licencijavimo taisyklėms, kurioje, be kita ko, būtų aptarti atvejai, nurodyti šiame bei kt. skirsniuose. 2. **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai** svarstyti korupcijos rizikos analizės išvados derinimo metu Departamento pateiktą pasiūlymą optimizuoti mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijavimo procesą jį perduodant centralizuotai vykdyti Departamentui.
2. Savarankiškas duomenų rinkimas per registrus mažina administracinę naštą savivaldybėms, tačiau didina nepagrįstų sprendimų, neteisėtų susitarimų ir diskrecijos riziką bei mažina atsekamumą, ypač nesant kontrolės mechanizmų, vidaus audito ir tinkamo koordinavimo (*žr. 3.1.2 poskirsnio argumentus*).	Siekdami mažinti nepagrįstų sprendimų priėmimo riziką ir užtikrinti skaidrų licencijų išdavimo procesą, siūlome: 3. **Vilniaus m. sav.** administracijai atlikti licencijų išdavimo proceso vertinimą (auditą) (dėl šiame ir kituose skirsniuose nustatytų trūkumų) arba imtis kitų priemonių šio proceso kontrolei stiprinti. 4. **Jurbarko r. sav.** administracijai atsižvelgti į pastabą dėl dokumentų trūkumų šalinimo ir imtis priemonių užtikrinti, kad apie juos pareiškėjai bus informuojami AKĮ ir Licencijavimo taisyklėse nustatyta tvarka (raštu, nurodant terminą trūkumų pašalinimui). 5. **Druskininkų, Jurbarko r., Klaipėdos r. ir Šalčininkų r. sav.** administracijoms, atsižvelgiant į šiame ir kituose skirsniuose nustatytus proceso trūkumus, įvertinti poreikį įtraukti licencijų išdavimo proceso vertinimą į vidaus audito planus arba imtis kitų priemonių šio proceso kontrolei stiprinti. 6. **Departamentui** įvertinti poreikį kreiptis į Anykščių r. sav. administraciją dėl licencijos galiojimo panaikinimo. 7. **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai** svarstyti poreikį tobulinti teisinį reglamentavimą, įpareigojant fiksuoti ir saugoti informacinių sistemų / registrų duomenis, kurių pagrindu išduota licencija arba ją atsisakyta išduoti. Alternatyva šiam pasiūlymui – sudaryti galimybę

	LIS skiltyje „Priedai“ kaupti (tvarkyti) su (neterminuotos) licencijos išdavimu susijusius dokumentus, taip didinant proceso skaidrumą bei atsekamumą.
3. Klaipėdos r., Druskininkų ir Vilniaus m. savivaldybėse vienkartinės licencijos prekybai alkoholiniais gėrimais išduodamos taip, jog praktiškai suteikia galimybę įmonėms ilgą laiką vykdyti prekybą, iš esmės nesilaikant vienkartinių licencijų paskirties ir mugės apibrėžimo. Įmonių teikiamos „paramos“ apimtys organizatoriams ar savivaldybėms (jų įstaigoms) kelia korupcijos ir favoritizmo riziką, o Šalčininkų r. sav. paraiškų ir dokumentų vertinimo praktika neatitinka teisės aktų reikalavimų ir stokoja skaidrumo (*žr. 3.2 skirsnio argumentus*).	Siekdami užtikrinti sąžiningos konkurencijos sąlygas, šalinti favoritizmo ir vienkartinių licencijų išdavimo tvarkos pažeidimų rizikas, siūlome: 8. **Klaipėdos r., Druskininkų, Jurbarko r. ir Vilniaus m. sav.** administracijoms imtis priemonių užkirsti kelią piktnaudžiavimui vienkartinių licencijų išdavimo procese, griežtinti renginių organizatorių kontrolę tokiu būdu, kad leidimų prekybai išdavimas vyktų skaidriai (pavyzdžiui, prašyti pateikti išsamius prekiautojų sąrašus, informaciją apie surinktą rinkliavą, vykdyti prekiautojų ir kitų asmenų pasitenkinimo organizatorių ir savivaldybės teiktų paslaugų kokybe tyrimus (apklausas) ar kt. būdais). 9. **Šalčininkų r. sav.** administracijai: 9.1. naudojantis kitų savivaldybių gerąja praktika parengti pavyzdinę organizatoriaus sutikimo formą, ją viešai paskelbti; 9.2. griežtinti licencijų išdavimo kontrolę, užtikrinant, kad licencijos būtų išduodamos per AKĮ nustatytus terminus ir tik gavus patvirtinimą apie sumokėtą rinkliavą. 10. **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai** imtis teisėkūros iniciatyvos tobulinant atsisakymo išduoti licenciją pagrindus, papildant, jog vienkartinės licencijos neišduodamos, kai tam pačiam renginiui tai pačiai įmonei išduotų vienkartinių licencijų bendras prekybos alkoholiu laikotarpis viršytų maksimalią AKĮ apibrėžtą renginio trukmę arba keičiant AKĮ įtvirtintas renginių sąvokas (leidžiamos prekybos alkoholiu jų metu trukmę).
4. Tiek nesant reglamentuotos AKĮ 18 straipsnio 9 dalies ir 18^4 straipsnio 4 dalies 2 punkto nuostatų įgyvendinimo tvarkos, tiek esant reglamentuotai, tačiau esminių trūkumų turinčiai tvarkai, atsiranda piktnaudžiavimo, favoritizmo, nevienodai taikomo reguliavimo, verslo laisvės arba viešojo intereso ir teisėtumo principo pažeidimo rizika. Savivaldybės teisės nustatyti vietas (teritorijas), kuriose draudžiama prekyba, įgyvendinimo reglamentavimas, galimai, konkuruoja su licencijų galiojimo panaikinimo pagrindais (*žr. 3.3 skirsnio argumentus*).	Siekdami viešojo intereso ir verslo laisvės balanso, taip pat sąžiningų konkurencijos sąlygų ir licencijavimo proceso teisėtumo, siūlome: 11. **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai** tobulinti AKĮ 18 straipsnio 9 dalies nuostatų įgyvendinimo tvarką tokiu būdu, kad esminės sąlygos (kriterijai) dėl ūkio subjektų veiklos ribojimo ir (ar) draudimo būtų reglamentuotos įstatymo lygmeniu ir nekonkuruotų su kitomis to paties teisės akto nuostatomis. 12. **Vilniaus m. sav.** administracijai: 12.1. tobulinti teisinį reglamentavimą pagal šiame skirsnyje pateiktas pastabas tokiu būdu, kad savivaldybės turimų įgaliojimų įgyvendinimo tvarka būtų aiški, neprieštaringa, o priimami sprendimai argumentuoti; 12.2. turimomis priemonėmis viešai paskelbti informaciją apie tai, kokias teises turi gyventojai AKĮ kontekste bei kokie yra savivaldybės įgaliojimai (teisės dėl prekybos laiko ribojimo, licencijos neišdavimo ar kt.).

	13. **Druskininkų, Klaipėdos r., Jurbarko r., Šalčininkų r. sav.** administracijoms: 13.1. nustatyti AKĮ 18 straipsnio 9 dalyje nurodytų teisių įgyvendinimo tvarką ir sąlygas; 13.2. turimomis priemonėmis viešai paskelbti informaciją apie tai, kokias teises turi gyventojai AKĮ kontekste (į kokias institucijas kreiptis dėl pažeidimų, dėl nesutikimo išduoti įmonėms licencijas) bei kokie yra savivaldybės įgaliojimai (teisės dėl prekybos laiko ribojimo, licencijos neišdavimo ar kt.).
5. Neaiškiai reglamentuota išimties dėl daugiabučio namo gyventojų sutikimo taikymo tvarka, nesant objektyvių įmonių faktinės veiklos tęstinumo ir sutikimo galiojimo tikrinimo mechanizmų, sudaro prielaidas ūkio subjektams piktnaudžiauti gyventojų sutikimų „perėmimu“, apeinant pastarųjų valią. Toks reguliavimas neužtikrina skaidraus proceso, sudaro prielaidas neskaidriems susitarimams ir kartu apsunkina gyventojų galimybes įgyvendinti savo teises (*žr. 3.4 skirsnio argumentus*).	14. Siekdami teisinio aiškumo, piktnaudžiavimo galimybių šalinimo ir vienodų konkurencijos sąlygų, siūlome **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai** inicijuoti teisinio reglamentavimo tobulinimą, atsisakant AKĮ 18^1 straipsnio 4 dalies 5 punkte numatytos išimties dėl sutikimo gavimo (arba įteisinant objektyvaus veiklos tęstinumo įrodymo pareigą ir kriterijus (pvz., patalpų nuomos, darbuotojų, pajamų duomenys)) bei apribojant galimybę gauti licenciją keliems juridiniams asmenims tuo pačiu adresu be aiškaus veiklos atskyrimo požymių (įrodymų, kad tuo pat metu veiklą vykdo abi įmonės).
6. Neefektyvus tarpinstitucinis bendradarbiavimas, nenuoseklus duomenų mainų mechanizmas ir aiškaus teisinio reguliavimo dėl institucijų informavimo pareigų trūkumas sudaro palankias sąlygas skirtingai interpretacijai, veiklos fragmentacijai bei selektyviam sprendimų taikymui. Informacijos apie pažeidimus ir jų padarinius neperdavimas tarp VMVT, savivaldybių, policijos ir Departamento, taip pat sistemingai neatnaujinami ar neišsamūs duomenys LIS mažina sprendimų atsekamumą, kontrolės efektyvumą ir skaidrumą. Esant tokiai situacijai, ūkio subjektai gali išvengti atsakomybės, kas kelia nesąžiningos konkurencijos riziką. Ši rizika dar labiau sustiprėja nesant centralizuoto skaitmeninio sprendimo, leidžiančio visoms priežiūros institucijoms laiku identifikuoti rizikingus subjektus, koordinuoti kontrolę	Siekdami mažinti priežiūros selektyvumo riziką bei stiprinti licencijavimo veiksmų koordinavimą, siūlome: 15. **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai**: 15.1. tobulinti teisinį reguliavimą, numatant: 15.1.1. esminius koordinavimo ir stebėsenos proceso (AKĮ 16 straipsnio 5 dalis) principus, šalių teises ir pareigas, funkcijas; 15.1.2. pareigą institucijoms ir įstaigoms informuoti Departamentą apie administracinės atsakomybės taikymo fiziniams asmenims atvejus, siekiant, kad šis įvertintų pagrindą dėl ekonominių sankcijų taikymo įmonei; 15.1.3. pareigą savivaldybėms informuoti Departamentą ir VMVT apie šių pateiktos informacijos pagrindu priimtus sprendimus. 15.2. tobulinti teisinį reguliavimą, panaikinant teisės aktų nuostatas, kurios neaktualios dėl neįdiegtos PAIIS (pvz., PAIIS nuostatai, VAĮ 33 straipsnio 7 dalis ar kt.). 16. **Vilniaus m. sav.** administracijai atkreipti dėmesį į nustatytus galimus trūkumus ir įvertinti pagrindus nurodytų licencijų galiojimui panaikinti.

ir keistis informacija realiu laiku (*žr. 4.2 skirsnio argumentus*).	17. **Departamentui** (bendradarbiaujant su Lietuvos savivaldybių asociacija), **VMVT** inicijuoti tarpinstitucinį dialogą, sprendžiant duomenų mainų galimus efektyvius būdus, kurie užtikrintų savalaikį informacijos gavimą ir grįžtamąjį ryšį.
7. Nepakankamai tikslus, vientisas ir nuoseklus su licencijų išdavimu susijusių duomenų valdymas, taip pat nepakankamas informacinių sistemų funkcionalumas bei duomenų neatitikimai tarp viešų šaltinių sudaro prielaidas selektyviam sprendimų viešinimui, nepakankamai užtikrina sprendimų atsekamumą ir sudaro sąlygas korupcijos rizikoms pasireikšti *(žr. 4.3 skirsnio argumentus)*.	Siekdami skaidraus licencijavimo duomenų tvarkymo, jų vientisumo ir prieinamumo didinimo, siūlome: 18. **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai**: 18.1. tobulinti teisinį reguliavimą, detalizuojant, iš kokių registrų (kitų šaltinių) savivaldybės turi surinkti licencijų išdavimui, jų galiojimo sustabdymui ir (ar) panaikinimui aktualius duomenis; 18.2. pagal pateiktas pastabas tobulinti LIS funkcionalumą (tinkamą duomenų pateikimą, sklandų veikimą, apriboti galimybę išsaugoti licenciją nesuvedus visų būtinų užpildyti laukelių ir t.t.). 19. **VMVT** imtis kontrolės priemonių, užtikrinant, kad: 19.1. LIS būtų laiku suvedami ir atnaujinami duomenys, aktualūs licencijos išdavimui, jos galiojimo sustabdymui ar panaikinimui; 19.2. apie bet kokius maisto tvarkymo subjektų registravimo būsenos pasikeitimus būtų laiku informuotos savivaldybės ir Departamentas, o LIS nurodytas šių pasikeitimų teisinis pagrindas (sprendimo Nr., data ir (ar) teisės akto nuostata). 20. **Departamentui** rekomendacijose akcentuoti prekybos vietos pavadinimo nurodymo licencijose svarbą. 21. **Vilniaus m., Druskininkų, Jurbarko r., Šalčininkų r., Klaipėdos r. sav.** administracijoms peržiūrėti Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platformoje Elektroninių valdžios vartų portale pateiktą informaciją apie licencijų išdavimą (papildymą, pakeitimą, galiojimo sustabdymą, panaikinimą): nurodytus paslaugos suteikimo terminus, paraiškų ir kitų dokumentų pavyzdines formas, rinkliavos dydį ir kt.).
KITOS ANTIKORUPCINĖS PASTABOS:	
8. Teisinio reguliavimo neaiškumas ir praktinės kontrolės neįgyvendinamumas gali sudaryti prielaidas selektyviam teisės taikymui ir nepakankamai veiksmingai asmenų, susijusių su licencijuojama veikla, reputacijos kontrolei (*žr. 3.1.3 poskirsnio argumentus*).	22. Siekdami teisinio aiškumo ir teisės aktų tinkamo veikimo, siūlome **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai** tobulinti esamą reguliavimą, detalizuojant „*kitų darbuotojų*“ sąvoką arba jos atsisakant, suderinant šio reikalavimo nuostatas su Licencijavimo taisyklių nuostatomis.

9. Fragmentuota mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais kontrolė, neaiškiai pasiskirstę priežiūros įgaliojimai tarp Departamento ir savivaldybių, taip pat faktiškai nevykdomi planiniai patikrinimai, sudaro sąlygas neefektyviai priežiūrai, selektyviam pažeidimų vertinimui ir silpnai atskaitomybei. Realių veiklos duomenų trūkumas LIS sistemoje ir neaktualių licencijų nenaikinimas iškraipo prekybos alkoholiniais gėrimais masto vertinimą, sudarydamas prielaidas tiek neskaidriai konkurencijai, tiek nepagrįstiems sprendimams viešosios politikos srityje (*žr. 4.1 skirsnio argumentus*).	Siekdami skaidrios, efektyvios ir korupcijos rizikoms atsparios ūkio subjektų priežiūros bei objektyviais duomenimis paremtos rinkos kontrolės, siūlome: 23. **Departamentui:** 23.1. tobulinti teisinį reguliavimą, įtvirtinant rizika pagrįstą skundų nagrinėjimo tvarką, kurioje būtų nustatyti aiškūs kriterijai skundo aplinkybėms vertinti – orientuoti į galimos žalos mastą ir tikimybę, papildomi kriterijai, padedantys vertinti skundo turinį ir informacijos tikslumą; nustatyti kriterijų svoriai (balai) pagal jų reikšmingumą; apibrėžtas rizikos apskaičiavimo algoritmas bei nurodyti reagavimo veiksmai ir terminai, priklausomai nuo nustatyto rizikos lygio bei numatant aiškius terminus dėl sprendimo atlikti neplaninį patikrinimą priėmimo gavus skundą; 23.2. tobulinti bendradarbiavimo su policijos pareigūnais susitarimo sąlygas, akcentuojant būtinybę pastariesiems tarnybiniuose dokumentuose motyvuoti (argumentuoti) konkrečių ūkio subjektų veiklos neplaninių patikrinimų (ypač dėl kontrolinių pirkimų) atlikimo poreikį; 23.3. stiprinti viešųjų ir privačių interesų derinimo kontrolę. 24. **Ekonomikos ir inovacijų ministerijai** inicijuoti kompleksinius sprendimus: 24.1. svarstyti veiksmingos tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir duomenų apsikeitimo platformos, kurioje institucijos (Departamentas, savivaldybės, policija, VMVT ir kt.) galėtų operatyviai keistis informacija ir vertinti ūkio subjektų veiklos riziką, sukūrimo galimybę ir (ar) užtikrinti tokį LIS funkcionalumo lygį, kuris užtikrintų skirtingų institucijų išduodamų licencijų (jų statuso pasikeitimų) tarpusavio sąveiką ir leistų automatizuotai priimti sprendimus, automatiškai informuojant apie juos suinteresuotus subjektus (priežiūros institucijas, įmones ir kt.); 24.2. atlikti sisteminį vertinimą dėl priežiūros funkcijų perskirstymo tarp institucijų arba, alternatyviai, Departamento žmogiškųjų ir finansinių pajėgumų didinimą, kad šis galėtų užtikrinti visavertį rizikomis grįstos kontrolės mechanizmą (įskaitant planinių patikrinimų organizavimą); 24.3. teisinio reglamentavimo tobulinimą, įtvirtinant aiškią pareigą licenciją išduodančiai institucijai periodiškai vertinti licencijų aktualumą ir tikrinti jų pagrindu vykdomos veiklos realumą. Esant techninei galimybei užtikrinti LIS turimų integracinių sąsajų su JAR tinkamą veikimą ir reglamentuoti, kad licencija automatiškai netenka galios, pasibaigus juridiniam asmeniui (pasibaigus juridiniam asmeniui licencija būtų automatiškai archyvuojama LIS, o apie šį faktą automatiškai informuojama licenciją išdavusi institucija ir ūkio subjektas).

KITŲ PASTABŲ NETEIKIAME.

Direktoriaus pavaduotojas Elanas Jablonskas

Julija Staševska, mob. tel. (0 638) 97921, el. p. julija.stasevska@stt.lt
Rengėjos tiesioginis vadovas Domantas Lukauskas, Korupcijos prevencijos valdybos Korupcijos rizikos skyriaus viršininkas, tel. 0 706 63378, mob. tel. 0 656 60 933, el. p. domantas.lukauskas@stt.lt

7. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ĮVERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

I. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI TEISĖS AKTAI

1.	Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas, 1995-04-18 Nr. I-857.
2.	Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, 1996-03-19 Nr. I-1240.
3.	Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, 1999-06-17 Nr. VIII-1234.
4.	Lietuvos Respublikos policijos įstatymas, 2000-10-17 Nr. VIII-2048.
5.	Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas, 2002-05-28 Nr. IX-904.
6.	Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, 2015-06-25 Nr. XII-1869.
7.	Nacionalinė darbotvarkė narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2023-05-23 nutarimu Nr. XIV-1982.
8.	Didmeninės ir mažmeninės prekybos alkoholio produktais licencijavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-05-20 nutarimu Nr. 618.
9.	Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų sąrašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-05-04 nutarimu Nr. 511
10.	Licencijų informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-07-18 nutarimu Nr. 937.
11.	Licencijavimo pagrindų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-07-18 nutarimu Nr. 937.
12.	Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholio produktais, tabaku, tabako gaminiais ir su jais susijusiais gaminiais, įskaitant pluoštinių kanapių tabako gaminius ir su tabako gaminiais susijusius gaminius, patikrinimų atlikimo taisyklės, patvirtintos Departamento direktoriaus 2013-01-18 įsakymu Nr. T1-25.
13.	Ūkio subjektų veiklos, susijusios su alkoholio produktais, tabaku, tabako gaminiais su jais susijusiais gaminiais, įskantant pluoštinių kanapių tabako gaminius ir su tabako gaminiais susijusius gaminius, vertinimo pagal rizikos kriterijus metodika, patvirtinta Departamento direktoriaus 2022-03-08 įsakymu Nr. T1-28.
14.	Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo taisyklės, patvirtintos Vilniaus m. sav. tarybos 2012-03-21 sprendimu Nr. 1-506.

II. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI IR VERTINTI DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

1.	Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015-01-15 nutarimas Nr. KT3-N1/2015.
2.	Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017-05-30 nutarimas Nr. KT6-N5/2017.
3.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021-06-02 nutartis a. b. Nr. eA-1385-789/2021.
4.	Regionų administracinio teismo 2024-06-12 sprendimas a. b. Nr. eI2-1018-872/2024.
5.	Regionų apygardos teismo 2025-03-19 sprendimas a. b. Nr. I2-7019-1244/2025.
6.	Departamento, VMVT interneto svetainėse esanti informacija: metiniai patikrinimų planai, teisės aktų sąrašas, viešos konsultacijos, statistiniai duomenys, veiklos ataskaitos, informacija apie taikytas poveikio priemones ir kt. Savivaldybių interneto svetainėse

	paskelbta informacija.
7.	Mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ribojimo komisijos posėdžių protokolai.
8.	Savivaldybių bei Departamento pateikti atsakymai į Klausimyne suformuluotus klausimus bei prašomi duomenys (dokumentai, patikrinimų aktai, atsakymai licencijų prašytojams ir kt.) bei el. laiškuose pateikta informacija.
9.	I. Tamutienė, „Alkoholio mažmeninės prekybos priežiūra ir kontrolė Lietuvoje: į problemų sprendimą orientuotos kontrolės link“, *Viešoji politika ir administravimas*, t. 13, Nr. 3 (2014): p. 483-496.
10.	E. Pogužinskė, *Ūkio subjektų veiklos priežiūra Lietuvos viešajame administravime*, daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2023.
11.	Informacinių sistemų ir duomenų registrų informacija (PINREG, JAR, NTR, SKAIDRIS, LIS ir kt.).
12.	Kita viešai prieinama informacija.

_____